

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra tělesné výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

TANEČNÍ A POHYBOVÁ VÝCHOVA

NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

DANCE AND MOVEMENT EDUCATION OF THE FIRST DEGREE
OF THE PRIMARY SCHOOL

Karolína Kobyláková

Vedoucí práce: PaedDr. Jana Hájková

Studijní program: Učitelství pro základní školy (M7503)

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Praha 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Taneční a pohybová výchova na 1. stupni základní školy“ vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10. března 2015

.....

podpis

Poděkování

Děkuji vedoucí mé diplomové práce PaedDr. Janě Hájkové za odborné vedení a cenné rady, které mi poskytla při psaní této diplomové práce a Radimovi Kláskovi, DiS., který mi umožnil sledovat výuku a svými postřehy a informacemi přiblížil danou problematiku.

ABSTRAKT:

Diplomová práce se zabývá doplňujícím vzdělávacím oborem Taneční a pohybová výchova na 1. stupni základní školy. Hlavním cílem je zjistit zkušenosti z pilotního programu zavedení Taneční a pohybové výchovy. V teoretické části jsou objasněny základní pojmy – pohyb, tanec, jeho přínos pro vývoj člověka a vysvětlen význam taneční a pohybové výchovy jako výchovného prostředku. Vzhledem ke specifikaci 1 stupně je jedna z částí věnována problematice mladšího školního věku. V textu je také zmapován legislativní proces prosazování koncepce zavedení Taneční a pohybové výchovy a jeho konečné ukotvení v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Podrobně se zabývá koncepcí Taneční a pohybové výchovy, jejím vzdělávacím obsahem, charakteristikou a cíli. V neposlední řadě se věnuje problému kvalifikovanosti vyučujících daného předmětu. Výzkumná část zpracovává aktuální poznatky a zkušenosti z pětiletého cyklu výuky předmětu na pilotní ZŠ v Praze 5 – Slivenci prostřednictvím dotazníku pro 1. (vstupní) a 5. (výstupní) ročník. Mapuje aktuální stav zavádění výuky Taneční a pohybové výchovy v základních školách.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Taneční a pohybová výchova, rámcový vzdělávací program, doplňující vzdělávací obor, mladší školní věk, harmonický rozvoj osobnosti, tanec, pohyb, tvořivost

ABSTRACT :

Diploma thesis deals with complementary educational field of dance and movement education to the first stage of primary school. The main objective is to find out experiences from the pilot programmes established dance and movement education. In the theoretical part explaining the basic concepts- movement, dance and its contribution to human development and explains the meaning of dance and movement education as an educational provider. Due to specification the first stage is one of the sections devoted to problems of primary school age. In text is also mapped legislative process and promoting the concept introduction of dance and movement education, and its finally grounded in the Framework educational programme for basic education. Deals in detail with the concept of dance and movement education, its educational content, features and goals. Finally, it addresses the problem of teacher competency of the subject. The research part of current knowledge and experience of the five-year cycle teaching of subject in pilot elementary school Prague 5- Slivenec through questionnaires for the first (input) and the fifth (output) class. It describes the current status of efforts to learn the dance and movement education in elementary schools.

KEYWORDS:

Dance and movement education, Framework Educational Programme, additional educational field, junior school age, harmonious development of personality, dance, activity, creativity

Obsah

1	Úvod.....	9
	Teoretická část.....	11
2	Cíl práce	11
2.1	Úkoly práce	11
2.2	Problémové otázky	11
3	Význam tělesného pohybu pro jedince	12
3.1	Pohyb – základní projev života	12
3.2	Pohybová aktivita a zdravý životní styl.....	13
4	Pohybová ontogeneze.....	17
4.1	Mladší školní věk (6 – 11 let).....	17
4.1.1	Tělesný vývoj v mladším školním věku.....	18
4.1.2	Psychický vývoj v mladším školním věku	18
4.1.3	Pohybový vývoj v mladším školním věku	20
5	Tanec a jeho přínos pro zdravý vývoj	24
5.1	Tanec	24
5.2	Tanec jako sport	27
5.3	Tanec jako umění	28
5.4	Tanec jako vhodná forma pohybu pro děti.....	28
5.5	Tanec a hudba.....	29
5.6	Tanec a vyjadřovací prostředky hudby.....	30
6	Rytmická a pohybová výchova	34
6.1	Rytmika a rytmická gymnastika	34
7	Taneční a pohybová výchova	36
7.1	Počátky Taneční a pohybové výchovy u nás.....	36

7.2	Hlavní cíle Taneční a pohybové výchovy	36
7.3	Taneční a pohybová výchova ve všeobecném vzdělávání	38
7.4	Taneční a pohybová výchova jako součást Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV)	40
7.5	Proces zavádění doplňujícího vzdělávacího oboru Taneční a pohybová výchova.....	40
7.5.1	Taneční a pohybová výchova jako doplňující vzdělávací obor	41
7.5.2	Základní principy Taneční a pohybové výchovy	42
7.5.3	Cíle a obsah Taneční a pohybové výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání.....	43
7.5.4	Stavba vyučovací hodiny Taneční a pohybové výchovy	47
7.5.5	Prostorové podmínky pro výuku Taneční a pohybové výuky v základní škole.	48
7.5.6	Školy a instituce, které se Taneční a pohybovou výchovou zabývají nebo zabývaly	49
8	Metodické aspekty.....	50
8.1	Osobnost učitele Taneční a pohybové výchovy	50
8.2	Kvalifikace pedagoga Taneční a pohybové výchovy	50
8.3	Korepetitor.....	52
	Výzkumná část	54
9	Hypotézy	54
10	Metodologie průzkumu	54
10.1	Složení respondentů.....	55
10.1.1	Místo konání výzkumu	55
10.1.2	Způsob provedení dotazníkového šetření.....	55
10.2	Struktura dotazníku	56
11	Dotazníkové šetření.....	57
11.1	Výsledky dotazníku určeného pro žáky 1. tříd ZŠ	57

11.2	Výsledky dotazníku určeného pro rodiče žáků 1. tříd ZŠ	60
11.3	Vyhodnocení dotazníku určeného pro žáky 1. tříd ZŠ a jejich rodiče	63
11.4	Výsledky dotazníku určeného pro žáky 5. tříd ZŠ	64
11.5	Výsledky dotazníku určeného pro rodiče žáků 5. tříd ZŠ	70
11.6	Vyhodnocení dotazníku určeného pro žáky 5. tříd ZŠ a jejich rodiče	75
11.7	Výsledky dotazníku určeného pro vedení základních škol	76
11.8	Vyhodnocení dotazníku určeného pro vedení základních škol	80
12	Názory na výuku na ZŠ-Slivenec z pohledu vyučujícího	81
	pedagoga.....	81
12.1	Vyhodnocení řízeného rozhovoru	85
13	Diskuse	87
14	Závěr.....	92
15	Seznam použité literatury a internetové zdroje	96
16	Přílohy	100
16.1	Příloha č.1 Dotazník pro žáky 1. třídy ZŠ	101
16.2	Příloha č.2 Dotazník pro rodiče žáků 1. tříd ZŠ	102
16.3	Příloha č.3 Dotazník pro žáky 5. tříd ZŠ	103
16.4	Příloha č.4 Dotazník pro rodiče žáků 5. tříd ZŠ	105
16.5	Příloha č.5 Dotazník pro vedení základních škol	107
16.6	Příloha č.6 ŠVP – Taneční a pohybová výchova ZŠ Slivenec	108

1 Úvod

Jednou z nejvýznamnějších základních potřeb dítěte je pohybová činnost, která dokáže pozitivně působit na lidskou osobnost v mnoha oblastech. I když v současnosti převládá ve společnosti spíše hypokinetický životní styl, je nutné děti vést, v zájmu jejich zdravého vývoje, již od dětství k přiměřenému dělení času mezi povinnosti, zábavu a nezbytnou pohybovou aktivitu. Nezastupitelnou úlohu v tomto úsilí plní rodina, která je důležitým činitelem. V posledních letech však tento institut prošel značnými změnami, které mnohdy vztah dětí k pohybu neovlivnily vždy v kladném smyslu. Významnou úlohu však může sehrát škola a zejména učitel. Za současné situace to může být právě on, kdo kladně, ale i záporně může jedince motivovat.

Stav pohybové aktivity dětí je v současné době neuspokojivý. Vzhledem k tomu, že je stále častěji ve vzdělávání zdůrazňován intelektuální vývoj jedince a tělesný a pohybový vývoj je při výchově mnohdy podceňován, dochází v důsledku nedostatku pohybu v organismu k funkčním a strukturálním změnám. Praxe i výzkumy ukázaly nesmírný význam péče o tělesný rozvoj již v předškolním věku a tak jestliže nechceme, aby z dětí vyrostly bytosti, které nemají žádný vztah k pohybu, sportu a zdravému životnímu stylu je nutné hledat cesty ke zlepšení stávající situace.

Proto mě zaujal vznik doplňujícího vzdělávacího oboru Taneční a pohybová výchova na 1. stupni základní školy a zejména možnost jeho zavedení do školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen ŠVP ZV). Přináší do výchovného procesu určitou harmonii a při správném vedení může být i významným prvkem ve vzdělávací soustavě, který kultivuje a rozvíjí osobnost dítěte, jeho emoce, tvořivost a citovost. Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala problematiku Taneční a pohybové výchovy na 1. stupni ZŠ, protože se domnívám, že období mladšího školního věku, patří k nejdůležitějším ve formování postoje dítěte nejen k pohybovým aktivitám, ale i k jeho celkovému přístupu ke zdravému životnímu stylu pro celý život.

Cestou zařazení doplňujícího vzdělávacího oboru do ŠVP se vydalo prozatím několik málo škol. Mezi nimi i ZŠ v Praze 5- Slivenci, která již pátým rokem vyučuje tento doplňující vzdělávací obor.

V rámci výzkumné části jsem na základě pozorování konkrétních hodin, rozhovoru, ale zejména dotazníků zpracovala aktuální postřehy z pětiletého cyklu výuky tohoto předmětu

na základní škole. Dotazníky, které jsou vyhodnoceny ve výzkumné části diplomové práce, mají za cíl na skupinách žáků 1. a 5. ročníku základní školy zmapovat jejich postoj a pozitivní či negativní poznatky z průběhu pětiletého projektu. Pro celistvost informací jsem dotazníky prostřednictvím třídních učitelů předala k vyplnění i rodičům žáků těchto tříd.

V závěru chci jen doplnit, že důvodem mého výběru tématu Taneční a pohybové výchovy byla v neposlední řadě také skutečnost, že se sama od útlého věku věnuji tanečním aktivitám. V průběhu dětství a dospívání jsem prošla teoretickou, ale zejména praktickou přípravou od folklorního tance k standardním a latinsko – americkým tancům, kterým jsem se po několik let věnovala i závodně. Po skončení aktivní závodní činnosti se v současnosti věnuji výuce zumb.

Zavedení Taneční a pohybové výchovy, jako tvůrčí umělecké činnosti, do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání přináší do výchovného a vzdělávacího procesu další hodnoty.

Teoretická část

2 Cíl práce

Hlavním cílem je zjistit zkušenosti z pětiletého cyklu výuky předmětu Taneční a pohybová výchova na Základní škole v Praze 5 - Slivenci.

2.1 Úkoly práce

Z daného cíle práce vyplývají následující úkoly:

- vyhledání odborné literatury k danému tématu, její rozbor
- rešerše na zadané téma
- vytvoření jednotlivých dotazníků
- provedení vlastního výzkumu
- vyhodnocení získaných dat
- analýza výsledků
- stanovení závěru

2.2 Problémové otázky

- Budou žáci i ve volném čase vyhledávat taneční a pohybové činnosti?
- Bude každý žák navštěvovat nějaký zájmový kroužek?
- Patří výuka Taneční a pohybové výchovy k oblíbeným předmětům žáků na 1. stupni?
- Bude hlavním problémem při snaze o zavedení výuky Taneční a pohybové výchovy na ZŠ nedostatek kvalifikovaných pedagogů?
- Budou totožná kritéria hodnocení hodin Taneční a pohybové výchovy jako u obsahově podobných povinných předmětů?

3 Význam tělesného pohybu pro jedince

3.1 Pohyb – základní projev života

Dříve než se budu ve své práci podrobně zabývat taneční a pohybovou výchovou a jejím přínosem pro děti na 1. stupni základní školy, je nutné objasnit základní pojmy spojené s tímto tématem, k nimž bezesporu patří pohyb, pohybová aktivita, tanec a období mladšího školního věku.

Pokud se rozhlédneme kolem sebe, zjistíme, že celý náš život se odehrává v pohybu, jsme jím obklopeni ze všech stran. Nejen živočichové, rostliny, příroda kolem nás, ale zejména naše vlastní tělo je prostoupeno pohyby tak zásadními jako je tlukot srdce, dýchání, proudění krve a jiné. Pohyb je proto jedním ze základních projevů života, pomáhá udržet lidský organismus v dobrém zdravotním stavu, tělesné i duševní kondici, a proto je důležité mu věnovat odpovídající pozornost. Je to aktivní proces, záměrný nebo instinktivní, který probíhá podle fyzikálních a fyziologických zákonitostí.

„Pohyb je základním výrazovým prostředkem člověka, jazykem jeho pocitů a nálad, je prvotní formou prastaré lidské komunikace“ (Mužík, Krejčí, 1997, s. 4).

Pro děti je pohyb nejen nevyhnutelným předpokladem přirozeného tělesného rozvoje, upevňování zdraví, zvyšování tělesné zdatnosti, ale má velký význam pro jejich sociální rozvoj. Pomocí něho poznávají své okolí, ale i samy sebe, učí se vnímat svět. Stává se prostředkem získávání sebevědomí, hodnocení sebe samého, vzájemného srovnávání, spolupráce, ale je i způsobem jak vyjádřit sebe sama a komunikovat s ostatními.

S pohybem jsou úzce spjaty všechny funkce lidského těla. Po mnoho generací se lidský organismus vyvíjel a přizpůsoboval náročným životním podmínkám.

Pohyb je nejen projevem života, ale i nositelem informace o procesech ve vnitřním prostředí, o stavu vnitřních orgánů, ale především o stavu mysli. Proto je úzce spjat se zdravím.

Podle Světové zdravotnické organizace (WHO) je zdraví optimální stav tělesné, duševní a sociální pohody, bez přítomnosti nemoci, s možností realizace pohybových a volnočasových aktivit. Je utvářeno a ovlivňováno mnoha aspekty, jako je styl života, zdravotně preventivní chování, kvalita mezilidských vztahů, kvalita životního prostředí a další. Tvoří základní předpoklad pro aktivní a spokojený život a optimální pracovní

výkonnost. Hlavními činiteli v péči o zdraví nejsou jen lidé, jejich přístup a ochota aktivně se podílet na zdravém vývoji, ale i společnost, která vytváří ekonomické a sociální podmínky pro život lidí.

3.2 Pohybová aktivita a zdravý životní styl

Pohybová aktivita je nejčastěji definována jako komplex lidského chování, které zahrnuje všechny pohybové činnosti. Je uskutečňována zapojením kosterního svalstva při současné spotřebě energie (Frömel, Novosad, Svozil, 1999, s 132). „V posledních desetiletích podstatně klesá množství pohybu, i když se genetické vybavení jedince nemění a potřeba pohybu zůstává.“ (Měkota, Cuberek, 2007, s. 39).

Příčiny je nutné hledat ve změně životního stylu, který se v průběhu doby neustále mění a přizpůsobuje se vymoženostem moderní společnosti. Je determinován jak vnitřními (věk, pohlaví, zdatnost, zdraví), tak vnějšími podmínkami odrážejícími kulturní tradice, sociální, ekonomickou a politickou situaci ve společnosti. I když jsou stále častěji proklamovány pojmy pohyb, pohybová aktivita je dnešní doba zaměřena spíše spotřebitelsky. Směřuje člověka k využívání nejrůznějších moderních vymožeností tak, aby ke svým aktivitám využíval fyzické námahy co nejméně (Kaplan, Bartůněk, Neuman, 2003, s. 11).

V dnešní době často místo spontánní pohybové aktivity dochází k hypoaktivitě, tedy k nedostatečnému množství pohybové aktivity. „Stále oblíbenějším se stává pasivnější způsob života, k němuž patří sledování televize, videa či hraní počítačových her, což se odráží ve snížení zdatnosti, a ve svých důsledcích to může vést k ohrožení zdravotního stavu“ (Kaplan, Bartůněk, Neuman, 2003,s.12).

Negativní dopad nedostatečné pohybové aktivity na zdraví lze shrnout následovně:

- Úbytek svalové hmoty
- Zkrácení vazivových struktur
- Změny na skeletu
- Zhoršení krevního oběhu
- Zhoršení metabolických pochodů v organismu
- Zmenšení kapacity plic

- Pokles celkového výkonu a změny fyzického i psychického stavu
- Zvyšuje se riziko nemocí srdce a cév, cukrovky a jiné

Naopak pravidelná pohybová aktivita má na zdraví ochranný vliv

- Snižuje riziko onemocnění srdce a cév
- Snižuje krevní tlak
- Vyšším výdejem energie podporuje redukci hmotnosti
- Zvyšuje výkonnost dýchacích svalů a plic
- Snižuje hladinu krevního cukru a je prevencí cukrovky
- Příznivě ovlivňuje hladinu krevních tuků (cholesterolu)
- Zabraňuje rozvoji osteoporózy (řidnutí kostí)
- Posiluje svaly, zlepšuje ohebnost kloubů
- Zlepšuje psychický stav a schopnost zvládat stres

Názory na nezbytnou denní pohybovou aktivitu dětí mladšího školního věku se různí. Frömel, Novosad, Svozil (1999) zastávají názor, že u chlapců na základní škole by denní pohybová aktivita měla činit 85-95 minut a u dívek 65-75 minut. Překročení 100 minut vede k udržení stávajícího zdravotního stavu a více než 120 minut je předpokladem pro mírné zvyšování tělesné zdatnosti. Pro podporu zdraví dětí je doporučeno provozovat pohybovou aktivitu minimálně 60 minut denně (Sigmund, 2007, s. 29). Nemusí trvat nepřetržitě, ale může být rozvržena do menších časových úseků. Zdravotní přínos má pokud více než polovina těchto pohybových projevů je soustředěna do časových úseků 15 minut i více. Ideální prostředím pro tyto aktivity jsou hodiny tělesné výchovy, přestávky, spontánní dětské hraní a sport. (Sigmund, 2007, s. 29).

Pokles fyzických nároků na organismus a zvýšený energetický příjem přináší zdravotní rizika a může časem vyústit do řady onemocnění, souhrnně nazývaných civilizačními chorobami. Zdravý životní styl určuje zdraví z 80%., zbylých 20% je dáno ostatními vlivy, dědičností a zdravotnickou péčí.

U dětí přináší nedostatečná pohybová aktivita vážné zdravotní problémy:

- vadné držení těla – kyfóza, lordóza, plochá záda. Špatné držení těla úzce souvisí s nemocemi pohybového ústrojí v dospělosti
- bolesti hlavy, krční páteře, zad,
- asymetrické postavení ramen a lopatek – skolióza
- ploché nohy (Hošková, Matoušová, 1996, s. 97)

Naopak pravidelný pohyb přináší mnoho zdravotních benefitů - snižuje nemocnost, udržuje tělesnou hmotnost v normě a má pozitivní dopad na psychiku dítěte.

Výchova dětí k aktivnímu rozvoji a ochraně fyzického, duševního a sociálního zdraví, a odpovědnosti za něj, se stává jednou z priorit současných edukačních trendů základního školství (Jeřábek, Tupý, 2007).

Pohybová aktivita významně přispívá nejen k upevňování celkového zdraví, ale napomáhá i k psychické pohodě a přináší pocit sebeuspokojení. Její provozování má za následek vyplavování endorfinů, které pak snižují bolest, zlepšují naši náladu a přináší pocity uspokojení a radosti. Poskytuje zároveň příležitost k navazování a prohlubování sociálních kontaktů a přátelských vztahů (Měkota, Cuberek, 2007, s. 39). Uvedená pozitiva však přináší pohybová aktivita pouze tehdy, když je přiměřená věku a zdravotnímu stavu. V opačném případě může mít negativní následky, jako je chronická únava, celkové oslabení organismu, pocity vyčerpání a ztráta motivace k další činnosti.

Pro zdraví dítěte je velmi důležitá rovnováha mezi výživou, tedy energetickým příjmem, a pohybovou nebo sportovní aktivitou, tedy energetickým výdejem. Nadbytek energie a nedostatek pohybu vede k nadváze a poté k obezitě. A právě pohybová aktivita se u dnešních školáků výrazně snižuje. Téměř 25% dětí necvičí, a to dokonce s vědomím rodičů. Dnešní uspěchaný životní styl, kdy jídlo je mnohdy na pokraji zájmu a klasická domácí příprava jídel se v mnohých rodinách vytrácí, přináší negativní důsledky. „Kvůli sedavému způsobu života a nevhodné stravě jsou dnešní děti méně zdatné a obéznější než děti všech předchozích generací v zaznamenané historii lidstva“ (Galloway, 2007, s. 7). Stále častější výskyt dětské obezity, nízké aktivity a nadměrné doby strávené sezením u školních dětí vede odborníky ke zkoumání pohybové aktivity již u předškolních dětí (Sigmund, 2007, s. 7).

Dětský jídelníček je nutné přizpůsobovat jednotlivým věkovým obdobím, důležitým faktorem je pravidelnost při stravování, ale nezanedbatelným faktorem je i vlastní příklad rodičů. Zpráva o zdraví obyvatel třiačtyřiceti zemí OECD ukázala, že s nadváhou, která je důsledkem nedostatečného pohybu a špatných stravovacích návyků, bojuje 15 procent českých dětí mezi 11-15 rokem. Volný čas dětí je vyplněn docházkou do různých kroužků, případně učením a na aktivní pohyb venku už nezbývá čas. Lepší situace není ani s pohybovou aktivitou dětí o víkendech.

Výchovu k zdravému životnímu stylu je důležité podporovat už od útlého věku dítěte. Velmi důležitým obdobím pro vytváření pozitivního vztahu k pohybovým aktivitám je předškolní věk a významným faktorem, který ovlivní vztah jedince k těmto aktivitám je rodina. V předškolním období je, i když většinou spontánní a neorganizovaný pohyb, celodenní náplní dětí. S nástupem do školy si jedinec musí zvykat na režim, kdy musí setrvat po určitý časový úsek v lavicích a nemůže se bezprostředně pohybovat po třídě, kdy chce. Tento nedostatek pohybových aktivit během dopoledního vyučování by měl být kompenzován větší odpolední pohybovou aktivitou. Místo aktivního pohybu, ať již s kamarády, sourozenci či rodiči, však přichází děti ze školy a jejich cesta vede k počítači nebo k televizi. Někteří autoři proto nespojují obtíže dnešních dětí s nedostatkem volného pohybu, ale naopak s přesycením pasivními a zrakovými podněty (Klégrová,2003, s. 29).

Počítač se stal nedílnou součástí našeho života, je již dostupný pro většinu domácností. Na jedné straně dokáže být velkým pomocníkem, avšak na straně druhé, pokud se stane jedinou zábavou dítěte, omezuje a zabraňuje přímé vjemové zkušenosti, nemá žádné prožívání a při jeho častém používání hrozí dětem nebezpečí omezeného sociálního učení. „Skrývá riziko závislosti, stane-li se jediným zdrojem sebevědomí“.(Weikert,2007, s. 204). Proto by rodiče měli mít pod kontrolou čas, který u něj dítě stráví. Podobná nebezpečí v sobě skrývá i časté sledování televize, která se pro mnohé stala hlavní náplní volného času. Pro zdravý vývoj platí, že čím méně se dítě na televizi dívá, tím lépe.

Klíčovou podmínkou k vytváření pozitivního vztahu k celoživotní pohybové aktivitě je vnitřní motivace spolu s dobrovolností a spokojeností.

Teprve pochopení, že dosažení všech životních cílů závisí na zdraví, vede k zásadní změně od pasivního postoje k opravdovému uznání nutnosti pravidelného a racionálně zaměřeného tělesného pohybu jako pevné součásti životního způsobu.

4 Pohybová ontogeneze

4.1 Mladší školní věk (6 – 11 let)

Prepuberta nebo také mladší školní věk bývá považován za nejradostnější čas v životě. Jde o dobu, kdy si už dítě vědomě užívá vlastní existence, ale neřeší zásadní životní konflikty. Toto období se v podstatě překrývá s prvním stupněm základní školy, a protože ve škole tráví mnoho hodin, jeho život je v zásadě určen právě i kontaktem s touto institucí.

„Vstup do školy je pro dítě i jeho rodinu velmi významnou událost. Končí jedna fáze dětství a začíná další. Dítě se stane školákem, a to na poměrně dlouhou dobu až do rané dospělosti“ (Klégrová,2003, s. 10).

„Školní věk představuje období nabitě tělesným a duševním vývojem dítěte. Proto se toto dlouhé období často ještě rozděluje na mladší školní věk od 6 do 10 let a na starší školní věk od 10 do 14 až 15 let“ (Matějček, Pokorná, 1998, s. 77).

„Jako mladší školní období označujeme zpravidla dobu od 6-7 let, kdy dítě vstupuje do školy, do 11 až 12 let, kdy začínají první známky pohlavního dospívání i s průvodními psychickými projevy“ (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 115).

Mladší školní věk vnímáme jako „přechodné“ vývojové období, kterému předchází velice charakteristická fáze předškolní a následuje neméně výrazné období staršího školního věku. V přechodném období jsou mezi dětmi značné rozdíly – v nervové zralosti, v pracovní výkonnosti, v povahové vyspělosti.

„Velká tolerance a porozumění pro individuální přednosti i těžkosti každého jedince jsou největší ctností rodičovskou a učitelskou“ (Klégrová,2003, s. 7).

Mladší školní věk registruje dvě klíčová období – vstup do školy na jeho počátku a kritičnost na jeho konci. Škola zasahuje do života dítěte změnou dosavadní aktivity. Dochází k přechodu od hry k vážné činnosti – učení a působí jako socializační činitel, přináší nové sociální normy a pravidla. Přistupuje k nim i nová autorita učitele, která může zastínit i autoritu rodičů. Dítě se ve škole setkává se svými vrstevníky, vytváří si k nim určité interpersonální vztahy a buduje si mezi nimi své postavení – pozici.

4.1.1 Tělesný vývoj v mladším školním věku

V oblasti tělesného vývoje dochází ke změně tělesné stavby, mění se proporce těla, postava se protahuje, prodlužují se končetiny, snižuje se množství podkožního tuku, svalový reliéf je výraznější, tělo ztrácí válcovitou podobu. Mění se poměr výšky a váhy. Dítě je schopné lépe své pohyby ovládat zlepšuje se celková koordinace hrubé motoriky. Zlepšuje se rovnováha a dítě se snadněji učí i složitější pohyby. Naučí se jezdit na kole, lyžovat, plavat. „Některé děti to zvládly již v předcházejícím období a pokud ne, je právě mladší školní věk vhodnou dobou k cvičení těchto dovedností „(Klégrová,2003, s. 14).

Normální tělesný vývoj je posuzován především podle toho, jak dítě roste a přibývá na váze.

„V 6 ti letech měří chlapci i děvčata průměrně 117 cm a váží asi 21,5 kg. V dalších dvou letech vyrůstají za rok o 6 cm a na váze přibývají ročně asi o 3 kg. Mezi 8. a 10. rokem vyrostou každý rok přibližně o 5 cm, přiberou asi o 3 kg. Chlapci v průměru o něco málo více než děvčata. V 10ti letech měří chlapci průměrně 140 cm a váží 33,5 kg, děvčata 139,5 cm a 33 kg. Rozdíly v jejich výšce a hmotnosti nejsou tedy prakticky žádné, začínají až později v souvislosti se sexuálním dozráváním“ (Matějček, Pokorná, 1998, s. 78).

Mladší školní věk je dobou plynulého růstu všech orgánů. Krevní oběh, plíce a ostatní vnitřní orgány se mění úměrně s rovnoměrným zvyšováním hmotnosti a výšky těla. Roste odolnost dětského organismu. Kostra není zdaleka vyvinutá, rovněž zakřivení páteře není trvalé. Podstatným a nápadným rysem tohoto období je proměna obličeje. Okolo 11. roku, kdy mladší školní věk končí, už výraz obličeje nepůsobí dětsky jako dřív, nýbrž nabírá typické rysy pozdější vyspělé tváře.

4.1.2 Psychický vývoj v mladším školním věku

Po psychologické stránce charakterizuje toto období nejvíce rozvinutí duševních funkcí do té míry, že dítě je schopné soustavného školního vzdělávání. Jedinec je schopen soustředit pozornost na jednu věc alespoň 10 minut.

Přibývá nových vědomostí, rozvíjí se paměť a představivost. Při poznávání a myšlení se dítě soustřeďuje na jednotlivosti. Abstraktní operace se objevují až koncem tohoto období. Rysy osobnosti nejsou ustáleny, základním znakem je impulsivnost, přechody z radosti do

smutku. Vůle je slabě vyvinuta. Zdokonaluje se smyslové vnímání a jeho kvalita i přesnost. Zlepšuje se koordinace mezi zrakem a jemnou motorikou. Roste schopnost diferencovat barevné odstíny. Mladší školák duševně vyzrává. Ptá se již po příčinách jevů. Začíná uvažovat logicky, i když se tento druh myšlení zatím vztahuje spíše ke konkrétním jevům či operacím. Rozvíjí se analyticko-syntetické myšlení, které umožňuje dítěti učit se číst, psát a počítat. Na dobré úrovni je i mechanická paměť. Rozvíjí se představivost. Začíná chápat pojmy času a prostoru.

V emoční oblasti se postupně při přiměřených výchovných postupech daří ovládat impulsivní chování nebo odkládat okamžité uspokojování přání. Školák již dokáže přijmout úkol. Začíná již chápat, co je povinnost a zvyšuje se i jeho schopnost samostatnosti. Mnohdy je toto období označováno jako čas „naivního realismu“, kdy dítě důvěřivě přijímá, co je mu předkládáno rodiči, pedagogy a jinými autoritami. Pro rodiče a vychovatele jde o poslední možnost, jak dítě hodnotově a emočně bezprostředně formovat a jak ovlivňovat jeho postoje a charakter. Okolo desátého roku začíná dítě zapojovat svůj vlastní úsudek a čím dál více porovnává výklady autorit s vlastní zkušeností. S tím mnohdy přichází i přehodnocení vlivu autorit a naivní realismus se proměňuje v realismus kritický, který může mít často za následek obtížné období dospívání.

Ve vývoji kognitivních procesů je aktuální vnímání často doplňováno fantazijní produkcí. Typická je výběrovost a nestálost v zaměření pozornosti, která vyplývá z nestabilizovaného hodnotového systému. Na konci období se rychle rozvíjí abstraktní myšlení. Z hlediska vývoje intelektu je mladší školní věk označován jako období konkrétní činnosti. Rozvíjí se logické operace v myšlení. Dítě si osvojuje základní kulturní návyky, prohlubuje socializaci a integraci do nových skupin, rozvíjí své schopnosti, postupně přebírá stále větší zodpovědnost za svou práci. Ve výchově je zdůrazňováno osvojení základních morálních a etických norem (Rychtecký, Fialová, 1995, s. 57).

V oblasti řečového vývoje je základním stimulujícím činitelem interakce s nejbližším okolím (v rodině) a dále způsob, jakým jsou řečové dovednosti rozvíjeny ve škole. Šestileté děti už dovedou vyjádřit vše, co mají na mysli. Disponují přibližně 2500-3000 slovy. Do jedenácti let věku jejich slovní zásoba zhruba trojnásobně narůstá, nejen kvantitativně, ale i kvalitativně, ze slov postupně vytvářejí pojmy s větší obsahovou přesností. „Nejdůležitější úlohu při rozvoji řeči zastávají i nadále rodiče, kteří jsou pro děti velkým vzorem. Děti napodobují jejich výslovnost, opakují slova, slovní spojení či celé věty a často je samy začnou

používat. Napodobují i komunikační zvyky rodičů a učí se, co se hodí říkat a co ne. Děti z řečově podnětného prostředí mají obrovskou výhodu proti dětem, jejichž domov je řečově chudý. Vstupem do školy se zásadní autoritou a vzorem pro děti stává učitel. Děti snadno a ochotně přebírají jeho názory či napodobují jeho chování, písmo, způsob mluvy. Na učiteli nesmírně záleží - v mladším školním věku lze žáky lehce dovést k osvojení všech mechanických, stereotypních vyjadřovacích postupů, jež by si později osvojovali s nechutí či problematicky“ (Palenčárová, Šebesta, 2006).

„V průběhu mladšího školního věku se začínají utvářet a prohlubovat některé zájmy dětí, včetně sportovní orientace. Jsou podněcovány přirozenou biologickou potřebou pohybu i tendencí být ve skupině, získat v ní patřičnou odezvu.

Příliš raná aplikace tréninkových metod a postupů, nejen z hlediska objemů speciálního zatěžování, ale i formy monotónního stereotypu mohou zájmy dětí v tomto věku negativně ovlivnit“ (Rychtecký, Fialová, 1995, s.58).

4.1.3 Pohybový vývoj v mladším školním věku

„Pohyb je bytostnou potřebou každého dítěte, proto je třeba pozitivní vztah k pohybu budovat již v předškolním období. U větších dětí je nutné ho částečně organizovat, přičemž nesmí ztratit svou bezprostřednost a prvky hravosti“ (Matějček, Pokorná, 1998, s.12).

U dětí 6-8letých je výrazná mobilita provázena stále jistou nadbytečností pohybu. Motorický projev je plynulejší než v předškolním věku, ale postrádá úspornost a přesnost. Spontánní pohybová aktivita je denně až 5 hodin, rozdíly v motorice chlapců a dívek nejsou výrazné. Ve věku 8-11 let mizí nadbytečnost pohybu, zvyšuje se jistota v motorickém projevu a objevují se znaky dobře prováděného tělesného cvičení. Vývoj nervové soustavy je v počátku období (6-7 let) v podstatě ukončen. V učení nových pohybových dovedností i složitějších činností se uplatňují zkušenosti dětí z přirozené motoriky (běh, skoky, šplh), rozlišování rytmičnosti v pohybu umožňuje efektivnější nácvik pohybových dovedností. V počátku ještě herní formou s využitím imitačního učení.

Motorické schopnosti (silové, rychlostní, vytrvalostní, koordinační) vykazují různé tempo vývoje. Období mladšího školního věku je vhodným časem pro rozvoj zejména koordinačních schopností, které jsou základem pro zvládnutí a prožívání základních pohybových forem.

Koordinace zahrnuje harmonickou spolupráci mezi smyslovými orgány, centrální nervovou soustavou a svaly. Koordinační dovednosti ovlivňují správný průběh všech lidských pohybů. Mají být získávány, upevňovány a rozvíjeny nejvíce právě v mladším školním věku.

Nejdůležitější oblasti koordinačních schopností:

- Rychlé a přesné reagování na signály
- Kinestetické rozlišování, přesnost a ekonomičnost pohybů
- Umění sladit pohyby jednotlivých částí těla ke splnění zadaného úkolu
- Ovládání těla v prostoru
- Udržování rovnováhy v různých polohách
- Zachycení rytmu a přizpůsobení se mu
- Přizpůsobování a změna pohybu v závislosti na novém zadání a novém prostředí

Vedle koordinačních dovedností jsou důležité i kondiční schopnosti jako ohebnost, aerobní a anaerobní vytrvalost, rychlost i síla.

„Rozvoje základního pohybového fondu můžeme dosáhnout pomocí her a cvičení, která budou mít různé obměny. Mohou probíhat na hřišti, ve volné přírodě i v tělocvičně“

(Bartůněk, Kaplan, Neuman, 2003, s. 25).

Sportovní aktivity by měly být zaměřeny zejména na:

- Obratnost
- Rychlost a silovou rychlost
- Dynamiku
- Vytrvalost – postupně by se měla zvyšovat a hry se zaměřovat na její rozvoj (orientační běhy, indiánský běh aj.)

Dítě v mladším školním věku má stále vysokou potřebu pohybu, potřebuje věnovat pohybu stejný čas, jaký stráví ve škole. Pohyb se má skládat zejména z her, zaměřených na rozvoj koordinace pohybů a spolupráci v kolektivu.

Oblíbené jsou zejména skupinové sporty (fotbal, florbal, vybíjená). Sportovně nadané děti vyhledávají i aktivity založené na mrštnosti (gymnastika, atletika). Týmové hry a sporty

učí děti spolupracovat, vnímat pocity druhých, vyhrávat a vyrovnávat se s prohrami. Dívky v tomto věku oceňují hry, které lze kombinovat s typicky dívčím sdílením (skákání přes gumu či švihadlo, pohyb s hudebním doprovodem).

V tomto období je možné postupně začínat se sportovním tréninkem, rozvíjí se mrštnost a obratnost. Může se začít s posilováním svalstva, ale není vhodné posilovat jinak než s vlastní vahou těla – naučit se kliky, sedy- lehy, dřepy, slalomové běhy, kotrmelce. Nejdůležitější je rozmanitost, rychlé střídání různých pohybů. Děti se dokáží už motivovat k vytrvalostním sportům, ale vše musí mít stále formu hry.

V tomto věku je třeba věnovat zvýšenou pozornost tělesné hmotnosti dětí. Pokud začnou přibírat, případně již mají nadváhu, prvním krokem k úpravě hmotnosti by mělo být právě větší množství pohybu. V tomto období se velmi silně začíná projevovat sklon k sedavé a pasivní zábavě jako je sledování televize, počítačové hry, případně potřeba více se učit. Proto by rodiče měli dohlédnout na to, aby dítě mělo dostatečnou sportovní a pohybovou aktivitu, která kompenzuje sezení ve škole, u počítače.

„Navzdory rychlé osifikaci jsou kosti a kloubní spojení velmi měkké a pružné. Dominující statické zatížení, spojené se sezením ve škole a snížením pohybové aktivity, může vést ke vzniku svalových dysbalancí, některých deformací ve vývoji páteře, eventuálně i dolních končetin“ (Rychtecký, Fialová, 1995, s. 55).

Funkční adaptabilita na tělesnou zátěž (zejména aerobní) je relativně vysoká. Ve spontánních pohybových činnostech (hry) snesou děti v tomto věku velké objemové zatížení (rychlostní, silové, vytrvalostní), které dokáží střídáním zátěže a odpočinku i vyšší regenerační schopností přirozené regulovat.

Pohyb je pro děti nejen důležitým předpokladem přirozeného tělesného rozvoje, upevňování zdraví, zvyšování tělesné zdatnosti, ale také pro jejich sociální vývoj. V současnosti se pohybová aktivita většiny dětí snižuje natolik, že nemůže její rozsah a kvalita účinným způsobem přispívat k jejich zdravému vývoji. Nepříznivým důsledkem civilizačního pokroku je nedostatek pohybu, tendence snižování fyzické zátěže a zároveň nárůst nároků na psychiku.

V současnosti, kdy je obrovská nabídka rozmanitých aktivit pro děti, jsou pohybové aktivity vytlačeny atraktivnějšími, módnějšími, ale fyzicky málo náročnými činnostmi.

„Pro rozvoj zdravého sebevědomí je významné přijetí jedince ostatními. Je zajímavé, že pro vzájemné hodnocení bývá pro děti tělesná zdatnost (a vztahy s ostatními) významnější než školní prospěch“ (Kaplan, Bartůněk, Neuman, 2003).

„Pro zvýšení sebehodnocení a radosti z pohybu je účelnější naučit pohybově indisponované dítě třeba jen několika málo cvikům, pro něž má alespoň nějaké předpoklady“ (Matějček, 1996, s. 77).

Pro každého je důležitá zpětná vazba od ostatních, zvláště hodnocení ve škole má podávat obraz o tom, co jedinec zvládá a umí, a jak intenzivně pracuje. Mělo by mít dvě základní funkce- informační a motivující. Dnes však často platí, že pohybově málo nadaný jedinec je stále hodnocen podprůměrně, ačkoli se může snažit ze všech sil, a někdo jiný provádí tytéž činnosti bez jakékoli námahy. Výsledkem je snižování sebevědomí méně zdatných jedinců a podporování jejich negativního přístupu k pohybu. Ti druzí naopak získávají pocit, že je možné být úspěšný bez jakéhokoli úsilí.

Úroveň sebevědomí ovládá kvalitu pohybové činnosti. Důležitou roli hraje skupina, zejména v soutěžích a hrách je spolupráce dominantní. Skupina může jedince zatáhnout do hry a vyhecovat nebo ho naprosto odradit.

5 Tanec a jeho přínos pro zdravý vývoj

5.1 Tanec

Tanec je považován za jedno z nejstarších lidských umění. Byl vždy součástí lidské kultury. Jeho počátky jsou neoddělitelně spjaty s náboženskými nebo slavnostními obřady. Pomocí tance lidé uctívali určité symboly životního nebo ročního cyklu, jako narození dítěte, svatbu, úmrtí, ale i slunovrat nebo dobrou úrodu. Člověk dával tancem průchod svému štěstí i žalu, zaháněl demony a prosil božstva o přízeň. Jeho základním organizujícím prvkem byl od prvopočátku rytmus. Stejně tak byla neodmyslitelnou součástí i hudba. Hudební rytmus byl nejstarším průvodcem tance: úder do dlaní, na bubny, zvuky chrástítek, kamenných gongů, tvořily první akustickou složku tance. Důležitost tance v životě lidských společenství byla zejména v raných kulturách prvořadá „Vycházíme-li ze skutečnosti, že tanec vznikl jako radostný, ale i depresivní projev vyrovnání nebo vystupňování vnitřního napětí lidského nitra, zjistíme, že se z něho stal v různých etapách lidstva významný činitel náboženský, politický, kulturní, společenský, a v neposlední řadě i zábavný“ (Balaš, 2003, s. 11).

Poskytnout jednu zásadní definici tance asi možné není, v následujícím textu jich předkládám několik. Domnívám se, že každá z nich vystihuje svým způsobem podstatu.

Taneční mistr španělské královny v 18. století P. Rameau napsal, že „Tanec není nic víc než znát, jak ohýbat a napínat kolena ve správný čas“, ač je v mnoha ohledech definice pravdivá, nebude platná asi pro všechny případy. Tanec lze také definovat jako lidský projev, který zahrnuje pohyb, a to včetně pohybu dočasně zastaveného, tedy klidu. Pohyb je prováděn rytmicky a většinou za doprovodu hudby. Slovníková definice si vystačí s označení tance jako pohybové společenské aktivity, provozované převážně za doprovodu hudby. Další z definic říká, že „Tanec je tvořivé převedení smyslových, duchovních zážitků do pohybu, tedy vizuální formy. Je zprostředkováním vnitřních a vnějších zážitků formou pohybu. Je typem vizuálního umění, proto hodnota, kterou vytváří, je mimo jiné vnímána vizuálně“ (Hojtašová, Dvořáková, 2008, s. 72). Zajímavá je i následující definice: „Tanec je umění, v němž je dominantním prvkem lidské tělo. Umění, které pomocí citu a výrazu pracuje v čase a prostoru. Tělo a gesto jako nástroj umění je jedním z nejtypičtějších prostředků vyjádření, sebe znázornění, seberealizace“ (Jebavá, 1998). V odborné literatuře bych našla nepřeberné množství různých definic tance. Přesto však lze říci, že existují znaky, podle kterých se tanec

dá poznat a zařadit. Shrnutím předchozího textu lze říci, že základní klíčová slova vystihující nezbytné součásti tanečního projevu jsou tělo, rytmus pohyb, hudba a výraz.

Dnešní tanec má mnoho podob, které se od sebe liší různými technikami, hudebním doprovodem i rozdílným využitím. Tanců je široká škála, avšak kritéria jejich dělení se různí.

Z hlediska smyslu, proč se tančí, je možno rozdělit tance na obřadní – oslava něčeho či někoho, jevištní – baví diváka a společenské – baví tančícího (Balaš, 2003).

Další možné dělení je podle doby vzniku: např. gotické, barokní, renesanční, moderní. Existuje i etnické dělení tanců – tyto tance často mají ještě svůj původní (rituální) význam: africké tance, indiánské tance, orientální tance, irské tance, české lidové atd.

Jiné rozdělení tance přináší Eliška Bláhová (1949), která rozděluje tance do 4 hlavních skupin:

- Tanec umělecký
- Tanec scénický (balet a pantomima)
- Tanec společenský
- Tanec lidový

Kolektiv autorů z Fakulty sportovních studií MU uvádí ve své Teorii tance na <http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/fsps/ps09/tanec/web/pages/uvod.html> následující rozdělení tance do těchto kategorií:

- Lidový tanec
- Klasický tanec
- Moderní a jazzový tanec
- Společenský tanec
- Současné taneční styly

Lidový tanec

Představuje realistický odraz ze života lidu. Lidé skrze něj vyjadřovali zábavnou formou a přirozeně své životní situace, národní povahu a tradice.

Historická období vývoje lidového tance jsou rozdělena do několika vývojových etap

(Kos, 1973) od nejstarších obřadních tanců, chorovodů, přes svatební a pohřební tance, vynášení morény. Později se k nim zařazují točivé tance (vrtěná, čardáš aj) a v posledním období je doplňují tance figurální (mateníky, polka, kvapík).

Klasický tanec

Kolébkou se stala Francie, kde ke konci 16. století začíná dvorský balet, který čerpal umělecké prvky z italského, portugalského a španělského tance. Velkého rozkvětu zaznamenala tato taneční forma v době vlády Ludvíka XIV., který založil Královskou akademii tance. Díky ní se francouzský balet stal světově uznávaným. V 18. století vznikl špičkový balet (nejznámější baletní prvek). Celkový zájem o balet však z důvodu výrazných společenských změn poklesl. Fenoménem 20. století se stal ruský balet, který díky špičkovým tanečnickům (Nižinskij aj.) navrátil balet na světové divadelní scény.

Moderní a jazzový tanec

Pod pojmem moderní tanec jsou zahrnuty všechny projevy uměleckého tance, které se vyvinuly od začátku 20. století mimo oblast akademického tance a ty, které nelze ztotožnit s estetikou folklóru. Nový impuls do taneční kultury v této oblasti přinesla Isadora Duncanová, průkopníkem výrazového tance byl Rudolf von Laban, ale i mnoho dalších.

Základem jazzového tance se staly afroamerické tance obohacené o prvky evropských lidových tanců.

Společenský tanec

Vznik společenského tance v našem dnešním pojetí je datován do 19. století. Taneční zábava se stala neodmyslitelnou součástí společenských setkání. „K radosti z pohybu a hudby se přidalo i dlouho zakazované kouzlo párového tancování“ (Odstrčil, 2004, s. 8).

Počátek 20. století přináší nové impulzy v podobě tanců ze Severní a Jižní Ameriky. Paradoxně dochází k nesourodosti tanečních škol a až ve 20. letech 20. století odstraňují vzniklou situaci angličtí učitelé tance, kteří sjednotili taneční styly. Vybrali nejcharakterističtější tance, popsali nejoblíbenější variace a stanovili požadavky na hudební doprovod. Touto standardizací vrátili tanci jeho komunikativní schopnost a zpřístupnili ho většímu počtu zájemců. Mezi dvěma světovými válkami došlo k objevování latinskoamerických rytmů. Po rumbě a sambě přichází chacha, paso doble, a nakonec jive, čím je uzavřen okruh latinskoamerických tanců, které se staly základem i pro soutěžní variantu.

Současné taneční styly

Do této kategorie patří velké množství tanců, proto uvedu pouze stručný přehled – country, rock and roll, street dance, hip hop, break dance a mnoho dalších.

S postupným společenským vývojem přibyla tanci kromě umělecké a společenské funkce další, která je spojena zejména se současností, a to funkce výkonnostní, která se promítá do tanečního sportu. Tím se nabízí otázka, zda tanec považujeme za sport nebo umění. V literatuře nalezneme různé odpovědi.

5.2 Tanec jako sport

Tanec je „sportovní disciplína“, která se ve vrcholovém provedení blíží umění“ (Odstrčil, 2004, s.7). Evropská charta sportu definuje sport takto: „Sportem se rozumí všechny formy tělesné činnosti, které ať již prostřednictvím organizované účasti či nikoli, si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních.“

Pokud porovnáme jednotlivé aspekty z výše uvedené definice sportu, můžeme říci, že všechny lze aplikovat na tanec, přesněji řečeno, taneční sport.

V mnoha ohledech opravdu nabízí to, co i jiné sporty – fyzickou a psychickou námahu, fyzickou zdatnost, formuje sociální vztahy, umožňuje poznávání různých lidí, přináší pocity vítězství a prohry, týmového ducha, ale i individuální výjimečnost.

Taneční sport má však řadu aspektů, které mu dávají ojedinělé postavení mezi sporty – důraz na správné držení těla a celkový vzhled, na estetickou, hudební a citovou výchovu, na vztah k opačnému pohlaví, na schopnost vlastní prezentace.

5.3 Tanec jako umění

Eva Blažíčková považuje tanec za uměleckou činnost. „Slovo tanec vnímáme jako pohybové vyjádření přehodnocených citových vztahů. Jeho hlavním nástrojem je výraz a sdělení prostřednictvím pohybu, který má moc vyvolávat obdobné síly u diváka. Přesto, že je vědomě řízenou činností, vzniká ze zkušenosti všedního dne. Ta je základnou pro zkušenost uměleckou.“ (Blažíčková, 2005, s. 7).

I když můžeme tanec považovat za sport, při jeho sledování nás vždy zaujmou právě umělecké prvky, kterých je v tanečním projevu mnoho. Od vnitřních aspektů, které jsou vyjádřeny v samotném souladu tanečníka s hudbou, přes výrazové prostředky, komunikaci s diváky k vnějším prvkům ke kterým bezesporu patří forma tanečního oděvu a úprava zevnějšku. Jeho základní látkou je citová hodnota, je uměním, které vyjadřuje citové hodnoty pohybem.

Odpověď na otázku zda tanec můžeme považovat za sport či umění není jednoznačná. Záleží na interpretaci každého jedince či páru, které faktory upřednostní. Tanec je většinou kombinací obou složek, kdy jedna z nich může převažovat v závislosti na osobnosti, vkusu, dispozicích.

5.4 Tanec jako vhodná forma pohybu pro děti

„Touha po pohybu, hra, taneční pohyb z pocitu vnitřní radosti jsou přirozenou součástí dětského života a přivádějí nás přímo k výchozímu bodu poslání tance ve výchově. Pohyb dítěte předškolního věku je jednoduchým projevem celého organismu. Příchodem do školního prostředí, jednostranným zatížením, nebo jinou změnou v životě dítěte tento ucelený a harmonický projev často zmizí a může být opět probuzen jen dlouholetou prací“ (Jeřábková, 1986, s. 10).

Není mnoho těch, kterým je krásný pohyb a citlivost vrozena, přesto vrozená schopnost tančit, smysl pro rytmus, cit a představivost je většině z nás dána, i když různou

měrou. Proto je třeba schopnosti dětí rozvíjet, vést je k návyku správného držení těla , rozvíjet vnitřní citlivost, vnímavost, představivost, hudební, prostorové i kolektivní citění a probouzet dětskou tvořivost. „Harmonický pohyb a tvořivost přinášejí do života dítěte krásu, probouzejí jeho tvůrčí schopnosti a vnášejí harmonii do rozvoje celé dětské osobnosti“ (Jeřábková, 1986, s. 11).

„Tanec se rodí z osobnosti. Na tvůrčím procesu se podílí její intelekt vytvářející formu, city dávající výrazu sílu, tělo, které je nástrojem vnější formy, a duch, nepostižitelný projev lidské bytosti, který ale všemu dává smysl. Potřeba tvorby je člověku dána a pramení z touhy dát poznanému tvar, je osobním ověřením poznané skutečnosti“ (Blažíčková, 2005, s. 7-8).

Specifik tance lze využít k formování osobnosti dítěte. Vytváří trvalé vztahy mezi myšlením, emocemi a fyzickou složkou dítěte, harmonizuje jeho fyzický vývoj. Rozvíjí tvořivost, citovost, citlivost a inteligenci těla. Učí vnímavosti vůči prostředí, rozvíjí sociální inteligenci. Na jedné straně učí spontaneitě, na druhé straně sebekázi. Rozvíjí pozitivní vztah k fyzické aktivitě a ke zdraví.

5.5 Tanec a hudba

Vzájemná vazba hudby a pohybu je velice těsná. Každá rytmická nebo melodická proměna vzbuzuje jiné pohybové ladění. Snažíme se proto v dětech probouzet vztah k hudbě. Při poslechu je od počátku vedeme k poslechu hudby v celistvosti. Učíme je slyšet proměny v rytmu, konce a předěly hudebních frází orientovat se v drobných dvoudílných a třídílných hudebních formách. Funkce hudby je v taneční a pohybové výchově různorodá a může mít různé podoby. Nejčastější formy využití hudby z hlediska pohybu:

- Hudba jako složka podbarvující – pohybová složka je dominující, hudba vytváří pouze zvukové pozadí pohybu
- Hudba jako složka napomáhající pohybu – hudba vystupuje v určitých momentech výrazněji, akcentem, dynamickou vlnou a napomáhá plastickému provedení jednotlivých cviků nebo tanečních pohybů

- Hudba jako složka pohyb doprovázející – vztah pohybu a hudby je vyvážen, hudební doprovod vychází zcela z potřeb pohybu, vytváří souvislý celek, který sleduje celek pohybový a akcentuje jednotlivé detaily.
- Hudba jako složka pohyb řídící – hudba přejímá aktivní úlohu, a to zejména při větších pohybových sledech, kdy střídáme kontrastní pohyb: tlak – uvolnění, chůzi – běh. Změna pohybu se řídí změnou v hudbě. Učíme děti rychle a správně reagovat na hudební podněty a okamžitě je převést do pohybu.
- Hudba jako složka inspirující – na základě celistvého hudebního dojmu vzniká taneční improvizace nebo hotová taneční forma.

Hudba a pohyb se inspirují navzájem, tj. tanec čerpá tvořivé impulsy z hudby, a naopak, pohyb a taneční projev zpětně hudbu inspirují. (Jeřábková, s. 11-12).

Hudba má pro taneční pohyb velmi důležitou úlohu. Stejně jako hudba má silné emocionální působení na posluchače i taneční pohyb tuto sílu má. Pokud dojde k propojení těchto dvou uměleckých projevů dosáhnout hlubokého emocionálního zážitku. Pokud však taneční projev nemá dostatečnou hodnotu a je k hudební skladbě necitlivý oslabuje emocionální působení hudby. Všechny děti si mohou z hodin taneční výchovy odnést spoustu nenahraditelných zážitků. Zvýšenou schopnost vnímat a porozumět hudbě i tanci.

Již od starověku můžeme sledovat silný vzájemný vztah mezi tancem a hudbou, hudba jako inspirace pro tanec a rytmický pohyb těla doprovázený hudební skladbou. Hudba není nezbytnou součástí tance, ale teprve spojení rytmizovaného zvuku s pohybem s sebou přináší jednotu.

5.6 Tanec a vyjadřovací prostředky hudby

Při práci s pohybem mají významnou roli hudebně vyjadřovací prostředky. Jejich pochopení a uvědomění si významně pomáhá k porozumění hudebního sdělení a tím i k vědomému vnímání hudby a jeho převedení do tanečního pohybu. Mezi základní vyjadřovací prostředky patří:

- rytmus
- tempo

- dynamika
- melodie
- metrum
- harmonie
- hudební forma

Rytmus

Jak již uváděl Dalcrose (1927) “Tanec jest uměním vyjadřovati hnutí duše pomocí rytmických pohybů. Rytmus jest základem každého umění“.

Vnímání rytmu a hudby je klíčovým momentem v rozvoji pohybového a hudebního vzdělávání. Rytmus je nejvýznamnější složkou v hudbě i v pohybu. Vyvolává pohybovou reakci, je tanečním pohybem interpretován, tj. v souhlase se zákonitostmi pohybu důsledně nebo volněji využít. Je-li hudební rytmus složitější je důležité ho nejprve s dětmi vytřukat nebo vytleskat.

Pravidelný rytmus můžeme sledovat v přírodě i prostředí vytvořeném lidmi, prostupuje zvukovými i pohybovými jevy. V oblasti umění je rytmus vlastní hudbě i tanci. Hudba dokáže sjednotit svým rytmem a tempem pohybový projev dvou lidí nebo i početné skupiny. „Vztah hudebního a tanečního rytmu není tak jednoduchý, jak se na první pohled zdá, a to především pro to, že rytmus není samostatný hudební projev, sloužící k doprovodu tance, nýbrž je neodlučně spjat s tempem, melodikou, dynamikou, formálním členěním a celkovým charakterem hudby“(Kurková 1987, s. 12).

Tempo

V hudbě stejně jako v pohybu můžeme využívat nejrůznějších temp a jejich bohatých odstínů. Pro každou pohybovou vazbu či větší celek je důležité zvolit správné tempo, odpovídající fyziologickému průběhu pohybu a jeho charakteru. Je nutné dbát na to, aby se děti učily dané tempo udržet. Správně zvolené tempo velmi ovlivní celkovou kvalitu pohybu. Při tempu pomalejším než má být se stává určitý taneční krok těžkopádný, rozvláčný, špatně se tančí, naopak při rychlejším tempu je tentýž krok překotný.

„Vystihnout správné tempo pro taneční pohyb je především úkolem učitele taneční výchovy, který veškerou činnost řídí. Jemné nuance v tempu může ovládat také korepetitor, který pohyb doprovází“ (Kurková 1987, s. 39).

Dynamika

je důležitým prvkem pohybu i hudby. Pozvolné i nečekané změny dynamického průběhu hudby mohou výrazně ovlivňovat a napomáhat průběhu jednotlivých cviků i pohybových vazeb, učí děti rozlišovat energii vkládanou do pohybu.

Dynamika představuje v hudbě souhrn různých projevů síly tónů. V tanečním pohybu jde především o jeho vnitřní sílu projevující se ve tvaru a linii pohybu, ve vztahu k prostoru i ve vlastním výrazu. „Jen u pohybů vydávajících určitý zvuk (např. u podupů, tleskání apod.) se projevuje dynamika též silou zvuku“ (Kurková 1987, s. 41).

Melodie

„Ve spojení pohybu s hudbou vystupuje do popředí rytmus, tempo, dynamika často však bývá opomíjena melodika, jakožto složka čistě hudební. Ve vztahu tanečního pohybu k rytmu a k melodii je skutečně určitý rozdíl. Zatímco rytmus a tempo je vlastní jak jevům zvukovým, tak pohybovým, melodie je projev výlučně muzikální, neboť její podstata spočívá v rozdílné výšce tónů. Přesto má tanec k melodii skladby velmi blízko. Výška tónů je určitý prostorový pojem. Prostorový vztah výšky a hloubky či postup stoupající a klesající taneční pohyb vyjádřit může, byť odlišným způsobem. Melodie určuje do značné míry působivost a emocionální sílu skladby, také základní charakter hudební skladby. Vztah charakteru a výrazu tanečního pohybu ke stylovému, žánrovému a výrazovému charakteru hudby je velice těsný. (Kurková 1987, s. 49).

Metrum

„Metrická stránka vyplývá z rytmické stránky kinetické složky, a to tím, že posluchač nepojímá sérii rytmizovaných zvuků souvisle krok za krokem, nýbrž po skupinách, zvaných takty, popřípadě po skupinách taktů. K seskupování odměřených zvuků do taktů napomáhá

silové odstupňování zvuků (akcenty)“(Kröschlová, 2002, s. 12). Cítění metrické stránky hudby je pro tanečníka důležité zejména pro přehodnocování hudby do pohybu.

Takt je časový úsek dané skladby, v kterém se střídají doby těžké s lehkými a přízvučné s nepřízvučnými.

První doba v taktu je vždy těžká. Existují 2 základní kombinace těžké a lehké doby.

1. metrum dvojdílné – těžká x lehká

2. metrum třídílné - těžká x lehká x těžká

Tímto způsobem vznikají takty dvoudobé a třídobé. Cítění těžké doby si žák musí osvojovat od samého začátku.

Harmonie

její úloha není při pohybu tak dominantní jako melodie nebo rytmus. Má však důležitou funkci výrazově napomoci emotivní proměně pohybu. Jednotlivé výrazové akordy nebo jejich spoje můžeme využít jako předěly v průběhu pohybu.

Forma

při základní práci s pohybem se nesetkáváme se složitějšími hudebními formami, přesto dbáme, aby pohybové celky začínaly a končily v souhlase s hudební frází.

„Poznávání elementární hudební stavby a základních hudebních forem se v taneční výchově děje prostřednictvím pohybu. Pozvolna při nácviku drobných forem rozvíjíme smysl pro chápání základních principů hudební stavby. Vyspělejší žáky učíme vnímat časové uspořádání hudební skladby ve větších celcích, než je jeden takt.

Měli by si uvědomit, že se hudba skládá z určitých drobných článků, které se spojují ve větší tvary. (Kurková 1987, s. 57).“

6 Rytmická a pohybová výchova

6.1 Rytmika a rytmická gymnastika

Tělesná kultura a umění prošly během dějin nejrůznějšími fázemi svého vývoje. Jak dokládají dějiny, vrcholné období rozvoje tělesné kultury nalezneme u starých Řeků, kteří v rozvoji tělesné výchovy a kultury v součinnosti s intelektuálním rozvojem spatřovali základ k naplnění obrazu všestranně harmonicky rozvinutého jedince. Následné období středověku tento antický ideál naprosto potlačilo. Teprve počátek 20. století přináší pokrok v oblasti tělesné výchovy a pohybu. Do výuky byla zavedena všeobecná tělesná výchova mládeže. Lidé si začali uvědomovat důležitost a nezastupitelnost pohybu v celkovém rozvoji osobnosti. „Člověk si uvědomil, že krása vyrůstá organicky ze zdraví, síly a oduševnění“ (Bláhová, 1949, s. 10). Začínají sílit snahy o výcvik pohybu. „Zřizují se speciální školy, které mají za cíl zvláštním výcvikem pečovat o to, aby člověk nabyl nejvyšší dosažitelné krásy a zdatnosti a aby byl naplněn zdravým sebevědomím a instinktivní radostí z toho, že se dovede projevovat přirozeným a účelným pohybem“ (Bláhová, 1949, s. 11).

V polovině 20. století vznikly a postupně se rozvíjely obory nazvané rytmika a gymnastika, které spojují tělocvik, sport a umělecký tanec

První pokusy o vyjadřování rytmu tělem jsou spojeny se jménem profesora ženevské konzervatoře Emil Jacques – Dalcrose, Rozpracoval novou metodu, která položila základ pro vývoj rytmičné výchovy. Rytmika se tak stala základem pro rozvoj budoucí taneční a pohybové výchovy.

Pojem rytmika je užíván zejména v 1. pol. 20. století, kdy se stala součástí tělesné výchovy. Svou činnost dělila rovnoměrně na gymnastický, rytmičný a výrazový výcvik, Jejím hlavním úkolem bylo vychovávat tělo k pohybové dokonalosti a duševní bohatosti, probouzet hudební smysl a vnímání, rozvíjet fantazii, tvořivost a celkový vztah k umění a dát příležitost k projevení temperamentu. Hlavním cílem její činnosti byla výchova k pohybu, proto ji lze definovat jako „pohybovou výchovu“. „Rytmika je vážná a svědomitá tělesná i duševní výchova, hodící se stejně chlapcům jako dívkám, mužům jako ženám. Rytmika jest gymnastika spojená s výchovou hudební“ (Bláhová, 1949, s. 20). Patří do všeobecné výchovy, protože je předběžnou školou každého umění, zvláště hudby, tance, divadla.

„Gymnastika je otevřený systém metodicky uspořádaných pohybových činností esteticko-koordinačního charakteru se zaměřením na tělesný a pohybový rozvoj člověka, na udržování a zlepšování zdraví. Rozděluje se podle obsahu a účelu na :

Všeobecné druhy gymnastiky

- základní gymnastika: cvičení pořadová, prostná, s náčiním, na nářadí, akrobatická, užitá
- rytmická gymnastika: hudebně - pohybová výchova, cvičení bez náčiní, cvičení s náčiním, tanec
- aerobik: kondiční (bez náčiní i s náčiním) taneční choreografie

Gymnastické sporty

- olympijské sporty: sportovní gymnastika, moderní gymnastika, skoky na trampolíně
- neolympijské sporty: sportovní aerobik, sportovní akrobacie, akrobatický rokenrol a jiné“

http://www.ftvs.cuni.cz/eknihy/gymnastika/texty/g1_1.-2.lekce.pdf

Rytmická gymnastika je druh gymnastiky a současně jedna z nejpropracovanějších forem hudebně-pohybové výchovy. Vychází z úzké vazby hudby a pohybu, kultivuje estetický pohybový projev, podněcuje tvořivost, preferuje centrální pohyby. Obohacuje svou náplň využíváním klasické techniky (baletu) a dalších tanečních technik. Obsah rytmické gymnastiky se dále dělí na programy cvičení bez náčiní – rytmiku, cvičení s náčiním, tance.

Má v sobě prvky zvukové, časové, prostorové a tělesné, proto může být základem všech výchovných a uměleckých odvětví, která tyto prvky obsahují.

7 Taneční a pohybová výchova

7.1 Počátky Taneční a pohybové výchovy u nás

Vlivem šířitelů rytmické výchovy a gymnastiky podle Dalcrose vznikaly již před 1.světovou válkou kurzy rytmické gymnastiky pro děti a dospívající mládež. Významnou představitelkou české rytmiky a základů dětské pohybové výchovy byla pedagožka Eliška Bláhová. „Z jejího podnětu byla už v roce 1925 zavedena státní zkouška z rytmiky a gymnastiky, bez které v Brně nesměl nikdo vést rytmickou a pohybovou výchovu“ (Smugalová,2008, s. 66).

V roce 1934 byl založen Emanuelem Siblíkem Svaz Tanec-rytmika-gymnastika, který měl za cíl zvýšit odbornou úroveň učitelek tance, rytmiky a rytmického tělocviku a současně byl i profesním sdružením. Sdružoval všechny taneční školy a umělce nových směrů bez rozdílu. Byl aktivní i v době 2. světové války a mezi jeho představitele patřila například Jarmila Kröschlová. Poválečné období bylo ve znamení vzniku soukromých tanečních učilišť. Ke zkvalitnění pedagogické práce prosadil Svaz státní kvalifikační zkoušky, které byly zrušeny v roce 1958 spolu se soukromými tanečními školami. K dalšímu rozvoji dochází až s příchodem nového školského zákona v roce 1960, který umožnil vznik Lidových škol umění (LŠU) a v roce 1961 určil, že kromě hudebních oborů jsou součástí LŠU také taneční, literárně- dramatický a výtvarný obor. I přes pozdější nepřítel vnějších vlivů lze říci, že obor taneční a pohybové výchovy se udržel na určité úrovni. V dnešní době dochází k renesanci tohoto oboru a díky vytrvalosti několika nadšenců došlo i k jeho navrácení, alespoň formou doplňujícího vzdělávacího oboru, do školského systému základního vzdělávání. Zásadním problémem, který však zůstal aktuální přes několik desetiletí a je aktuální i dnes, je vzdělání pedagogů v této specifické oblasti. Blíže se touto problematikou budu zabývat v pozdějších kapitolách.

7.2 Hlavní cíle Taneční a pohybové výchovy

Formování současné podoby a struktury Taneční a pohybové výchovy (TPV) u nás je dlouhotrvající proces. Za její základ lze označit již výše zmíněnou rytmicko- pohybovou výchovu vycházející z rytmiky, umělecké gymnastiky a dalších směrů, např. duncanismu.

„I když se výuka může lišit individuálním přístupem jednotlivých pedagogů, určité prvky zobecněly a z jejich kořenů se vytvořila systematická metodika taneční a pohybové výchovy založená zejména na respektování přirozených projevů předškolních a školních dětí a směřující k rozvoji jejich pohybových a tvůrčích schopností“ (Smugalová, 2008, s. 66).

Stejně jako u tance i zde při definování Taneční a pohybové výchovy se setkáváme s různými definicemi. Vybrala jsem jednu z mnoha, která, myslím, vystihuje její podstatu.

„Taneční a pohybová výchova vede žáky od spontánního pohybu k vědomému používání těla, ke kultivování zdraví prospěšného pohybu. Tanec rozvíjí tvořivost, citlivost i citovost, tělesnou inteligenci, harmonizuje tělesný vývoj, učí vnímavosti vůči prostředí, rozvíjí sociální inteligenci a navozuje kladný vztah k fyzické námaze a práci těla. Pomáhá vychovávat kultivovanou osobnost a posilovat vědomí o podstatě tance a jeho nezastupitelném místě v umění, kultuře a životě společnosti“ (Lössl, 2008, s. 30).

Hlavním cílem taneční výchovy je tedy jednolitý projev dítěte – harmonický kultivovaný pohyb, vytvářený z vnitřního pocitu, z radosti z pohybu samého, z určité představy, z hudebního zážitku.

„Taneční a pohybová výchova nezahrnuje úzce účelové činnosti zaměřené na dosažení taneční techniky a výsledných pohybových tvarů. Nezaměřuje se na prvenství, rychlost, výsledek, úspěch, ale nabízí soustředění, sebepoznávání, úctu k druhým, radost a potřebu pečovat o společně sdílený prostor. Je chápána jako tvůrčí umělecká činnost, která je prostředkem ke znovuobjevování těla, jeho možností a citlivosti, k sebepoznávání a rozvíjení vyjadřovacích schopností neverbálním způsobem, současně podněcuje k samostatné tvůrčí činnosti“ (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2010).

Při taneční výchově napomáháme všemi způsoby i rozvíjení hudebního cítění dětí. K tomu nám slouží nejen pohybové prostředky, ale i prostředky další, zejména všechny druhy tleskání a ťukání, hra na dětské rytmičné nástroje.

Jedním z nejdůležitějších cílů je emocionální rozvoj. Hudba dává základní emotivní zážitek, který přetváříme v pohyb – napomáhá tak podstatně k tomu, aby pohyb nebyl samoúčelný, ale byl vždy vyjádřením určitého vnitřního pocitu. Seberealizace v tanečním projevu je důležitým výchovným momentem. Taneční improvizace dětí nazýváme oprávněně tancem, neboť je to projev zcela instinktivní, bezprostřední, tryskající z radostného pocitu.

Každé dítě reaguje na hudbu osobitě, a tak vždy a znovu obdivujeme neopakovatelné množství pohybových obměn a nevyčerpatelné zdroje dětské tvořivosti.

7.3 Taneční a pohybová výchova ve všeobecném vzdělávání

Taneční a pohybová aktivita působí výrazně pozitivně na mnoho oblastí lidského vývoje. V této kapitole se zaměřím na její funkce ve vztahu k výchově a vzdělávání

Pohyb je základním projevem života, proto lze říci, že tanec, který je úzce spjat s pohybem je činnost, která je přístupná všem. Právě vrozená schopnost vyjadřování pohybem je spolehlivým základem, na kterém lze budovat taneční projev. Tanec je nejen prostředkem k sebepoznání, ale s lepší znalostí sebe sama se zvyšuje i schopnost sebekontroly, sebeovládání, ale i sebejistoty. Naopak při nedostatku pohybové výchovy člověk necítí pohyb jako zdroj sebevědomí a sebejistoty a není schopen dostatečně vyvolávat a spojovat intelektuální a citové podněty s fyzickými, a tím porozumět sám sobě. **Proto patří tanec do výchovy.** Nabízí možnost rozvinout tvůrčí schopnosti, vést k větší citlivosti pro hodnoty nejen v umění, ale i v přírodě a mezilidských vztazích. Tanec může být značnou sociální hodnotou. V tomto ohledu je základ úspěšného pedagogického působení (Blažíčková, 2005).

„Využití tance jako výchovné metody je cestou, jak se stát vnímavějším k hodnotám kolem sebe, nejen v umění, ale i v přírodě a mezilidských vztazích“ (Blažíčková, 2005, s. 8).

Se stále se zvyšujícími nároky ve vzdělávání v oblasti intelektuálního vývoje dochází k tomu, že somatomotorický (související se schopností pohybu, hybností těla, somatologie tj.nauka o lidském těle) vývoj jedince je stále více podceňován. Vzhledem k narůstajícímu množství a rozsahu vyučovacích předmětů na vyšších stupních škol nezůstává dostatek času na rozvoj pohybových a jiných schopností žáků. Tento fakt se do současného vzdělávacího systému promítá natolik, že dochází ke snížení fyzické kondice jedince s dopady na celou populaci, která je ohrožena hypokinezi (nedostatečná pohybová schopnost a aktivita), což vede ke zhoršení jejích biologických dispozic.

V tomto ohledu poskytuje taneční a pohybová aktivita možnost, jak pohybový systém udržovat v přirozené funkci i struktuře a výkon organismu postupně zlepšovat podle dávkování zátěže. Tělesná struktura se díky tomu obnovuje a posiluje a pohybové projevy se obohacují. „Člověk je schopen vyvolávat a spojovat intelektuální a citové podněty s fyzickými, a tak cítit pohyb jako zdroj sebevědomění a sebejistoty“. (Pastorová.

<http://clanky.rvp.cz/>). Taneční a pohybová výchova jako tvůrčí a umělecká činnost přináší do výchovného a vzdělávacího procesu i další hodnoty. Využívá specifika tance k formování žákovy osobnosti, ke kultivaci přirozeného zdraví prospěšného pohybu.

Pokud při své pedagogické práci dáme nejméně nadaným žákům možnost uplatnit své tvůrčí úsilí, může to z psychologického hlediska být pro ně stejně důležité jako vynaložené úsilí velmi nadaných. Tanec je uměním, které vyjadřuje citové hodnoty pohybem, a proto hlavním tématem jsou citové hodnoty a tvůrčí proces, nikoli výsledek.

„V taneční výchově by nám mělo jít o to, aby se nedokonalý dětský pohyb měnil ve stále dokonalejší a kultivovanější, ale to opravdové, co v něm bylo, aby zůstalo“ (Kurková, 1987, s. 8).

„V odborně vedené TPV není důležitý výsledný efekt (nacvičené představení, stejně provedený cvik), důležitý je pracovní proces, při kterém dítě dostává prostor objevovat a poznávat samo sebe – svou tělesnou, duševní a citovou podstatu. Sebepoznávání a z toho vyplývající uvědomění si své jedinečnosti ve vztahu ke skupině a prostředí je kvalitou, která je pro výchovu základním kamenem, a dítě si ji osvojuje nejen pro potřebu školního prostředí, ale přináší si ji do praktického života“ (Blažíčková, Lisnerová, 2001, s. 5).

Hlavní tematické okruhy, které tvoří vzdělávací obsah Taneční a pohybové výchovy na 1. stupni základní školy jsou: (Blažíčková, Lisnerová 2011, s. 9).

- správné držení těla – v klidu i pohybu (statické i kinetické)
- prostorové citění – prostorové vnímání, pohyb po půdorysných drahách
- dynamika pohybu – rozložení síly v těle, stupně svalové síly, ekonomika pohybu
- čas a pohyb – pulzace, vnímání rychlosti, zrychlení, zpomalení, délka trvání
- hudba – tempo, rytmus, melodie, frázování, barva
- vzájemné vztahy – vztahy ve dvojicích, trojicích, malé a velké skupině
- obrazotvornost a tvořivost – představa pohybového tvaru, práce s motivací, improvizace

Pomocí těchto okruhů zdánlivě orientovaných převážně na tělesnou stránku dětí rozvíjíme celou dětskou osobnost. Učíme je soustředění, vycházíme z dětské tvořivosti,

snažíme se ji citlivě rozvíjet tak, aby ji mohly děti přenést a uplatnit ve všech oblastech svého konání i v ostatních předmětech.

Taneční a pohybová výchova spojená s intenzivním vnímáním kvalitní hudby harmonizuje celou dětskou osobnost a podněcuje k samostatné tvůrčí činnosti.

7.4 Taneční a pohybová výchova jako součást Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV)

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem, nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory

Našeho tématu se dotýká vzdělávací oblast Umění a kultura, jejíž součástí se od 1.9.2010 stal také doplňující vzdělávací obor Taneční a pohybová výchova (dále jen TPV). Oblast Umění a kultura byla v době svého vzniku zastoupena pouze Hudební výchovou a Výtvarnou výchovou jako povinnými vzdělávacími obory a Dramatickou výchovou, jako doplňujícím vzdělávacím oborem, který je možné realizovat jako nepovinný vyučovací předmět. Rozšířením doplňujících vzdělávacích oborů o Taneční a pohybovou výchovu a o Filmovou/audiovizuální výchovu dochází pro všeobecné vzdělávání ke koncepčně pojatému a systematizovanému sjednocení vzdělávacího obsahu, který vychází ze všech druhů umění (výtvarné umění, hudba, dramatické umění, film a tanec).

7.5 Proces zavádění doplňujícího vzdělávacího oboru Taneční a pohybová výchova

Počátek experimentálního projektu Tanec školám spadá do let 2006 -2008, kdy vzniklo Občanské sdružení Vize tance, jehož cílem bylo podporovat současné umění, pohybové divadlo a interdisciplinární umění. Záměrem projektu bylo vytvořit a zařadit do osnov pohybový předmět Taneční výchova, který měl podpořit přirozené pohybové schopnosti a tělesný rozvoj žáků a vytvářet příležitost pro tvořivé a osobité sebevyjádření pohybovými prostředky. Dostupné z WWW: <http://www.vizetance.cz/tpv-na-skolach-vyzva-pro-skoly-i-tanecni-pedagogy>

Návazně byl v rámci resortního úkolu Výzkumného ústavu pedagogického zpracován návrh vzdělávacího obsahu Taneční a pohybová výchova (TPV). Návrh byl výsledkem více než roční práce expertního týmu, který pracoval ve složení: paní Eva Blažíčková (Duncan centre), PhDr. Romana Lisnerová (VÚP), Mgr. Bohumíra Cveklová (NIPOS-ARTAMA) a prof. Ivanka Kubíková (katedra tance Hudební akademie múzických umění).

Ve dnech 15. června až 15. října 2009 byl materiál představen veřejnosti prostřednictvím diskusního fóra na metodickém portálu www.rvp.cz. Dostupné z WWW: <http://diskuze.rvp.cz/viewtopic.php?f=149&t=407>

Diskusní fórum navštívilo 1638 účastníků a 49 z nich zanechalo svůj názor ve formě příspěvku. Následně se 30. listopadu 2009 uskutečnila v prostorách knihovny Duncan Centre konzervatoře závěrečná panelová diskuse k vyhodnocení webové diskuse (15.6.-15.10.2009) na www.rvp.cz k návrhu vzdělávacího obsahu TPV mezi autorským týmem, pedagogy pilotních škol a pedagogy z praxe. Za autorský tým se jí zúčastnila paní Eva Blažíčková, PhDr. Romana Lisnerová, Mgr. Bohumíra Cveklová, za pedagogy pilotních škol v Praze Radim Klásek, Lucie Plachá, za pedagogy z praxe Petra Blau (Karlovy Vary), Ludmila Rellichová (Rychnov u Jablonce nad Nisou), Zora Breczková (Klášterec nad Ohří). Panelovou diskuzi vedl Jiří Lössl.

Na přelomu roku 2009/2010 bylo uskutečněné závěrečné jednání mezi autorským týmem (Eva Blažíčková a dr. Romana Lisnerová) a VÚP (dr. Markéta Pastorová) na kterém byly finálně „doladěny“ stěžejní materiály vzdělávacího oboru. (Lössl, 2010 – leden).

7.5.1 Taneční a pohybová výchova jako doplňující vzdělávací obor

Taneční a pohybová výchova byla zařazena do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání na základě Opatření ministra školství ze dne 30. července 2010 s účinností od 1. září 2010. Výchova byla vložena do části 5.10 Doplňující vzdělávací obory jako část 5.10.5 nový doplňující vzdělávací obor s názvem Taneční a pohybová výchova. Spolu s ní byly do dokumentu přidány i obory Etická výchova a Filmová/audiovizuální výchova. Dostupné na WWW: <http://www.nidv.cz/cs/priority/prioritni-temata-nidv-na-rok-2011/filmova-a-audiovizualni-vychova-a-tanecni-a-pohybova-vychova/tiskove-vystupy-tanec.ep/>

„Doplňující vzdělávací obory nejsou povinnou součástí základního vzdělávání, jeho vzdělávací obsah pouze doplňují a rozšiřují. Je možné je využít pro všechny nebo jen pro některé žáky jako povinný nebo povinně volitelný vzdělávací obsah (RVP ZV, 2010)

„Doplňující vzdělávací obor Taneční a pohybová výchova (dále jen TPV) poskytuje školám možnost obohatit vzdělávací oblast základního vzdělávání ve vzdělávací oblasti Umění a kultura. Vymezený vzdělávací obsah podporuje rozvoj kreativity žáků prostřednictvím tance vycházejícího z přirozeného pohybu člověka“. (Taneční a pohybová výchova včetně opatření ministra. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/DVO_tpv.pdf>

Pokud se škola rozhodne zařadit TPV do výuky, je zapotřebí respektovat vzdělávací obsah tohoto oboru, který je vymezen v RVP ZV. Možnosti využití obsahu TPV jsou různé.

Školy mohou tento vzdělávací obsah realizovat jako:

- povinný vyučovací předmět
- volitelný předmět
- nepovinný předmět

Tento obor vytváří prostor pro utváření a rozvíjení klíčových kompetencí, zejména sociálních a personálních, komunikativních a občanských a zároveň přispívá k dosahování cílů základního vzdělávání

7.5.2 Základní principy Taneční a pohybové výchovy

„Taneční a pohybová výchova poskytuje školám možnost obohatit vzdělávací obsah, který podporuje rozvoj kreativity žáků prostřednictvím tance vycházejícího z přirozeného pohybu člověka.

K rozvíjení klíčových kompetencí žáků a k naplňování cílů základního vzdělávání prostřednictvím tance a pohybové výchovy je nezbytné věnovat pozornost čtyřem základním doménám, které v taneční a pohybové výchově prostupují veškeré konání a jsou obsažené v nejrůznějších formách v celém vzdělávacím obsahu. Jsou to :

1. Objevování svého místa - obsahem jsou činnosti, jejichž prostřednictvím žák hledá a poznává prostor svého těla a které zprostředkují a vizualizují představu fyzického

propojení tělesnosti s prostorem a prostředím. Pocit poznání a uvědomění si svého těla v prostorovém kontextu vede k uvědomění si své jedinečnosti v rámci sounáležitosti s celkem – napojení se na řád věcí. Toto poznání doprovází úcta, pokora a svoboda.

2. Rozvíjení inteligence těla – obsahem jsou činnosti směřující k rozvíjení přirozeného používání pohybu v závislosti na individuálních anatomických, fyziologických a psychologických předpokladech žáka. Jedná se i dlouhodobý proces podmíněný vůlí, směřující ke kvalitám rozvíjeným a získávaným v závislosti na záměru, talentu a inteligenci. Činnosti směřující k rozvíjení inteligence těla nejsou cestou mechanického opakování a drilu.

3. Původnost/originalita – obsahem jsou činnosti, které rozvíjejí osobnost žáka a během dlouhodobého procesu mu pomáhají hledat jedinečný způsob jeho vyjádření světa. Smyslem skutečné původnosti/originality není upoutávat pozornost za každou cenu. Je to cesta jedinečně uchopeného již existujícího tvarosloví. Záměrem je pomáhat vyrůst osobnostem, které budou této původnosti schopny.

4. Vytváření společenství – obsahem jsou činnosti, které evokují prožitek sounáležitosti a sdílení. Tanec může zprostředkovat prožitek společenství jako jednu ze základních lidských potřeb. Taneční a pohybová výchova navozuje pocity sounáležitosti a sdílení, čímž působí proti odcizení a vykořenění a podporuje pozitivní (partnerskou) sociální interakci“ (RVP ZV,2010).

7.5.3 Cíle a obsah Taneční a pohybové výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání

K uplatňování domén (principů) TPV dochází prostřednictvím celého vzdělávacího obsahu. Učivo je rozděleno do sedmi okruhů činností

Pohybová průprava

- cvičení, která vypracovávají „svalový korzet“ osového orgánu (pánev, páteř, šíje a hlava)
- cvičení aktivující hlavní tělesné těžiště
- cvičení upevňující osově postavení dolních končetin
- cvičení zaručující možnost propojení pohybu horních končetin s pohybem trupu

- cvičení, která zvyšují hybnost kloubního systému a přiměřeně zatěžují svalový aparát

Prostorové cítění

- základní prostorové vztahy (výška – hloubka, vpřed- vzad, vpravo-vlevo, daleko- blízko)
- půdorysné dráhy pohybu (přímka, úsečka, oblá linka, kruh)
- prostorové dráhy pohybu
- prostorové cítění jako zážitek
- techniky pohybu na lyžích a bruslích
- další pohybové činnosti (podle podmínek školy a zájmu žáků)

Vzájemné vztahy

- vztahy partnerské (vyvážené)
- vztahy dominantní a subdominantní
- dvojice, trojice, kruh, řada, skupina – v různých způsobech držení
- důvěra a porozumění jako základ vzájemných vztahů

Pohyb s předmětem

- předmět jako bezprostřední podnět k pohybu a ke hře
- princip techniky práce s náčiním (souhra těžiště těla a těžištěm předmětu)
- přístupné druhy náčiní pro argumentaci rozličných pohybových principů (míče, švihadla, obruče různých velikostí, stuhy, tyče apod.)
- hra s předmětem, který přispívá k elementární schopnosti vyjádřit obsah pohybu a ke koncentraci

Pohybové a taneční hry

- hra jako základ umělecké činnosti
- hry kladoucí požadavky na různé psychické procesy, vlastnosti a stavy
- hry učící senzomotorické koordinaci
- hry přispívající k formování charakteru a mravní výchově
- hry s náčiním, motivované hudbou, hry prostorové, s rozpočítáváním, se zpěvem, na honěnou, hádanky, hry s napodobováním

Hudba a tanec

- aktivní naslouchání hudby podněcující k pohybu
- rozvíjení dialogu mezi hudbou a tancem
- rytmus, melodie, dynamika, harmonie
- pohybové cítění dvoudobosti, třídobosti – sudých a lichých taktů obecně

Improvizace

- improvizace v rámci průpravných cvičení
- improvizace jako svět absolutní svobody
- improvizace s námětem

Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů je tvořen očekávanými výstupy a učivem. V rámci 1.stupně je obsah dále členěn na 1. období (1.-3. ročník) a 2.období (4.a 5. ročník).

Očekávané výstupy v 1. období :

- žák rozumí základním pravidlům správného držení těla ve smyslu statickém i kinetickém
- žák vnímá a prožívá základní prostorové pojmy a půdorysné dráhy pohybu

- žák rozlišuje základní dynamické stupně pohybu
- žák rozlišuje základní členění času – vědomě používá různá tempa včetně zrychlování a zpomalování, pracuje s pauzou
- žák zvládá základní druhy kroků pro pohyb z místa a dokáže je správně používat
- žák navazuje pozitivní partnerské vztahy v malé skupině
- žák aktivně vnímá hudební doprovod, reaguje na změny tempa, rytmu, tělem vyjádří hudební melodii, vnímá a vyjadřuje hudební frázování
- žák je schopen jednoduché krátké pohybové improvizace vedené pohybovým, hudebním nebo tematickým zadáním
- žák přijímá a respektuje pravidla her
- zvládá základní prvky obratnosti

Očekávané výstupy v 2. období :

- žák vědomě přenáší pravidla správného držení těla do běžného života
- žák uplatňuje správné návyky používání svého těla, rozumí pojmu přirozený (správný, zdravý) pohyb
- žák vnímá a v pohybu aplikuje základní prostorové vztahy
- žák rozlišuje a vědomě používá základní dynamické stupně pohybu
- žák vnímá a vyjádří pohybem dvoudobost, třídobost a čtyřdobost
- žák slyší a vyjadřuje pohybem jednoduché rytmické modely
- žák přijme a respektuje řád hudebního frázování
- žák navazuje vzájemné pozitivní vztahy i ve větších celcích a skupinách
- žák improvizuje na jednoduché náměty podpořené hudebním doprovodem

7.5.4 Stavba vyučovací hodiny Taneční a pohybové výchovy

Vyučovací hodina TPV zahrnuje 5 částí, sice různých proporcí, ale v celku hodiny TPV obdobné důležitosti:

- přeladění – zahrnuje především psychickou přípravu žáků na hodinu – navázání kontaktu s nimi okamžitě při jejich vstupu do třídy, upoutání jejich pozornosti, zahájení společné práce. Tento důležitý moment a základní prvek hodiny by měl trvat cca 1- 3 minuty.
- Zahřátí – příprava organismu na fyzickou zátěž – jednoduchým známým pohybem (chůze nebo běh) v rychlém tempu, švihovými pohyby bez krajních poloh.

Doporučení délka 5 minut

- Průpravná část – úkolem této části hodiny je procvičení celého těla- základních svalových skupin, zvětšování hybnosti, péče o správné držení těla včetně nápravy špatných návyků a příprava na hlavní část hodiny. Práce spočívá v čistotě provedení, individuálním maximálním výkonu, přesnosti, přiměřené zátěži a vědomém obsahu cvičení

Doporučená délka 20 minut

- Hlavní část – obsah hlavní části hodiny tvoří (na základě tematických okruhů a plánů) aktivity typu : práce s prostorem, hudbou, časem, improvizace, práce ve skupinách, pohyb s náčiním(předmětem), pohybové a taneční hry

Doporučená délka 15 minut

- Závěrečná část – závěr tvoří tečku za uplynulou hodinou, uzavírá klenbu hodiny TPV. Nemusí být zklidněním, může naopak být i jedním z dynamických vrcholů hodiny nebo shrnutím a zhodnocením hodiny.

Doporučená délka 1 – 3 minuty

Výuku nelze realizovat podle přesné šablony. Každá vyučovací jednotka vyžaduje jedinečný tvořivý přístup pedagoga k žákům. Jde o tvůrčí proces, který není jednostranným aktem, ale výsledkem vzájemné interakce, bez níž by docházelo k pouhému předávání poznatků. Při promýšlení výuky i při její vlastní realizaci je vždy zapotřebí vycházet

z individuálních možností a schopností každého žáka, aby nedocházelo k potlačení jeho osobnosti. Je důležité, aby každý žák našel v TPV své místo. (Blažíčková Lisnerová, 2011, s. 48).

7.5.5 Prostorové podmínky pro výuku Taneční a pohybové výuky v základní škole

„Prostorové podmínky jsou důvodem častých obav, zda právě ony se nestanou kamenem úrazu pro výuku TPV v základních školách. Zkušenosti z praxe v současné době nabízejí několik řešení :

- školy často disponují multifunkčním prostorem, který lze postupně vybavit tak, aby odpovídal potřebám výuky;
- na přechodnou dobu může být využívána tělocvična; její prostor lze modifikovat na prostor pracovně intimnější, například jeho rozčleněním pomocí jednoduchých grafických prvků, podstatné však je, aby se „nouzové řešení“ nestalo řešením definitivním;
- bylo by nešťastné odkládat výuku TPV na dobu, až budou podmínky ideální; je třeba začít s vybavením, které je k dispozici, a postupně se snažit o dosažení ideálního, nebo alespoň vyhovujícího stavu

I při těchto úvahách je třeba mít na paměti, že ústředním bodem pro úspěšnou výuku Taneční a pohybové výchovy je zájem pedagoga a ředitele školy o obor a vztah k tanci a pohybu vůbec.“. Dostupné z : www.rvp.cz, <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/8017/tanecni-a-pohybova-vychova-metodicka-podpora.html/>

Nejjednodušší a vcelku dostačující, je i možnost upravit větší třídu ve které je k dispozici klavír.

7.5.6 Školy a instituce, které se Taneční a pohybovou výchovou zabývají nebo zabývaly

- Konzervatoř Duncan centre, Branická 41, Praha 4 www.duncanct.cz
- Národní institut pro další vzdělávání – NIDV, Jeruzalémská 957/12, Praha 1
www.nidv.cz
- ZŠ a MŠ Praha – Slivenec, Ke Smíchovu 16, Praha 5- Slivenec www.skolaslivenec.cz
- ZŠ Chmelnice, Praha 3, K Lučinám 18/2500,, Praha 3 <http://chmelnice.com>
- ZŠ Praha 4, Školní 700, Praha 4 www.zsskolni.cz
- ZŠ Havlíčkovo náměstí, Praha 3 www.havlicak.cz (od září 2014 – změna adresy
Cimburkova 18/600, Praha 3)
- ZŠ Lyčkovovo náměstí, Praha 8 www.zs-ln.cz
- ZŠ V Zahrádkách. Praha 3- Jarov www.zsjarov.cz
- ZŠ Litvínovská 500, Praha 9 www.litvinovska500.cz
- Národní informační a poradenské středisko pro kulturu NIPOS www.nipos.cz
- Podsekce NIPOS –ARTAMA
- ZŠ Jablonec nad Nisou – Ludmila Rellichová – povinně volitelný předmět
- ZŠ Na Ostrově Jaroměř – p. Lenka Halašová – nepovinný kroužek – rytmika
<http://www.zsostrov.cz/Zakladni-informace/Skolni-druzina/Zajmove-utvary-SD.aspx>
- 15. ZŠ Terezie Brzkové 33, Plzeň, PhDr. Iva Markvartová TPV v 1. a 2. třídě
<http://www.zs15plzen.cz/zajmova-cinnost-8/zajmova-cinnost-2014-2015.aspx>
- ZŠ a ZUŠ Šmeralova 336/15, Karlovy Vary www.zsazus.cz
- ZŠ a MŠ Josefa Kubálka, Karla Majera 370, Všenory www.skolavsenedory.cz

8 Metodické aspekty

8.1 Osobnost učitele Taneční a pohybové výchovy

„Nezbytnou podmínkou pro výuku Taneční a pohybové výchovy je kvalifikovaný pedagog. Charakteristika předmětu a vzdělávací obsah jsou zpracovány v takovém rozsahu a na takové odborné úrovni, že nekvalifikovaný pedagog ji vyučovat nemůže. Podmínky pro zařazení TPV do ŠVP proto jednoznačně stanovují kompetence kvalifikovaného pedagoga“. Dostupné: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/8017/tanecni-a-pohybova-vychova-metodicka-podpora.html/>

Jeho hlavním úkolem je podněcování dětí k samostatné činnosti na základě vědomí, že výuka TPV je rozvíjením osobnosti dítěte tvůrčí cestou prostřednictvím pohybových a hudebních zážitků. Není a nesmí být zúžena na výuku tanečních technik.

Kompetence pedagoga Taneční a pohybové výchovy :

- Morální profil jeho osobnosti, jeho kreativita, pozitivní myšlení, trpělivost, spravedlnost, jemná rozlišovací schopnost, schopnost empatie, schopnost analyzovat, argumentovat, respektuje individualitu žáků, pozitivní hodnocení jednotlivce i skupin
- Osobní zkušenost s tancem jako tvůrčí uměleckou činností
- Plnohodnotné taneční vzdělání zacílené na práci s dětmi – na dětský tanec
- Znalosti pedagogiky a psychologie
- Podrobná znalost anatomie a kineziologie
- Hluboká znalost a pochopení didaktiky a metodiky taneční výchovy, motivace k dalšímu odbornému růstu

„Taneční výchova se může pod vedením kvalitního pedagoga stát mimořádným výchovným prostředkem s možností rozvíjet celistvou osobnost každého člověka. Představa, že taneční výchova je určena výhradně tanečníkům je škodlivá“ (Blažičková, s. 13).

8.2 Kvalifikace pedagoga Taneční a pohybové výchovy

Problematika vzdělání tanečních pedagogů se v posledních letech stále aktuálněji dostává do popředí veřejných odborných diskusí. V poslední měsících, ve spojitosti

s problematikou kvalifikovanosti pedagogů, vyústila do petice (10.6.2014), kterou vypracovala Asociace pedagogů taneční a pohybové výchovy. Cílem bylo upozornit na problémy, které vyvstávají v oblasti taneční pedagogiky v základních školách, ZUŠ a dalších zařízeních v souvislosti se zněním zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a následných změnách <http://www.tanecniaktuality.cz/petice-za-vzdelani-tanecnich-pedagogu/>.

Ten neuznává doplňkové kurzy taneční pedagogiky ani studium DVPP jako dostačující pedagogické vzdělání pro pedagogy taneční výchovy.

Při pohledu do minulosti na vývoj po roce 1945 (do r. 1945 byl stav popsán stručně v kapitole 5.3) zjistíme, že s rozvojem taneční výchovy u nás vždy organicky souvisela otázka vzdělání a vzdělávání tanečního pedagoga. V počátcích se pedagogové vzdělávali na zahraničních i domácích tanečních školách. „Po roce 1945 studovali na nově vzniklé hudební akademii – AMU Praha, katedře tance, v oboru taneční pedagogika. Zaměření tohoto studia ovšem nebylo koncipováno pro pedagogy taneční výchovy dětí, ale pro pedagogy tanečních konzervatoří a divadel. Tak je tomu dodnes. Po celé následující období existence taneční výchovy u nás byla většina pedagogů odkázána na neformální studium v oboru“. Dostupné z <http://www.tanecniaktuality.cz/petice-za-vzdelani-tanecnich-pedagogu/>

Po zřízení Lidových škol umění (LŠU) v roce 1961, se z pověření MŠMT otevřel na hudební fakultě AMU, pětisemestrální doplňkový kurz taneční pedagogiky pro učitele tanečního oboru LŠU, který byl realizován až o roku 1972, kdy byl zrušen. Dočasně pak byl na nově vzniklé konzervatoři Duncan centre v Praze otevřen jeden kurz v letech 1993-1995. V letech 2003-2005 bylo ve spolupráci konzervatoře Duncan centre Praha a Pedagogickou fakultou UK Praha otevřeno studium DVPP- Učitelství uměleckých odborných předmětů, které bylo od počátku koncipováno jako rovnocenné úplnému odbornému vzdělání uměleckého směru v oboru tanec, které bylo požadováno pro zastání funkce učitele na LŠU, později ZUŠ a středních uměleckých školách. Od zrušení tohoto studia v roce 2005 chybí v systému vzdělávání pedagogů taneční výchovy možnost formálního vzdělávání v tomto oboru. Situaci neřeší ani nově otevřené kombinované studium na brněnské JAMU, které přijímá jednou za 3 roky 10 uchazečů. V roce 2012 bylo po sedmiletém úsilí samotných pedagogů otevřeno čtyřsemestrální vzdělávání v systému DVPP – Taneční a pohybová výchova (děti 4-12 let) na katedře tance pražské HAMU. V současné chvíli jsou však podle zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a následných změnách všechny výše uvedené formy studia nedostačující, protože tato forma vzdělání je kvalifikována jako

vzdělání neformální. To znamená, že pedagog taneční výchovy, který vystudoval třeba i několik těchto forem vzdělání je formálně de facto nekvalifikovaný. Přesto, že zákon o pedagogických pracovnících, platný od roku 2005, ukládá učitelům taneční výchovy vysokoškolské vzdělání, nebylo za celé období připraveno a ani otevřeno žádné formální vysokoškolské studium pro pedagogy taneční výchovy. S opatřením ministra školství s účinností od 1.9.2010, kdy se Taneční a pohybová výchova, jako nový doplňující vzdělávací obor stala součástí RVP ZV se daná problematika netýká již jen základních uměleckých škol, ale i škol základních. Požadavek vysokoškolského – magisterského studia nemůže být v žádném případě v současnosti splněn, protože daná specializace není nikde otevřena. V současné situaci by řešením mohlo být uznání neformálního vzdělání při doložení ukončeného vzdělání v některém z programů DVPP v oboru taneční pedagogika při věku nad 40 let a 15 let praxe. Do nejbližší budoucnosti by jednoznačným vyřešením dané situace bylo zavedení oboru Taneční a pohybová výchova na některé z pedagogických fakult, a to ve formě denního, ale i kombinovaného studia. Tím by se obor stal rovnoprávným nejen pro učitele základních škol, ale i ZUŠ.

Požadavek odborné kvalifikace by se měl vztahovat na všechny pedagogy taneční výchovy bez rozdílu, zda jsou v zaměstnaneckém, či obdobném poměru, nebo jako osoby samostatně výdělečně činné. Tím vzniká ještě jeden problém, v současné době, vzhledem k tomu, že se jedná o živnost volnou, nikoli vázanou, může živnostenský list na výuku taneční výchovy získat i člověk bez jakéhokoli vzdělání.

8.3 Korepetitor

Hudba představuje při taneční výchově důležitou složku, proto je třeba klást velké nároky na kvalitu hudebního doprovodu. Má-li taneční výchova přinášet dobré výsledky, musí být dobrá i hudební složka. Proto je důležité pro spolupráci získat hudebníka, který má pro pohybovou práci smysl, dovede dobře improvizovat a přistupuje ke své úloze tvořivě, nikoli mechanicky.

Při práci v hodinách upřednostňujeme živou hudbu, klavírní doprovod, před reprodukovanou hudbou. Kvalita hudebního doprovodu záleží na průpravě a tvořivých schopnostech korepetitora. Ideální je pokud korepetitor umí při hudební improvizaci využít nejen uměleckou hudbu 19. a 20. století, ale v melodické stejně jako v rytmické složce uplatní

i prvky z lidové hudební tvorby. Dbá však, aby hudební doprovod nepoužíval melodických nebo rytmických prvků tzv. populární hudby. Děti jsou jimi až dost ovlivňovány v běžném životě. (Jeřábková, 1986, s. 13).

Mezi hudebníkem a tanečním pedagogem by měl být co nejtěsnější pracovní kontakt. Vzájemná citlivá spolupráce usnadní oběma jejich úlohu.

Taneční pedagog musí vždy určovat základní tempo a stanovit pro jednotlivé cviky i základní rytmické jádro. U složitějších pohybových vazeb propracujeme pohyb nejprve bez hudby a teprve potom ho provádíme s hudebním doprovodem. Je dobře, umí –li se korepetitor přizpůsobit, zejména tempem, pohybu dětí. Úloha hudebního doprovodu roste zejména při složitějších tanečních hrách s motivací a při taneční improvizaci.

Výzkumná část

9 Hypotézy

Hypotézy (1. skupina – 1. třída , 2. skupina - 5. třída)

- 1) Předpokládám, že zájem o mimoškolní taneční a pohybové činnosti bude u žáků 1.ročníků minimálně o 30% vyšší než u žáků 5. ročníků
- 2) Předpokládám, že každé dítě bude navštěvovat určitý zájmový kroužek, ale taneční kroužky nebudou na 1. místě
- 3) Předpokládám, že hodiny Taneční a pohybové výchovy bude nejméně 70% dětí hodnotit jako oblíbené
- 4) Předpokládám, že počet základních škol, jejichž vedení bude mít názor, že hlavním problémem zavedení TPV bude kvalifikovanost pedagoga bude vyšší než počet základních škol, jejichž vedení bude mít opačný názor.
- 5) Předpokládám, že kritéria hodnocení TPV budou stejná jako kritéria hodnocení v hodinách tělesné výchovy

Prvořadým úkolem při řešení této problematiky, bylo získat přehled o současném stavu taneční a pohybové výchovy dětí mladšího školního věku tzn. na 1. stupni základní školy. Zvolila jsem dotazníkovou formu průzkumu vzhledem k tomu, že mi poskytla důležité údaje od respondentů.

10 Metodologie průzkumu

Při stanovení metodologie průzkumu jsem vycházela ze základních principů formulovaných v odborné literatuře (Somr, 2006)

- cíl – formulace teoretického. nebo praktického problému
- formulace hypotézy
- rozhodnutí o vzorku
- sběr dat, analýza dat
- interpretace, závěry, zobecnění (Somr, 2006)

Vzhledem k záměru zjistit vstupní a výstupní informace, zvolila jsem dva druhy dotazníků. První (vstupní) byly určeny pro žáky 1. tříd a druhé (výstupní) pro žáky 5. tříd. Současně jsem ještě obsahově podobné dotazníky předala, prostřednictvím třídních učitelů, rodičům žáků 1. a 5. tříd.

K doplnění daného tématu jsem zvolila ještě třetí dotazník, který byl určen ředitelům základních škol a měl zjistit aktuální využití možnosti zařazení doplňujícího vzdělávacího oboru Taneční a pohybová výchova do školního vzdělávacího programu.

10.1 Složení respondentů

Průzkumu se účastnilo celkem 108 respondentů, z toho 44 rodičů a 64 žáků. Z celkového počtu 64 dotázaných žáků bylo 39 žáků z 1. třídy, 25 žáků z 5. třídy. V poměru zastoupení chlapců a dívek 1. a 5. třídy převažovali mezi respondenty chlapci (36 chlapců, 28 dívek).

Průzkum byl proveden v průběhu měsíců ledna a února 2015.

Průměrná doba vyplňování dotazníku činila 20 minut

10.1.1 Místo konání výzkumu

Průzkum jsem provedla na Základní škole Ke Smíchovu 16 v Praze 5 Slivenci, kde je již pátým rokem Taneční a pohybová výchova vyučována.

10.1.2 Způsob provedení dotazníkového šetření

Vzhledem k záměru pokrýt vstupní a výstupní poznatky a postřehy zvolila jsem dva druhy dotazníků pro žáky a současně i pro jejich rodiče (vzhledem k zaměření skupiny byly drobně modifikovány).

První byl určen pro žáky 1. tříd. Většina dětí v tomto období ještě neumí sama číst ani psát, proto jsem vyplňovala na základě otázek a odpovědí dotazníky sama. Jejich odpovědi jsem zapisovala. Současně jsem také oslovila rodiče těchto žáků 1. tříd prostřednictvím třídních učitelů.

Druhý dotazník určený žákům 5. tříd již vyplňovali žáci sami. Zadání jsem provedla osobně, rozdala dotazníky s přesným popisem jak zaškrtnout odpovědi (instrukce byly i součástí dotazníku) a vyčkala jsem než je respondenti vyplnili. Případné dotazy jsem žákům operativně zodpověděla ihned. Stejně jako u žáků 1. tříd i zde jsem pro konfrontaci odpovědí a pro širší pohled na problematiku oslovila rodiče těchto žáků, kteří absolvovali 5 let výuky Taneční a pohybové výchovy.

10.2 Struktura dotazníku

S ohledem na věkové složení respondentů jsem volila znění otázek do dotazníku jednoduché a srozumitelné. Při zadávání testů jsem si proto s žáky jednotlivé otázky nejprve přečetla a zjistila, zda všichni správně rozumí zadání otázek

Nejčastěji jsou do dotazníku zadávány:

- ❖ uzavřené otázky – nabízí hotové alternativní odpovědi, úlohou respondenta je zaznačit (podtrhnout , zakroužkovat) vhodnou odpověď, dávají možnost mezi dvěma či několika alternativami (Somr, 2006)
- ❖ otevřené otázky – dává respondentovi velkou volnost u odpovědi, otázka nasměruje respondenta na tázaný jev, neurčuje mu však alternativní odpovědi
- ❖ polouzavřené otázky – nabízejí alternativní odpověď a potom ještě žádají vysvětlení nebo objasnění v podobě otevřené otázky ano – ne (Pokud ano, proč?)

Otázka může mimo nabízených pevných alternativ poskytnout i otevřenou možnost Jiné (prosím popište) (Gavora, 2000)

Do dotazníků jsem převážně zvolila otázky uzavřené, v několika málo případech polouzavřené. Otevřené otázky jsem v dotazníku použila sporadicky.

Hlavním cílem průzkumu bylo zjistit , jak je taneční a pohybová výchova žáky a rodiči vnímána, zda se prolíná do rozhodování žáků o mimoškolních aktivitách, zda je obohacuje i v jiných oblastech, zda se prolíná i do dalších předmětů, či je příjemným předmětem v učebním plánu. Odpovědi dvou stran (žáků a rodičů) poskytly zajímavou sondu do vnímání a postoje k taneční a pohybové výchově.

11 Dotazníkové šetření

11.1 Výsledky dotazníku určeného pro žáky 1. tříd ZŠ

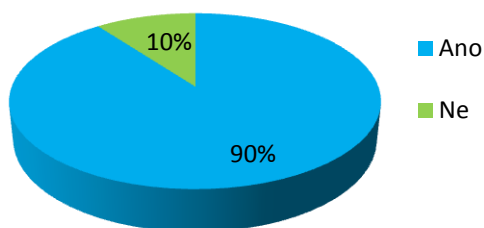
V dotazníku jsem převážně volila uzavřené otázky s možností jedné nebo více odpovědí, snažila jsem se je formulovat tak, aby nad nimi nemuseli respondenti dlouho přemýšlet. Dotazník byl anonymní, zjišťoval pouze věk, pohlaví a třídu. Obsahoval 7 otázek s následující strukturou.

- 1.a 6. otázka byla směřována k oblíbenosti TPV
- 2.- 5. otázka – mimoškolní aktivity - zájmové kroužky
- 7. otázka – pocity z hodin TPV

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 39 žáků z 50 (nemoc), z toho 21 chlapců a 18 dívek

Otázka číslo 1. **Baví tě výuka Taneční a pohybové výchovy (TPV) ?**

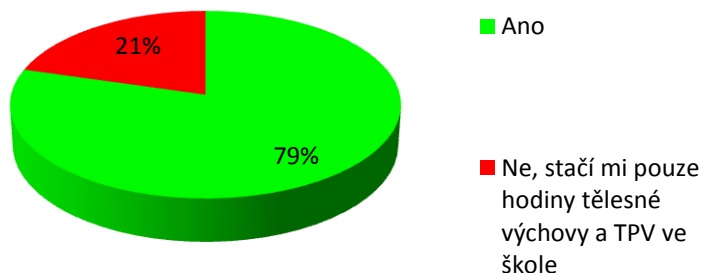
Graf č. 1

Většinu žáků 90% (tj. 35 žáků) výuka TPV baví, 10 % (tj. 4 žáky) nebaví.

Otázka číslo 2. **Vyhledáváš taneční nebo i pohybové činnosti i ve volném čase ?**

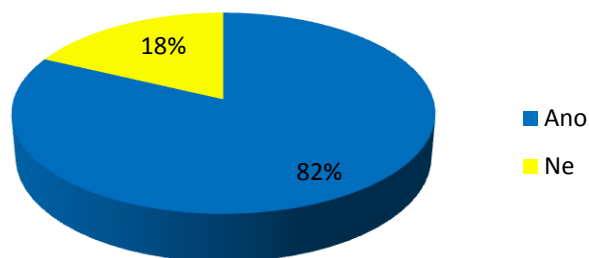
Graf č. 2

Větší počet žáků 79 % (tj. 31 žáků) vyhledává taneční a pohybové činnosti i ve volném čase. 21% (tj. 8 žáků) stačí pouze hodiny tělesné výchovy a TPV ve škole.

Otázka číslo 3. **Navštěvuješ ve volném čase zájmový kroužek?**

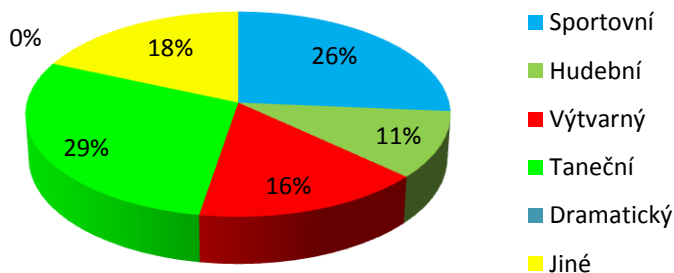
Graf č. 3

Zájmový kroužek ve volném čase navštěvuje 82% (tj. 32 žáků), oproti 18 % (tj. 7 žáků), kteří ve volném čase nenavštěvují žádný zájmový kroužek.

Otázka číslo 4. **Pokud ano, jaký ?**

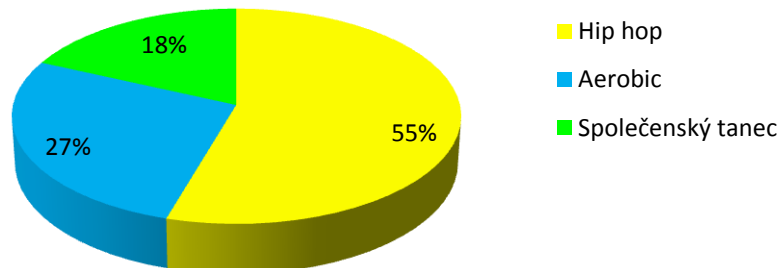
Graf č. 4

První místo zaujímá taneční kroužek 29% (tj. 11 žáků), druhé místo sportovní kroužek 26% (tj. 10 žáků), na třetím místě jsou jiné kroužky 18% (tj. 7 žáků), poté výtvarný kroužek 16% (tj. 6 žáků) a nejméně žáků chodí na hudební kroužek 11% (tj. 4 žáci). Na tuto otázku mohli žáci zvolit více odpovědí.

Otázka číslo 5. **Pokud navštěvuješ taneční kroužek, které oblasti tance (společenský tanec , balet, irský tanec, step) se věnuješ?**

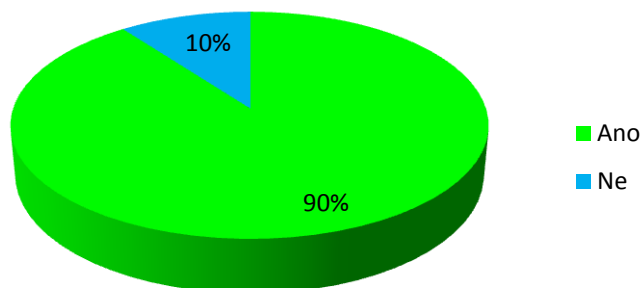
Graf č. 5

Největší procento žáků dochází na kroužek hip hopu 55% (tj. 6 žáků), poté aerobiku 27% (tj. 3 žáci) a na společenské tance 18% (tj. 2 žáci). Na tuto otázku mohli žáci zvolit více odpovědí.

Otázka číslo 6. Těšíš se na hodiny TPV ?

Graf č. 6

Téměř všichni žáci 90% (tj. 35 žáků) se na hodiny TPV těší a pouze 10% (tj. 4 žáci) ne.

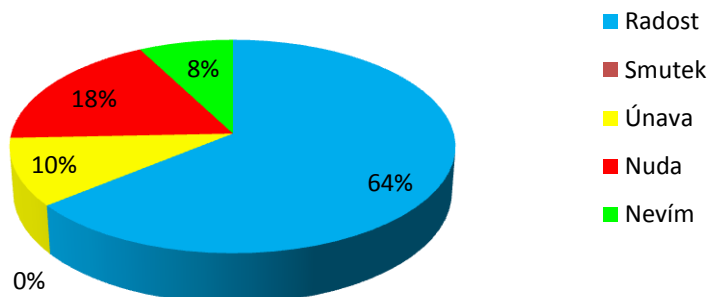
Proč?

- Těším se na pana učitele (3 žáci)
- Mám ráda hodiny TPV (2 žáci)
- Baví mě hodiny TPV (20 žáků)
- Nebaví mě to (4 žáci)
- Rád/a cvičím různé cviky (10 žáků)

Nejvíce žáci na otázku PROČ odpovídali, že je hodiny TPV baví (20 žáků), dále že rádi cvičí různé cviky (10 žáků), poté že se těší na pana učitele (3 žáci) a že mají rádi hodiny TPV (2 žáci). Pouze 4 žáci odpověděli, že je hodiny TPV nebaví.

Otázka číslo 7. Jak se cítíš po hodině TPV ?

Graf č. 7

Nejvíce žáků 64% (tj. 25 žáků) cítí po hodině TPV radost, nuda po hodině cítí 18% (tj. 7 žáků), pocit únavy 10% (tj. 4 žáci) a 8% (tj. 3 žáci) na otázku odpovědělo nevím. Na tuto otázku mohli žáci zvolit více odpovědí.

11.2 Výsledky dotazníku určeného pro rodiče žáků 1. tříd ZŠ

V dotazníku jsem převážně volila uzavřené otázky s možností jedné nebo více odpovědí, snažila jsem se je formulovat tak, aby nad nimi nemuseli respondenti dlouho přemýšlet. Dotazník byl anonymní, zjišťoval pouze věk dítěte, pohlaví a třídu.

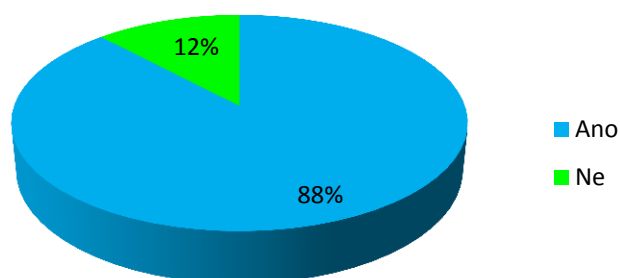
V úvodu dotazníku pro rodiče jsem umístila průvodní text, který seznamoval respondenty s důvodem a cílem dotazníku a pokyny k vyplňování. Obsahoval 6 otázek s následující strukturou.

- 1. otázka byla směřována k oblíbenosti TPV
- 2.- 5. otázka – mimoškolní aktivity - zájmové kroužky
- 6. otázka – názor na zařazení hodin TPV do výuky

Rodičům bylo předáno 50 dotazníků. Návratnost byla 50% tj. 25 dotazníků, z toho za dívky se zúčastnilo 14 rodičů a za chlapce 11 rodičů.

Otázka číslo 1. **Baví Vaše dítě výuka Taneční a pohybové výchovy (TPV) ?**

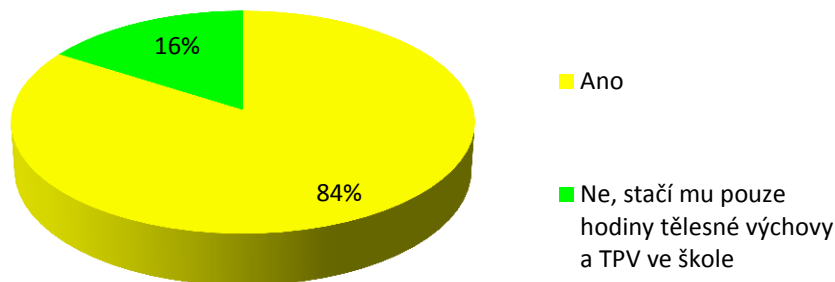
Graf č. 8

Na danou otázku 88% (tj. 22 rodičů) odpovědělo, že žáky hodiny Taneční a pohybové výchovy baví, pouze 12% (3 rodiče), že nikoli.

Otázka číslo 2. **Vyhledává Vaše dítě taneční nebo pohybové činnosti i ve volném čase ?**

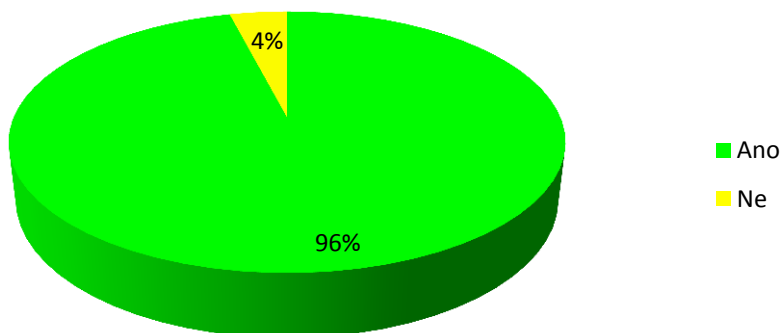
Graf č. 9

Převážná většina rodičů 84% (tj. 21) odpověděla, že děti vyhledávají taneční nebo pohybovou činnost i ve volném čase, pouze 16% (tj. 4 rodiče) odpověděli naopak.

Otázka číslo 3. **Navštěvuje Vaše dítě ve volném čase zájmový kroužek?**

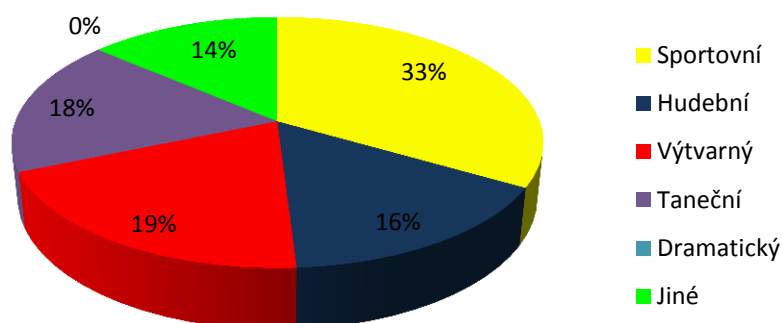
Graf č.10

Dle odpovědí rodičů 96% žáků (tj. 24) navštěvuje zájmový kroužek, pouze 4% (tj. 1 žák) kroužek ve volném čase nenavštěvuje.

Otázka číslo 4. **Pokud ano, jaký ?**

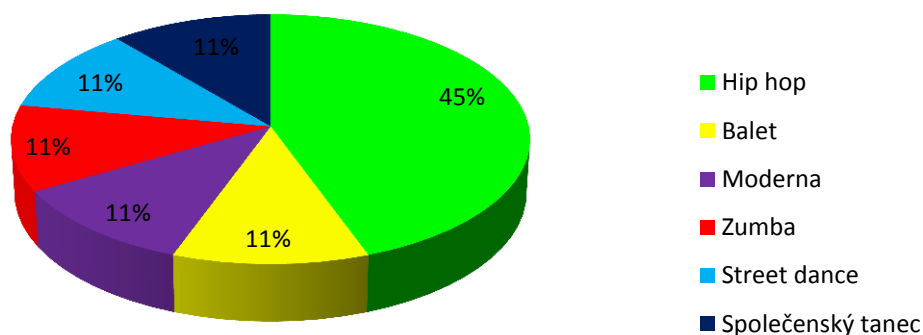
Graf č. 11

Nejvíce žáků navštěvuje sportovní kroužek 33% (tj. 17), 2. místo obsadil výtvarný kroužek 19% (tj. 10), na 3. místě se umístil taneční kroužek 18% (tj. 9 žáků), další místa patří s 16% (tj. 8 žáků) hudebnímu kroužku a 14% (tj. 7 žáků) zaujímají jiné neuvedené kroužky. Na dramatický kroužek nechodí žádné dítě. Na tuto otázku mohli rodiče zvolit více odpovědí

Otázka číslo 5. **Pokud navštěvuje Vaše dítě taneční kroužek, které oblasti tance (společenský tanec, balet, irský tanec, step) se věnuje?**

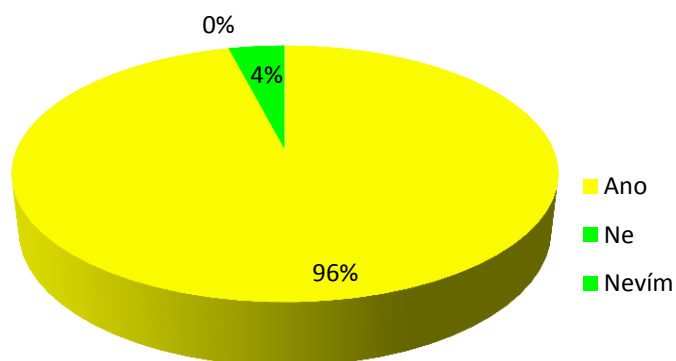
Graf č.12

Největší procento žáků dochází na hip hop 45% (tj. 4.), dále pak stejné procento žáků 11% (1 žák) navštěvuje balet, modernu, zumbu, street dance a společenské tance. Na tuto otázku mohli rodiče zvolit více odpovědí.

Otázka číslo 6. **Souhlasíte se zařazením hodin TPV do výuky?**

Graf č. 13

Téměř všichni rodiče 96% (tj. 24) odpověděli, že souhlasí se zařazením Taneční a pohybové výchovy do výuky, odpověď ne neoznačil nikdo a pouze 1 rodič (4%) odpověděl, že neví.

Proč?

- Čím více pohybu dítě má, tím lépe (13 rodičů)
- Napomáhá ke správnému držení těla (4 rodiče)
- Děti to baví (2 rodiče)
- Na otázku neodpovědělo (9 rodičů)

Většina rodičů souhlasí se zařazením hodin TPV do výuky, protože zastávají názor, že čím více pohybu dítě má, tím lépe (13 rodičů), výuka napomáhá ke správnému držení těla (4rodiče), 2 rodiče vidí přínos v tom, že děti hodiny TPV baví a 9 rodičů mi na otázku neodpovědělo.

11. 3 Vyhodnocení dotazníku určeného pro žáky 1. tříd ZŠ a jejich rodiče

Hodiny TPV jsou u žáků 1. tříd velmi oblíbené (90%) a odnáší si z nich nejvíce pocit radosti (64%). Na výuku se těší zejména z důvodů pohybu, poslechu hudby a přiučení se novým věcem/ krokům. Více jak polovina žáků (82%) navštěvuje nějaký zájmový kroužek. Převážné procento respondentů se věnuje tanečním kroužkům (29%), poté sportovním, jiným, výtvarným a nejmenší procento navštěvuje kroužky hudební (16%). Velmi mě překvapilo v dotazníkovém šetření u výběru zájmových kroužků zaškrtnutí kolonky jiné. Žáků jsem se samozřejmě dotazovala, zda vědí, jaký jiný kroužek navštěvují. Většina mi odpověděla, že navštěvuje kroužek náboženství. Ptala jsem se, zda mají tento kroužek zde ve škole či někde jinde. Žáci odpověděli, že na kroužek náboženství docházejí mimo areál školy.

Taneční kroužky jsou v 1.třídě velmi oblíbené a nejoblíbenější je kroužek hip hopu, na něj dochází až 55% žáků ze zmiňovaných 29%. Tento fakt ovlivňuje pravděpodobně i skutečnost, že ZŠ Slivenec nabízí mezi odpoledními kroužky výuku hip hopu, společenských tanců a dalších forem tance. Žáky jakékoli pohybové hodiny s hudbou velmi baví a jsou pro ně velmi nadšení. V hodinách TPV pracují vždy všichni spontánně a bez problémů, přizpůsobují se danému tématu hodiny a vzájemně spolupracují.

Velké procento rodičů (96%) souhlasí se zařazením hodin TPV do výuky. Nejčastějším argumentem tohoto tvrzení bylo, že jsou pro jakoukoli pohybovou aktivitu pro děti, protože je pohyb rozvíjí a přispívá ke zdravému růstu a celkovému rozvoji jedince. Celkové hodnocení rodičů bylo velmi pozitivní. Žádný negativní ohlas jsem nezaznamenala.

11.4 Výsledky dotazníku určeného pro žáky 5. tříd ZŠ

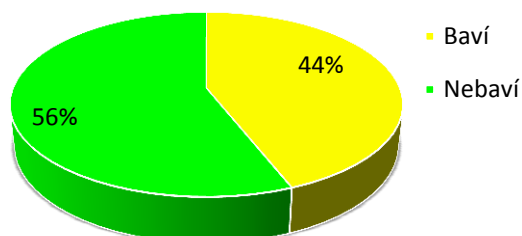
V dotazníku jsem převážně volila uzavřené otázky s možností jedné nebo více odpovědí, snažila jsem se je formulovat tak, aby nad nimi nemuseli respondenti dlouho přemýšlet. Polouzavřené a otevřené otázky jsem volila ve třech případech. Dotazník byl anonymní, zjišťoval pouze věk, pohlaví a třídu

V úvodu dotazníku pro žáky jsem umístila průvodní text, který seznamoval respondenty s důvodem a cílem dotazníku a pokyny k vyplňování. Obsahoval 15 otázek s následující strukturou.

- 1. a 12. otázka byla směřována k oblíbenosti TPV
- 2., 5.- 8. otázka – mimoškolní aktivity - zájmové kroužky
- 3. - 4.. otázka – spokojenost s výukou TPV
- 10.- 11., 13. a 15. otázka – přínos výuky
- 9. otázka - význam tance/pohybu pro žáka
- 14. otázka - názor na možnost výuky TPV na 2. stupni

Otázka číslo 1. Výuka Taneční a pohybové výchovy (TPV) tě častěji

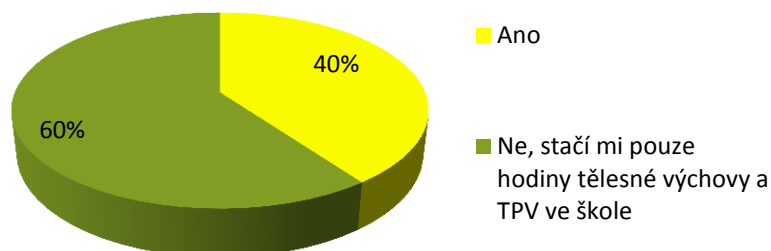
Graf č. 14

Nadpoloviční většinu 56 % (tj. 14žáků) hodiny TPV spíše nebaví a 44% (tj. 11 žáků) baví.

Otázka číslo 2. Vyhledáváš taneční nebo pohybové činnosti i ve volném čase?

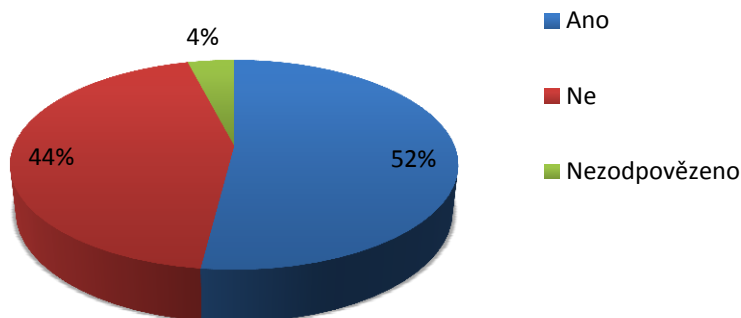
Graf č. 15

60% respondentů (tj.15 žáků) stačí pouze hodiny tělesné výchovy a TPV ve škole a nevyhledávají taneční nebo pohybovou činnost i ve volném čase, naopak 40% (10 žáků) taneční nebo pohybovou činnost vyhledává i ve volném čase.

Otázka číslo 3 **Jsi spokojen/á s organizací TPV? (činnost v průběhu výuky, jednotlivá cvičení) ?**

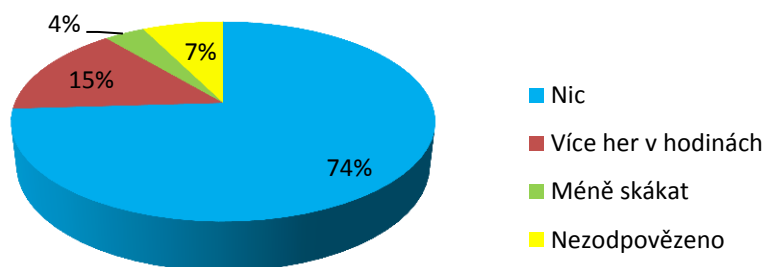
Graf č. 16

52% (tj.13 žáků) je s organizací hodin TPV spokojeno, 44% (tj.11 žáků) s organizací spokojeno není a 4% (1 žák) na otázku neodpověděl.

Otázka číslo 4. **Pokud ne, co bys změnil/a, co ti v hodinách TPV chybí?**

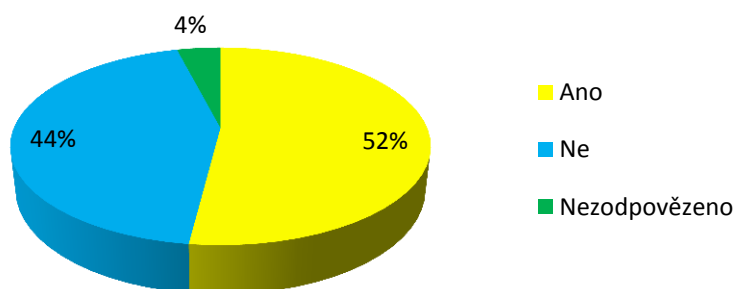
Graf č.17

Největší procento žáků by na hodinách TPV nic neměnilo 72% (20 žáků), avšak 16% (4 žáci) by uvítalo více her, 4% (1 žák) méně skákání a 8% (2 žáci) na otázku neodpovědělo.

Otázka číslo 5. **Motivovala tě TPV/ případně vyučující k mimoškolní taneční nebo pohybové aktivitě?**

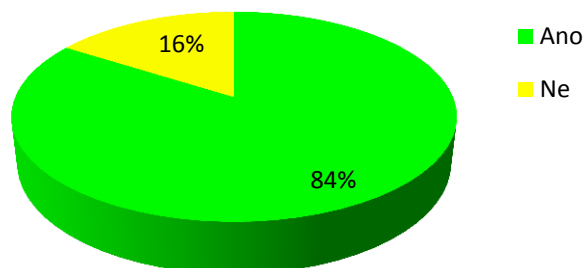
Graf č. 18

Výuka TPV větší počet 52% (tj.13 žáků) motivovala k mimoškolní taneční nebo pohybové aktivitě, 44% (tj.11 žáků) nikoli a 4% (tj. 1 žák) na otázku neodpověděl.

Otázka číslo 6. Navštěvuješ ve volném čase zájmový kroužek?

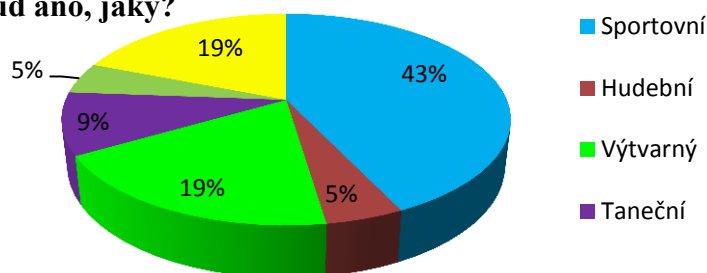
Graf č. 19

Většina žáků - 84% (tj.21 žáků) chodí ve volném čase na nějaký zájmový kroužek , 16% respondentů (tj.4 žáci) na žádný zájmový kroužek nechodí.

Otázka číslo 7. Pokud ano, jaký?

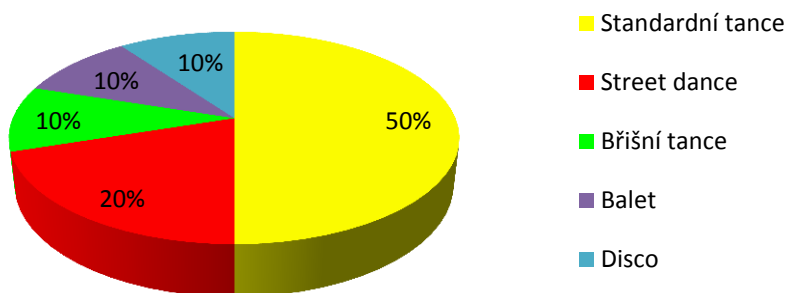
Graf č. 20

Nejvíce žáků 43% (tj.18 žáků) se věnuje sportovním kroužkům, dále pak 19% (tj. 8 žáků) chodí na výtvarné a jiné neuvedené kroužky, 9% (tj. 4 žáci) navštěvuje kroužek taneční a 5% (tj. 2 žáci) navštěvují kroužek hudební a dramatický. Na tuto otázku mohli žáci zvolit více odpovědí.

Otázka číslo 8 Pokud navštěvuješ taneční kroužek, které oblasti tance (společenský tanec, balet, irský tanec, step....) se věnuješ?

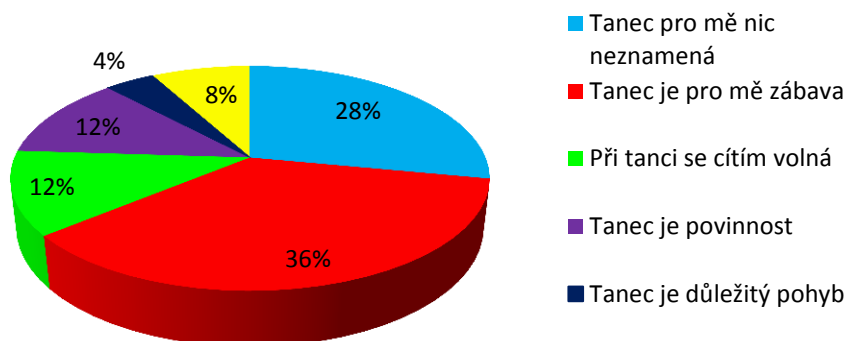
Graf č. 21

Z tanečních kroužků největší počet žáků navštěvuje kroužek standardních tanců 50% (5 žáků), dále pak street dance 20% (tj. 2 žáci), 10% (tj. 1 žák) shodně navštěvuje balet, břišní tance, disco. Na tuto otázku mohli žáci zvolit více odpovědí

Otázka číslo 9. **Zkus 1 – 2 větami popsat, co pro tebe tanec / pohyb znamená?**

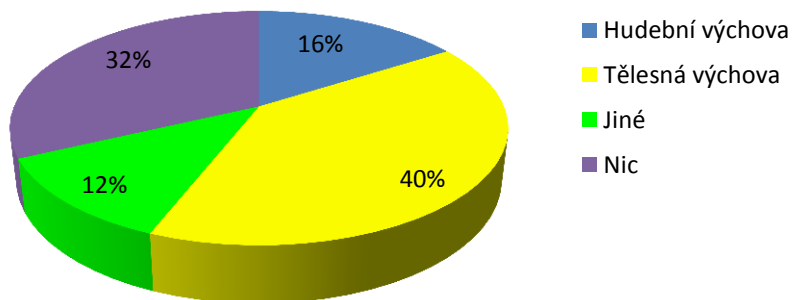
Graf č. 22

Zde jsou odpovědi téměř vyrovnané. Pro některé je tanec zábava 36% (tj. 9 žáků), pro některé naopak tanec nic neznamená 28% (tj. 7 žáků), 12% (tj. 3 žáci) se při tanci cítí volně a pro 12% (tj. 3 žáci) je to povinnost. Pro 8% (tj. 2 žáci) je tanec rychlost a sport a pro 4% (tj. 1 žáka) je tanec důležitý pohyb.

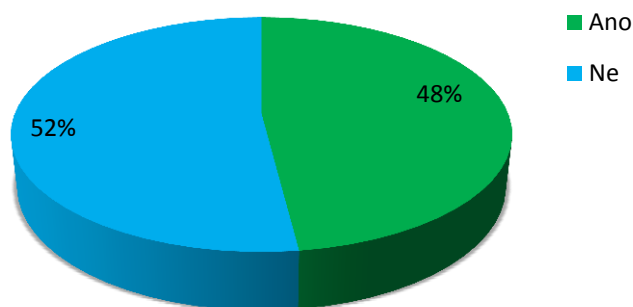
Otázka číslo 10. **Myslíš si, že hodiny TPV ti pomohly v jiných předmětech?**

Graf č. 23

40% respondentů (tj. 10 žáků) hodiny Taneční a pohybové výchovy pomohly v hodinách tělesné výchovy, 16% (tj. 4 žáci) výuka TPV pomohla v hudební výchově, 12% (tj. 3 žáci) se domnívá, že výuka Taneční a pohybové výchovy jim napomohla v jiných předmětech. Oproti tomu 32% (tj. 8 žáků) tvrdí, že jim hodiny Taneční a pohybové výchovy v ničem nepomohly

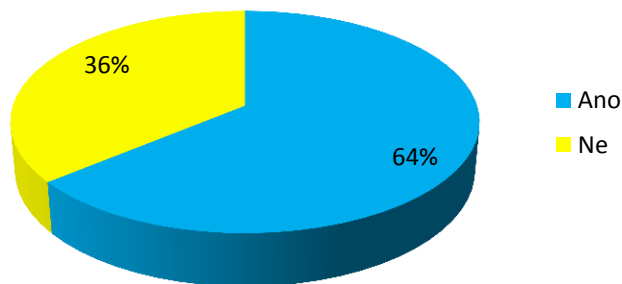
Otázka číslo 11. **Myslíš si, že díky hodinám TPV se zlepšila tvoje tělesná kondice?**
Graf č. 24

Otázka týkající se zlepšení kondice díky TPV je velmi vyrovnaná. 52% (tj. 13 žáků) si myslí, že díky hodinám TPV se jim zlepšila jejich tělesná kondice, oproti 48% (tj. 12 žáků), kteří si myslí opak.

Otázka číslo 12. **Těšíš se na hodiny TPV? Proč?**

Graf č. 25

64% (tj. 16 žáků) se na hodiny TPV těší a 36% (tj. 9 žáků) naopak.

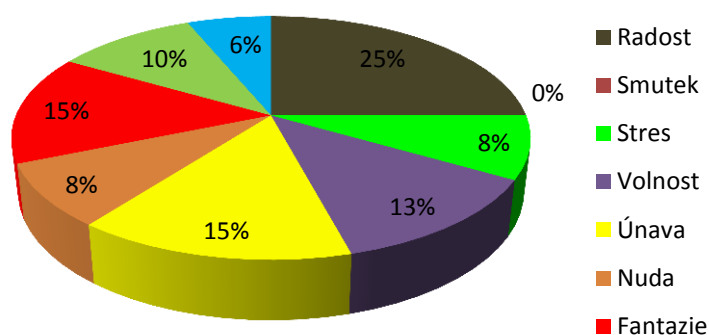
Proč?

- Baví mě hodiny TPV a tanec (12 žáků)
- Naučím se nové kroky (4 žáci)
- Pořád skáčeme (2 žáci)
- Stejně jako hodiny TV (2 žáci)
- Nevyplnil (5 žáků)

Převážnou většinu žáků, kteří na danou otázku odpověděli, hodiny Taneční a pohybové výchovy baví (12), dalším z důvodů, proč se na výuku těší je, že se naučí nové kroky (4), že neustále skáčou (2), 2 žáci považují hodiny TPV stejné jako výuka předmětu tělesná výchova a 5 žáků otázku nezodpovědělo.

Otázka číslo 13. **Co ti přináší výuka TPV?**

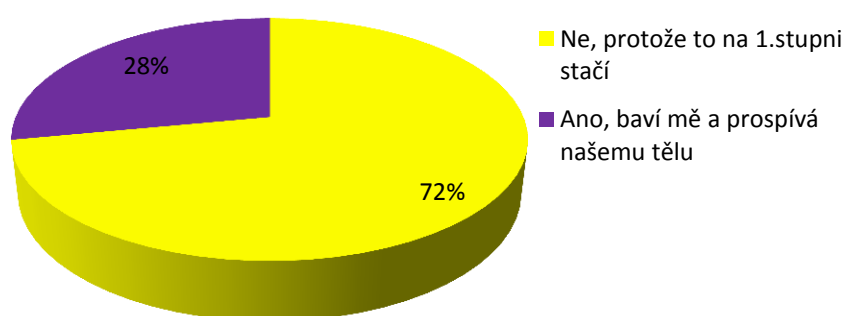
Graf č. 26

25% respondentů (tj. 12 žáků) přináší hodiny TPV radost, 15% (tj. 7 žáků) únavu a fantazii, 13% (tj. 6 žáků) volnost, 10% (tj. 5 žáků) povinnost, 8% (tj. 4 žáci) stres a nudu a 6% (3 žáci) mi na otázku neodpovědělo. Na tuto otázku mohli žáci zvolit více odpovědí.

Otázka číslo č. 14 **Myslím si, že výuka TPV by měla pokračovat i na 2.stupni? Proč?**

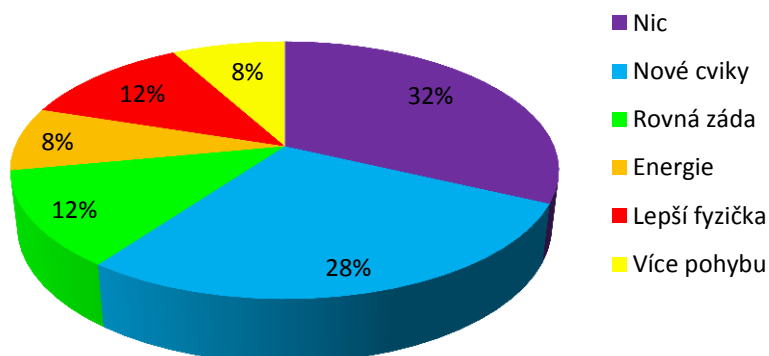
Graf č. 27

72% dotázaných (tj. 18žáků) si výuku TPV na 2.stupni nepřeje a 28% (tj. 7 žáků) by hodiny TPV uvítalo i na 2.stupni.

Otázka číslo 15. **Vyjádři několika slovy, co sis za 5 let výuky TPV z ní odnesl?**

Graf č. 28

32% respondentů (tj. 8 žáků) si myslí, že jim hodiny TPV nic nepřinesly, oproti tomu zbylých 68% žáků je opačného názoru. Přínos vidí například v tom, že se naučili nové cviky 28% (tj. 7 žáků), zlepšilo se jim držení těla 12% (tj. 3 žáci), mají více energie 8% (tj. 2 žáci), zlepšila se jim fyzická 12% (3 žáci) a mají více pohybu 8% (tj. 2 žáci).

11.5 Výsledky dotazníku určeného pro rodiče žáků 5. tříd ZŠ

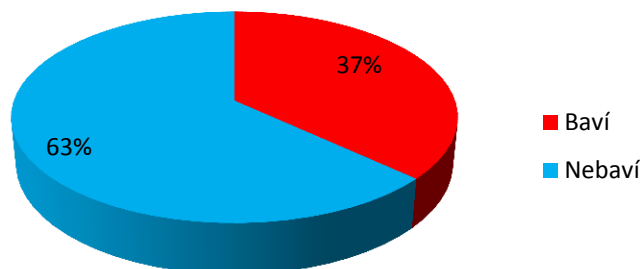
V dotazníku jsem převážně volila uzavřené otázky s možností jedné nebo více odpovědí, snažila jsem se je formulovat tak, aby nad nimi nemuseli respondenti dlouho přemýšlet. Polouzavřené a otevřené otázky jsem volila pokaždé v jediném případě. Dotazník byl anonymní, zjišťoval pouze věk dítěte, pohlaví a třídu. Osloveno bylo 25 rodičů, návratnost byla 19 dotazníků tj. 76%, z toho za dívky 6 rodičů a za chlapce 13 rodičů.

V úvodu dotazníku pro rodiče jsem umístila průvodní text, který seznamoval respondenty s důvodem a cílem dotazníku a pokyny k vyplňování. Obsahoval 11 otázek s následující strukturou.

- 1. a 9. otázka byla směřována k oblíbenosti TPV u žáků
- 2., 6.- 7. otázka – mimoškolní aktivity - zájmové kroužky žáků
- 3. - 4.. otázka – spokojenost rodičů s výukou TPV
- 5. otázka – přítomnost rodičů na hodinách TPV
- 8. a 10. otázka - přínos TPV pro žáka
- 11. otázka - názor na možnost výuky TPV na 2. stupni

Otázka číslo 1. **Výuka Taneční a pohybové výchovy (TPV) Vaše dítě častěji:**

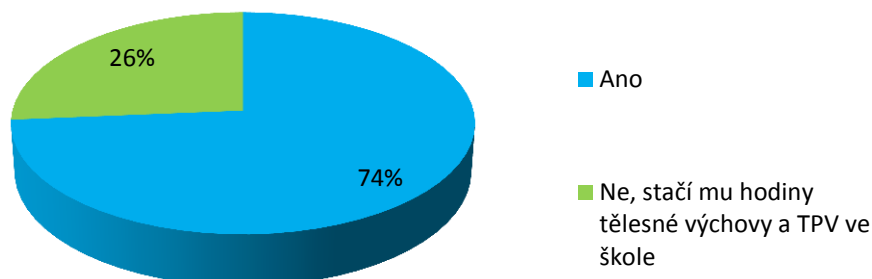
Graf č. 29

Většina rodičů na otázku odpověděla, že žáky spíše hodiny TPV nebaví 69% (tj. 12 žáků) než baví 31% (tj. 7 žáků).

Otázka číslo 2. **Vyhledává Vaše dítě taneční nebo i pohybové činnosti i ve volném čase ?**

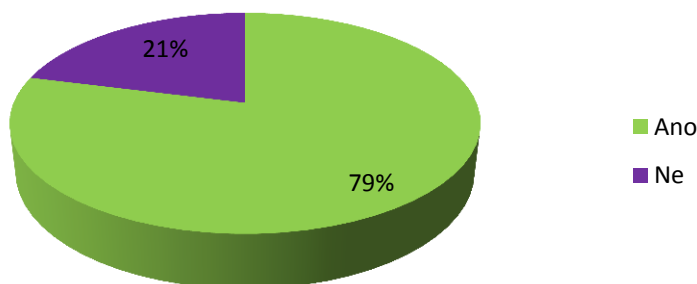
Graf č. 30

Většina 74% (tj. 14 žáků) dle rodičů vyhledává taneční nebo pohybové činnosti i ve volném čase, pouze 26% (tj. 5 žáků) nikoli a stačí jim pouze hodiny tělesné výchovy a Taneční a pohybové výchovy ve škole.

Otázka číslo 3. **Jste spokojen/a s organizací hodin TPV?**

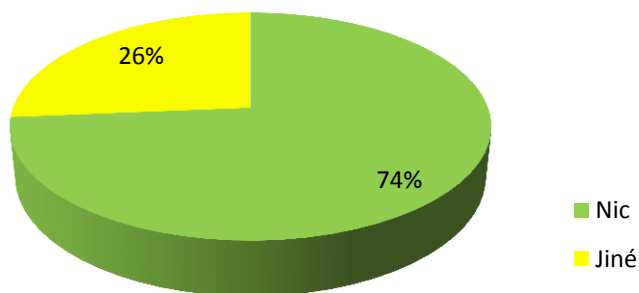
Graf č. 31

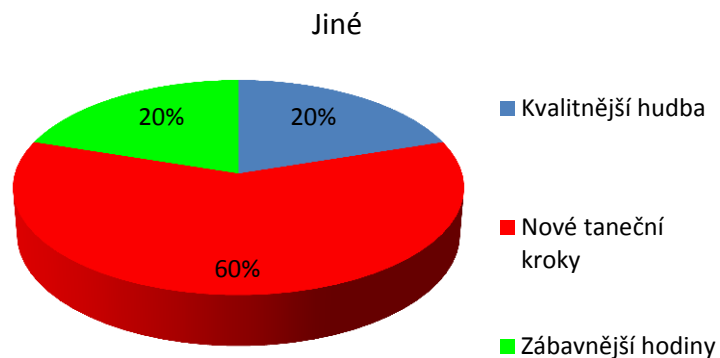
79% respondentů (tj. 15 rodičů) je spokojeno s organizací hodin TPV, pouze 21% (tj. 4 rodiče) vyjadřují nespokojenost s organizací hodin TPV.

Otázka číslo 4. **Co byste změnili na hodinách TPV?**

Graf č. 32

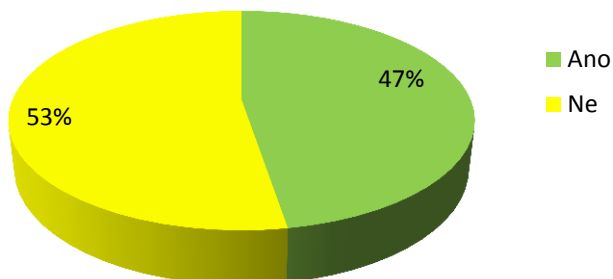
Graf č. 33 – vyhodnocení z 26%

Největší procento 74% (tj. 14 rodičů) by na hodinách TPV nic nezměnilo, 26 % (tj. 5 rodičů) ano. Nejčastěji by změnu uvítali ve formě například více nových kroků 60% (tj. 3 rodiče), kvalitnější hudbu 20% (tj. 1 rodič) a zábavnější hodiny 20% (tj. 1 rodič).

Otázka číslo 5. **Navštívil/a jste v průběhu pěti let hodiny výuky TPV?**

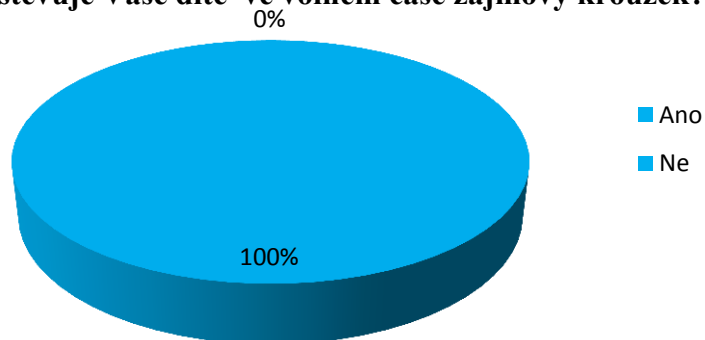
Graf č. 34

Návštěvnost rodičů v hodinách TPV je téměř vyrovnaná. 53% respondentů (tj. 10 rodičů) hodinu TPV za pět let nenavštívilo, 47% dotázaných (tj. 9 rodičů) ano.

Otázka číslo 6. **Navštěvuje Vaše dítě ve volném čase zájmový kroužek?**

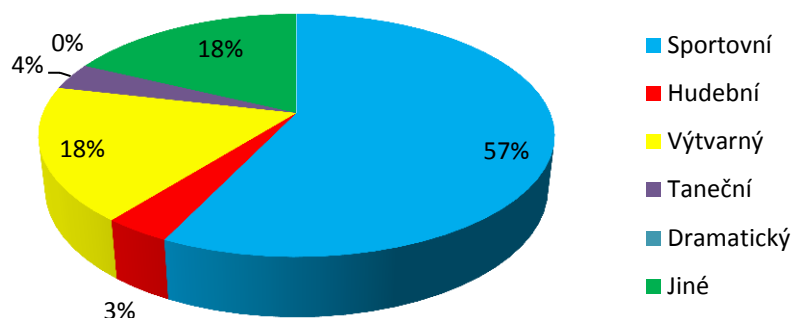
Graf č. 35

100% (tj. 19 rodičů) odpovědělo, že jejich dítě navštěvuje zájmové kroužky ve volném čase.

Otázka číslo 7. Pokud ano, jaký ?

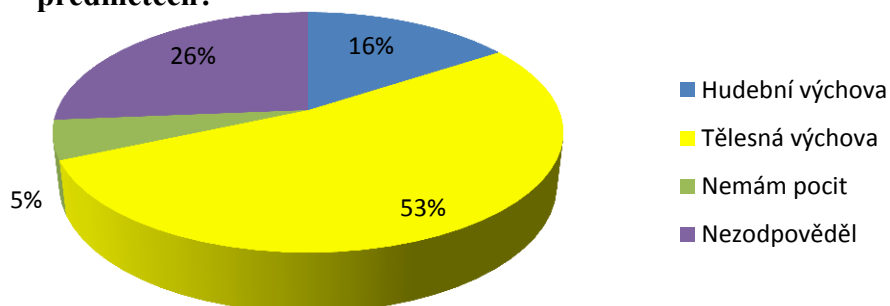
Graf č. 36

Největší procento 57% (tj. 16 rodičů) uvádí, že jejich dítě navštěvuje sportovní kroužek, 18% (tj. 5 rodičů) výtvarný kroužek a 18% (tj. 5 rodičů) jiné neuvedené kroužky, 4% (tj. 1 rodič) kroužek taneční a na dramatický kroužek nechodí žádné dítě.

Otázka číslo 8. Máte pocit, že hodiny TPV pomáhají Vašemu dítěti i v jiných předmětech?

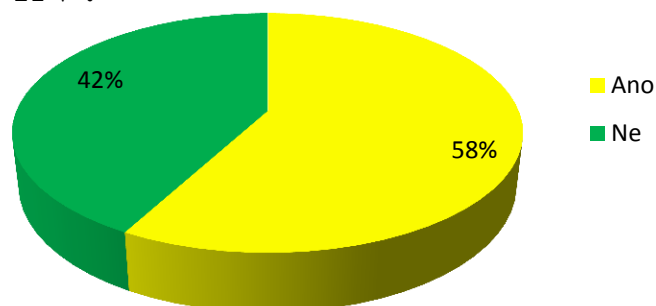
Graf č. 37

Nadpoloviční většina 53% (tj. 10 rodičů) má pocit, že jejich dětem hodiny TPV pomáhají v tělesné výchově, 16% (tj. 3 rodiče) v hudební výchově, 5% (tj. 1 rodič) v jiném neuvedeném předmětu a 26% (tj. 5 rodičů) mi na otázku neodpovědělo.

Otázka číslo 9. Těší se Vaše dítě se na hodiny TPV ?

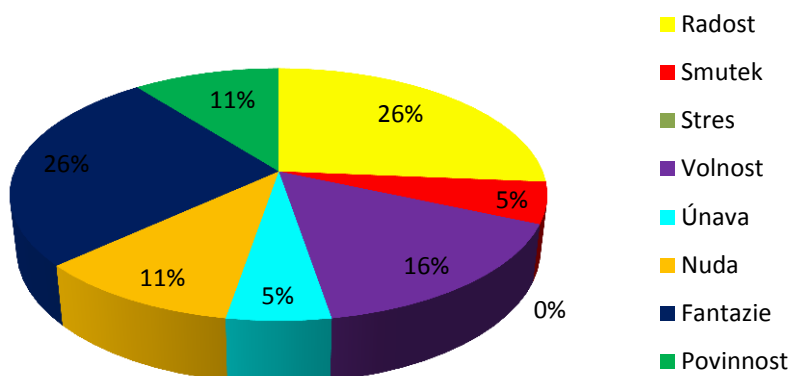
Graf č. 38

52% (tj. 11 rodičů) tvrdí, že se jejich děti na hodiny TPV těší, 42% (tj.8 rodičů) tvrdí, že nikoli.

Otázka číslo 10. **Jaký pocit přináší výuka TPV Vašemu dítěti ? (váš názor)**

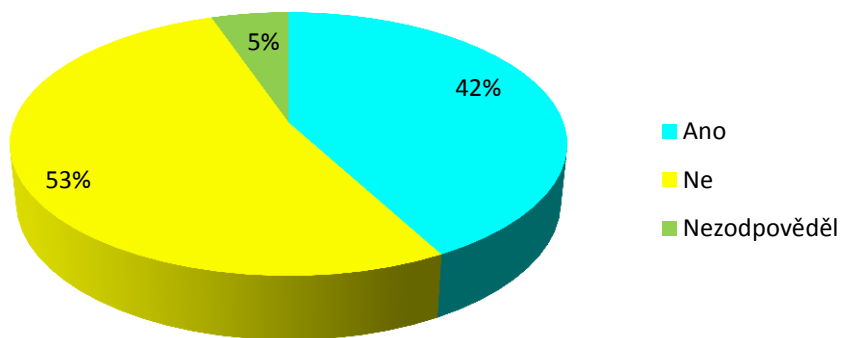
Graf č. 39

Shodně po 26% (tj. 5 rodičů) označilo, že hodiny Taneční a pohybové výchovy jejich dítěti přináší pocit radosti a fantazii, 16% (tj.3 rodiče) zvolilo volnost, po 11% (tj. 2 rodiče) nudu a povinnost, po 5% (tj. po 1 rodiči) označilo únavu a smutek. Nikdo neoznačil stres.

Otázka číslo 11. **Myslíte si, že výuka TPV by měla pokračovat i na 2. stupni ZŠ?**

Graf č. 40

Zde jsou odpovědi téměř vyrovnané. 53% (tj. 10 rodičů) si myslí, že by hodiny TPV neměly pokračovat i na 2.stupni, 42% (tj.8 rodičů) si myslí, že by být měly a 5% (tj. 1 rodič) otázku nezodpověděl.

11.6 Vyhodnocení dotazníku určeného pro žáky 5. tříd ZŠ a jejich rodiče

V dotazníkovém šetření pro 5. ročník (výstupní) a jeho výsledcích, dle mého názoru a pozorování při hodinách, hrál velkou roli fakt, že většina dotazovaných byli chlapci, kteří jsou v tomto období většinou skeptičtí k jakékoli formě tanečního projevu. Nicméně vyhodnocení dotazníků mě, i přes tento fakt, velmi mile překvapilo.

S žáky jsem dotazníky opět vyplňovala osobně, prošla jsem s nimi každou otázku a v případě nejasností mě mohli oslovit a já vše potřebné vysvětlila. Kladla jsem důraz mimo jiné i na fakt, že dotazníky jsou anonymní, vyučujícímu je neukáží a opravdu mi záleží na jejich názorech. Zde se mi dostalo milého překvapení.

Větší procento (56%) žáků odpovědělo, že hodiny TPV je častěji baví, než nebaví. Také milé bylo zjištění, že převážná většina (60%) se věnuje nějaké odpolední pohybové/taneční činnosti. Dotazník obsahoval také otázky týkající se organizace hodin TPV a její přínos pro ně i v jiných oblastech. Žáci nespokojení s organizací hodin výuky uváděli jako jeden z nejčastějších důvodů nedostatečné množství her a naopak hodně skákání.

Z hlediska přínosu hodin TPV v jiných předmětech vidí nejvíce v tělesné a hudební výchově. Zajímalo mě, v čem zmiňovaný přínos vidí. V tělesné výchově v naučení se kotoulu, různé cviky a otočky (rotace). V hudební výchově nejčastěji zazníval rytmus, fantazie a různé hudební nahrávky (žánry).

Ve zhodnocení přínosu hodin TPV pro ně za celý pětiletý cyklus se nejvíce objevila slova: zábava, povinnost, volnost, důležitý pohyb a jiné. Myslím si, že žáci, i přes některé rozporuplné odpovědi, byli schopni velmi dobře posoudit přínos hodin TPV do jejich celkového rozvoje.

Dotazníky pro rodiče žáků 5. tříd jsem stejně jako v 1. třídě předávala přes třídního učitele. Jejich návratnost mě velmi potěšila. Z 25 dotazníků se mi vrátilo 19 dotazníků.

Porovnání dotazníků žák versus rodič přineslo někdy zajímavé odpovědi. Například 84% žáků odpovědělo na otázku týkající se navštěvování zájmových kroužků ve volném čase, že kroužky navštěvují, zbylých 16% naopak. Stejná otázka byla položena i rodičům, kteří jednomyslně = 100% odpověděli na danou otázku, že všichni žáci navštěvují nějaký zájmový kroužek. Předpokládám, že rozpor v odpovědích představuje absence několika dotazníků, které se mi nevrátily vyplněné zpět.

Z celkového porovnání odpovědí žáků a rodičů se domnívám, že určitou roli zde sehrál osobní kontakt s žáky při vyplňování (možnost bezprostřední reakce zadavatele na otázky respondentů) oproti zprostředkovanému vyplňování dotazníků u rodičů.

V případě negativních odpovědí ze strany rodičů byly při celkovém pohledu na dotazníky výrazně zastoupeni rodiče chlapců (13) než dívek (6). Domnívám se, dle vlastní zkušenosti, kdy jsem byla svědkem návštěvy jednoho z rodičů chlapce při hodinách TPV, že rodiče chlapců jsou k hodinám Taneční a pohybové výchovy více skeptičtí, možná i z důvodu určitých předsudků. V následné konfrontaci mezi rodičem a vyučujícím totiž z úst rodiče bylo vyřčeno, že tanec je pro holky a kluci tam nemají co dělat. Tento fakt mě velmi zarazil, avšak v dnešní době to není ojedinělý názor. Zaujatost a předpojatost žáků/ rodičů a veřejnosti vůči tanci je mnohdy opravdu značná.

U vyhodnocení dotazníků žáků převládali početně chlapci nad dívkami. V celkovém negativním hodnocení hodin TPV byly názory dívek a chlapců téměř vyrovnány. Lze tedy z toho usuzovat, že rodiče chlapců jsou více skeptičtí a negativní vůči hodinám TPV než samotní žáci, kteří se hodin účastní. Velmi zajímavé také bylo zjištění, že převážná většina negativních dotazníků od rodičů byli již zmiňovaní rodiče chlapců, kteří se ale za celých 5 let do hodin TPV nepodívali (53%) tzn. předpokládám, že nevědí, jak opravdu hodiny prakticky probíhají, jak žáci pracují a reagují na výuku. Zbylých 47% rodičů tak negativní v celkovém hodnocení nebylo.

11.7 Výsledky dotazníku určeného pro vedení základních škol

V dotazníku jsem převážně volila uzavřené otázky s možností jedné nebo více odpovědí, snažila jsem se je formulovat tak, aby nad nimi nemuseli respondenti dlouho přemýšlet. Otevřené otázky jsem volila ve dvou případech. Dotazník obsahoval 8 otázek.

K identifikaci odesílatele sloužila pouze uvedená adresa školy. Osloveno bylo 110 ředitelů základních škol, návratnost byla 15 dotazníků tj. 14%.

V úvodu dotazníku jsem umístila průvodní text, který seznamoval respondenty s důvodem a cílem dotazníku a pokyny k vyplňování.

Předpokládaná délka vyplňování 2- 5 minut

Způsob komunikace: zaslání i návrat dotazníků prostřednictvím elektronické pošty

Otázka číslo 1. **Zaujal Vás doplňující vzdělávací obor Taneční a pohybová výchova (TPV)?**

Tabulka č. 1

Ano	12
Ne	1
Nezodpovězeno	2

- 12 ředitelů základních škol doplňující vzdělávací obor Taneční a pohybová výchova zaujal, v jednom případě byl názor opačný, tzn., že je TPV nezaujala a ve dvou případech zůstala otázka nezodpovězena.

Otázka číslo 2: **Uvažovali jste o jeho zařazení do ŠVP ?**

Tabulka č. 2

Ano	4
Ne	10
Nezodpovězeno	1

- Z celkového počtu vrácených dotazníků pouze 4 ředitelé uvažovali o zařazení TPV do ŠVP, oproti 10, kteří měli opačný názor, jedenkrát zůstala daná otázka nezodpovězena.

Otázka číslo3. **Myslíte si, že by žáci a rodiče uvítali výuku Taneční a pohybové výchovy ?**

Tabulka č. 3

Ano	8
Ne	3
Nezodpovězeno	4

- I přes výsledek v předchozí otázce si 8 ředitelů škol myslí, že žáci i rodiče by výuku Taneční a pohybové výchovy uvítali, avšak ve 3 případech zastávají ředitelé škol opačný názor. Ve 4 případech nebyla tato otázka zodpovězena.

Otázka číslo 4. **Pokud ho již máte zařazen v ŠVP, je veden v rámci povinných, nepovinných nebo volitelných předmětů?**

Tabulka č. 4

Povinné předměty	2
Nepovinné předměty	0
Volitelné předměty	2
Nezodpovězeno	11

- Nejvíce škol na otázku neodpovědělo. Dvě školy mají taneční a pohybovou výchovu zařazenu jako povinný předmět a dvě školy jako předmět volitelný.

Otázka číslo 5: **Pokud již TPV vyučujete, co je hlavní náplní výuky?**

Tabulka č. 5

Pohybová cvičení zaměřená na celkový pohybový rozvoj	5
Výuka základů společenských tanců	2
Nezodpovězeno	8

- V osmi případech z patnácti tj. 53% odpovídajících ředitelů škol na otázku neodpovědělo. Pro pět škol jsou hlavní náplní výuky pohybová cvičení zaměřená na celkový pohybový rozvoj a u dvou škol je výuka zaměřena na základy společenských tanců.

Otázka číslo 6. **Je TPV zařazena do všech ročníků (1.- 5. roč.) nebo jen do některých ?**

Tabulka č. 6

1. – 5. ročník	3
2. ročník	1
1. – 9. ročník	1
1. – 4. ročník	1
Nezodpovězeno	8

- U třech škol je TPV zařazena do všech ročníků 1. stupně, 1 škola má TPV formou společenských tanců ve 2. ročníku, 1 škola má TPV po celou dobu školní docházky 1. – 9. třída, 1 škola má TPV zařazenu od 1. – 4. ročníku a 8 škol na otázku neodpovědělo.

Otázka číslo 7. **Co se Vám zdá být potenciálním problémem nebo překážkou pro zavedení TPV do vyučovacího procesu ?**

Tabulka č. 7

Kvalifikovaný pedagog	10
Korepetitor	5
Vhodné prostory	5
Nezájem žáků a rodičů	4
Jiné	2
Nezodpovězeno	3

- Největší problém spatřuje vedení škol v kvalifikovanosti pedagoga (10 škol), dále shodně ve čtyřech případech školy vidí problém v korepetitorovi, vhodných prostorách a nezájmu žáků či rodičů, 2 školy zvolily odpověď jiné a u tří škol ředitelé na otázku neodpověděli.

Otázka číslo 8. **Pokud máte TPV zařazenu ve svém ŠVP a vyučujete ji již několik let, jak zpětně hodnotíte její zavedení a přínos pro pohybový a taneční rozvoj dětí na 1. stupni ZŠ?**

Tabulka č. 8

Jsem přesvědčena, že v povinné výuce žáků na 1. stupni má své místo.	1
Pomáhá ke zdravotnímu vývoji žáků.	3
Správné držení těla, koordinace pohybu, rytmus, porozumění hudbě, fyzická kondice, nižší riziko úrazů	1
Nemám zařazeno do ŠVP, ale využívám hodin TPV	2
Neumím posoudit	1

- Největší přínos zavedení hodin TPV spatřují ředitelé škol v tom, že pomáhají zdravotnímu stavu žáků 3 (ředitelé), v jednom případě se ředitel školy domnívá, že TPV má své místo ve výuce, stejně tak jako je hodnocen přínos TPV ke správnému držení těla, koordinaci pohybu, rytmu, porozumění hudbě, fyzické kondici, nižšímu riziku úrazů. Dva ředitelé TPV nemají zařazeno do ŠVP, ale využívají ji v praxi, v jednom případě neumí ředitel posoudit.

11.8 Vyhodnocení dotazníku určeného pro vedení základních škol

Dotazník pro vedení základních škol jsem zvolila pouze jako doplňující informační materiál, který měl přinést nejaktuálnější sdělení o výuce Taneční a pohybové výchovy na základních školách. Pro pestrost jsem jej rozeslala nejen do základních škol na území hlavního města Prahy, ale i do jiných měst např. Karlovy Vary, Všenory, Černošice, Jaroměř. Návratnost byla velice nízká, a tak nelze z daného vzorku vyvozovat zásadní závěry. Přesto se domnívám, že i tento drobný vzorek ukázal, že pro některé základní školy se doplňující vzdělávací obor stal motivačním pro zařazení do výuky.

12 Názory na výuku na ZŠ-Slivenec z pohledu vyučujícího pedagoga

Výuka taneční a pohybové výchovy je na Základní a mateřské škole Ke Smíchovu 16 v Praze 5- Slivenci zajišťována Radimem Kláskem DiS., který se podílí na realizaci projektu od jeho vzniku. V průběhu několika měsíců jsem měla možnost s vyučujícím komunikovat a přihlížet v hodinách TPV. Na závěr mého výzkumu mi poskytl interview.

„Jak jste se k projektu Taneční a pohybová výchova (TPV) dostal?“

„Dostal jsem se k němu přes bývalou paní ředitelku konzervatoře Duncan centre paní Evu Blažickovou, kde jsem studoval. Tento projekt už nějakou dobu běžel na škole, která spolupracovala s konzervatoří, a vlastně díky tomu jsem se o tom dozvěděl. Poté mě skrz konzervatoř oslovila ředitelka ZŠ Slivenec, že by tam o tento předmět měli zájem. Oslovila mě poté, co jsem ukončil studium, jestli bych to nechtěl tady ve Slivenci rozjet a já jsem souhlasil, a teď jsem tady.“

„Učil jste i jinde nebo jen na ZŠ ve Slivenci ?“

„Ano, chvíli jsem učil na Základní škole v Praze 4 Braníku v ulici Školní. Tato škola spolupracuje s konzervatoří. Ale už tam 3 roky neučím.“

„Jaké máte vzdělání ?“

„Vyšší odborné vzdělání, jsem diplomovaný specialista, choreografie, interpretace a pedagogika“.

„Mají rodiče možnost se přijít podívat na hodiny TPV, popřípadě máte ukázkové hodiny?“

„My jsme pár ukázkových hodin ze začátku měli, protože rodiče nevěděli, co tento předmět obnáší. Bylo to nově zavedené, takže rodiče nevěděli. Někteří měli otázky, někteří měli pochybnosti samozřejmě. V rámci vánočních dílen nebo dalších akcí jsme pár ukázkových hodin udělali. Také jsme byli na přehlídce s ukázkou v Jihlavě, kde jsme prezentovali jak má Taneční a pohybová výchova vypadat, tedy kultivování pohybu.“

„Mohou se tedy rodiče přijít podívat do hodiny TPV i v průběhu roku?“

„Můžou. Nemám s tím problém. Už jsme tu měli maminku, která se chtěla přijít podívat. Po domluvě není problém, přijít se prostě podívat a hodinu vidět, jak pracujeme“.

„Jak žáky hodnotíte? Jaký způsob hodnocení používáte v hodinách?“

„Tady jsem velmi diplomatický, přeci jen je to výchova, umělecký předmět, takže to hodnocení nemůže být tak kritické, protože stupeň dovedností je každému nějakým způsobem dán, takže nemůžeme po někom požadovat stejný výkon jako po tom druhém, každý má jiné dispozice. Někdo se to naučí rychle, někdo pomaleji.“

„Co na hodině tedy hodnotíte? Rytmiku, koordinaci, spolupráci?“

„Člověk si nejvíce všímá snahy. Pokud učitel vidí, že se žák snaží, má o předmět zájem, že své práci je poctivý a svědomitý, tak samozřejmě mám tendenci a snahu mu známku co nejvíce vylepšit. Ale samozřejmě kritéria jsou jasně daná. Když si řekneme ke cvičení, jak má pohyb být provedený, v jakém tempu, dynamice, jak má být tělo upraveno během pohybu, stažené špičky, srovnané tělo, ohlídané břicho, vědí co s rukama, hrany, tak to jsou hodnoty, které se poté dají měřit.“

„Jak často v průběhu pololetí žáky hodnotíte?“

„Snažím se je hodnotit i v průběhu. Většinou tak zvládnou tři známky do pololetí“.

„Máte odpolední kroužky týkající se hodin TPV?“

„V rámci TPV ne, učím tanec jinde a jinak, tedy sofistikovaněji, tedy víc zaměřený na tanec jako takový. Ale tady ne. Ale systém výuky a tu metodiku přináším všude“.

„Podle čeho děláte přípravy na hodinu? Máte nějaké týdenní/ měsíční plány?“

„Mám plány dvouměsíční. Třeba, že bych za dva měsíce chtěl stihnout, rozvést určitý prvek, dovednost, procvičit ji a toho se držím. Takže třeba, když si zvolím, že s nimi chci procvičovat pohyb paží, tak dva měsíce v různých obměnách. Někdy je to složitější. Chvilí trvá, než to pochopí a dají do toho tu charakteristiku, kterou hledáme. Například cvik komplikovanější na paměť opakujeme několikrát, pak další cvik obměňuji, ale stále nějakým způsobem se kolem toho tématu motám.“

„Chcete ve výuce TPV pokračovat?“

„Smích. Chci, ano. Ale momentálně bych chtěl ještě nabrat nějaké další zkušenosti, protože teď jsem 6. rokem ve Slivenci a myslím si, že pro dobro všech, bych rád ještě nabral zkušenosti v dalších oborech i hudebních, dramatických. Dál prozkoumat hlouběji taneční obor. Třeba techniky, které děti hodně zajímají – street, moderna. Myslím, že by hodně

pomohlo, kdybych se třeba o nějakou znalost z toho oboru mohl opřít. Vlastně bych se i tím přiblížil víc dětem, které o to mají větší zájem a že bych je vlastně přes tohle mohl navést k věcem, které pro mě jsou důležité. Využít nějaký prvek, třeba street a vidět, že když tohle trochu pozměníme nebo osekáme o nějaký ten prvek zkrášlení, tak je to to, co jsem hledal. Je to pořád jen o těle a tělo máme jedno a funguje každému téměř stejně.“

„Jaký pro Vás osobně mají smysl hodiny TPV z pohledu člověka, který se podílel na vytváření této výuky?“

„Dost to krystalizovalo skrz roky, co učím. Pro mě, je důležité, aby si tu hodiny děti užily, ale užily ve více rovinách. Aby si v nich odpočinuly, protože celý den sedí v lavicích. Protože když jsou konečně na nohou, tak mají přehršle energie a stříká to z nich horem spodem, takže někdy je to záпřah. Ale rozumím tomu, že oni prostě někdy tu energii mají. A proto je chci naučit, aby se naučili v sobě tu energii koncentrovat, nasměrovat, dokázat s ní pracovat a aby ji dokázali sdílet s vlastním tělem. Aby to nebylo něco, co mentálně používáme, ale aby opravdu to tělo bylo to, co jsme my. Protože mozek je součást těla, je to neoddělitelný. Jsme komplexní bytost, která využívá plně sebe. Teda v dnešní době ne. Používáme mozek, ale tělo ne. I když tělo je samo o sobě inteligentní. Když padáme, tak málo kdy se dolámeme, protože tělo se umí složit tak, aby se nezranilo. Takže je to velmi inteligentní nástroj a my ho jako spoustu dalších věcí z přírody zanedbáváme nebo zneužíváme.“

„Jaký pokrok si myslíte, že žáci udělali za pět let výuky TPV? Jak začínali v první třídě, a co už zvládají teď?“

„Rozhodně si myslím, že si za těch pět let uvědomují, že pohyb a tanec může být i něčím jiným, než jen to, co je v mediích. Že tanec nemusí být jen lidový tanec, street dance, případně nějaký společenský tanec, ale že je variabilní a má mnoho podob. Myslím, že co se týče těla, tak samozřejmě je tělo silnější, ale to souvisí i s psychologickým vývojem, takže prostě jak rostou, můžu na ně klást větší nároky. Těžko se hodnotí, co do nich člověk investoval sám a co je zásluhou vývoje.“

„Jak se podle vás staví k výuce dětí?“

„Pestře“

„To znamená?“

„Od nadšených až po úplně zhrzené, když má přijít na hodinu. A můžu říct, že děvčata jsou v tomhle, když to generalizuju, nadšenější. Z těch žáků, kteří mají hodinu rádi jsou spíše děvčata než kluci, ale není to tak, že by děvčata byly lepší na tanec než kluci, to ne. Jen je větší procento u holek než u kluků. Ale mám i skvělé kluky. Maj to rádi, jsou naprosto skvělí, a naopak jsou holky, které by člověk radši na té hodině neviděl.“

„Myslíte si, že by hodiny TPV měly pro děti smysl i na druhém stupni?“

„Já si myslím, že ano. Mám i představu jak by to mohlo vypadat, ale jsem si vědom toho, že moje představa je sice krásná, ale ve skutečnosti by to bylo všechno úplně jinak. Myslím si, že ano, má to budoucnost a chce to, odhodlat se do toho jít a pak trpělivost se do toho vrhnout a nebát se, že se to někdy nepovede. Protože i z mých zkušeností ze začátku jsem si vědom toho, že všechny hodiny nebyly ideální, protože chvíli trvá, než se vykrystalizuje způsob práce se skupinou. Přeci jen umělecké obory pracují s tím, že člověk je určitým způsobem do toho zapálený. A na základní škole jsou vždycky některé skupiny, které v tom prostě nejedou a nepojedou. Stejně jako při tělocviku. Vždycky máte někoho, kdo je vybíjen a půjde dopředu, aby mohl dostat hned míčem a jít si sednou, ve výtvarce taky, někdo maluje a někdo počmárá papír a pak jen kouká do stropu, hudebka taky, někdo zazpívá nebo aspoň paličkami mlátí do rytmu a někdo to úplně sabotuje.“

„Myslíte si, že by žáky bavila hodina TPV více, kdyby byla zaměřena třeba na nějaké konkrétní pohybové styly? Vy máte výuku přeci jen více v globálu. Samozřejmě neukazovat žákům pouze komerční styly jako je lidový tanec, street dance, společenský tanec. Ale přeci jen tento předmět je krásnou příležitostí k tomu, aby si žáci přičichli k různým tanečním stylům/ žánrům. Já osobně jsem si myslela, že na hodinách TPV se s takovým principem výuky setkám“.

„Minulé pololetí jsme se o tom s pátou třídou bavili, co by si i vyzkoušeli. Je to otázka. Neříkám, že je to špatně. Určitě ano. Já možná jenom trošku zápasím s tím, že ta časová dotace je tak malá, že bych na to chtěl mít víc času, aby to k tomu dospělo, aby to zvládli. Jít nejdříve po pohybu a pak přijít k technikám.“

„To by se přeci dalo popřípadě rozvíjet na druhém stupni?“

„Člověk neustále přemýšlí nad tím, jak by děti zaujal. V dnešní době je velmi těžké je zaujmout, ale proč ne. Jednotlivé techniky jsou velmi vyhraněné. Co se týká specifikace.

Balet je nádherný, ale co si budeme říkat pro kluky balet není největší terno, které je může potkat. Balet díky legínám a formě si získal určitý předsudek, určitý status, podle kterého se měří a lidi na to koukají. To samé latina, lidový tanec... Jsou prostě v nějakém mustru, který lidi berou a vůbec si neumí představit, že by to mohlo mít nějaký přesah. Komunikace minulosti s přítomností a budoucností je krásná, ale lidé mají určitý pohled na danou věc a je problém ty předsudky vyvrátit. Ano bylo by fajn se dostat k těm technikám. Jen je málo času na to připravit to tak, aby to vzaly všechny děti. Chci vyjít z přirozeného pohybu, aby to pak přešlo do techniky, ale největší problém je asi ten čas.“

„Děkuji za Váš čas a za rozhovor“

„Děkuji i Vám a přeji Vám mnoho úspěchů v tomto předmětu.“

12.1 Vyhodnocení řízeného rozhovoru

Radim Klásek, DiS. se podílel na projektu zavedení Taneční a pohybové výchovy do výuky téměř od samého začátku. K této problematice se dostal díky svému studiu na Duncan centre, kde ho oslovila paní ředitelka Duncan centra Eva Blažičková. Radim Klásek s nabídkou souhlasil a byl zařazen do pilotního programu, konkrétně na ZŠ Slivenec, kde již pátým rokem hodiny TPV vyučuje.

Předchozí rozhovor mi poskytl nezkreslený pohled nejen na výuku samotnou, ale i odpovědi na otázky například hodnocení. Z pohledu vyučujícího se p. Klásek brání hodnocení žáků, jako takového a ve své podstatě hodnotí pouze z důvodu splnění klasifikačního řádu. Uvědomuje si rozdílné možnosti a schopnosti jednotlivých žáků stejně tak i skutečnost, že hodiny TPV by neměly být hodnocením nijak omezovány. Vzhledem k tomu, že vyučující na základní škole nepůsobí v odpoledních kroužcích, nemají žáci možnost dalšího prohlubování tohoto pojetí pohybu. Zajímavé bylo také zjištění, že vyučující pedagog, přemýšlí o dočasném odchodu z pedagogické činnosti, protože se domnívá, že nastal čas, aby načerpal nové zkušenosti a inspiraci i z jiných odvětví tance. Spatřuje v tom nové možnosti, jak motivovat žáky k hodinám TPV.

Přínos TPV z pohledu žáka nedokáže přesně definovat, vzhledem k tomu, že jako aktivní činitel ve výuce nedokáže posoudit, které další faktory mohly spolupůsobit na rozvoji jedince (vývojové faktory, psychický vývoj, mimoškolní pohybové aktivity aj.).

Ohledně postoje žáků k výuce TPV byl vyučující poměrně rozpačitý. Říká, že má žáky, které hodiny baví a naopak. Nedokáže však posoudit, čím přesně by to mohlo být způsobeno. K problematice zařazení hodin TPV i na 2. stupni mi vyučující řekl, že si výuku na 2. stupni dokáže představit, ale hlavní problém vidí v nedostatečné časové dotaci a inspiraci/ motivaci.

Proto by rád na nějaký čas pedagogiku opustil a načerpal nové zkušenosti a inspiraci, aby se žákům více přiblížil a mohl je provázet i v dospívání, čímž myslel i na 2.stupni.

13 Diskuse

V diskusi jsou celkově vyhodnoceny výsledky výzkumu získané prostřednictvím dotazníkového šetření.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, jak je žáky a jejich rodiči vnímána výuka Taneční a pohybové výchovy na pilotní škole, která v letošním roce završí pětiletý cyklus výuky žáků na 1. stupni.

Prostřednictvím dotazníků, studováním dostupné literatury, rozhovorem s vyučujícím pedagogem a v neposlední řadě i pozorováním konkrétních vyučovacích hodin jsem chtěla získat objektivní pohled na danou problematiku.

Pro průzkum jsem si zvolila dvě cílové skupiny. V první skupině byli žáci 1. tříd a jejich rodiče, kteří představovali skupinu vstupní, která má prozatím pouze půlroční zkušenosti s výukou a je tedy na počátku. Druhou cílovou skupinou byli žáci 5. tříd a jejich rodiče, kteří mají již skoro pětiletou zkušenost s výukou Taneční a pohybové výchovy, která je začleněna do ŠVP, tzn. je součástí výuky. Dotazníkové šetření, které bylo směřováno nejen na žáky, ale i na jejich rodiče mi poskytlo zajímavou sondu do vnímání a postoje k Taneční a pohybové výchově. Kontrast pohledu žáka a k němu pohledu rodiče byl zajímavým momentem. Hodnocení a celkový postoj žáků a rodičů k hodinám TPV byl mnohdy rozporuplný. Domnívám se, že to může být způsobeno několika důvody. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že téměř polovina rodičů, jejichž děti mají již 5. rokem TPV neví, co je hlavní náplní daného předmětu.

Vzhledem k tomu, že vyučující Radim Klásek, Dis. nesouhlasí s vystupováním žáků, je tento důležitý moment prezentace náplně TPV nevyužit. Domnívá se, že žáci by mohli být stresováni tím, že musí někde něco prezentovat a on sám v tom nespátřuje žádný smysl.

Dle mého názoru je tento postoj jedním z hlavních důvodů, proč se hodiny TPV někdy setkávají s jistou formou nezájmu. V počátcích zavádění výuky se konalo několik ukázkových hodin, jak uvádí v rozhovoru Radim Klásek, DiS. ale v dalších letech se již v nich nepokračovalo.

Myslím si, že kdyby byli žáci každoročně připravováni na prezentování svých dovedností z hodin TPV, byla by to jistá forma zpětné vazby, jak pro žáky samotné, tak i pro

jejich rodiče. Rodiče by na vlastní oči mohli vidět posun, který žák udělal za uplynulý rok a lépe by pochopili smysl a přínos hodin TPV.

Rodiče bohužel nemají možnost téměř žádné objektivní zpětné vazby ani z pohledu hodnocení. Dle sdělení vyučujícího se hodnotící škála omezuje pouze na známky 1 maximálně 2, což je do určité míry pochopitelné. Přeci jen, každý žák má nadání na něco jiného a u uměleckých předmětů je snaha určitě jedním z kritérií, nicméně si myslím, že by se neměla stát ukazatelem jediným. Jistě by bylo na místě zařadit při hodnocení ukazatelů více (např. správné držení těla, rytmická přesnost, koordinační schopnosti, měření hudebnosti a jiné). Další možností je například zavedení průběžných prověřovacích testů, které by i pro žáky byly dobrou zpětnou vazbou a na vlastní oči by viděli, co jim hodiny TPV přináší.

V dotazníkovém šetření byla mimo také rodičům i žákům kladena otázka, zda mají pocit, že jim hodiny TPV pomáhají i v jiných předmětech. Většina z nich si myslí, že jim hodiny pomáhají jak v tělesné, tak i v hudební výchově. Vzájemná propojenost těchto předmětů předurčuje i jejich využití v mezipředmětových vztazích.

Při neformálních rozhovorech se žáky, mimo dotazníkové šetření, jsem zjistila, že hodiny po celý pětiletý cyklus probíhají stejně. Myslím si, že by žáci uvítali určitou progresi v pětiletém cyklu. Navrhovala bych 1. – 3. třída práce s pohybem, tělem, prostorem a vším, co do daného předmětu patří a 4. – 5. třída rozvoj tvořivosti, jednoduché improvizace a zejména seznámení se základními prvky různých forem tance a hudby (folklor, balet, moderna, hip hop, street dance, společenské tance, latinsko-americké tance).

Z výsledku průzkumu vyplývá, že hlavní cíl diplomové práce tzn. zjistit poznatky z pětiletého cyklu výuky Taneční a pohybové výchovy na ZŠ v Praze 5- Slivenci byl splněn.

V první hypotéze se předpokládalo, že zájem o mimoškolní taneční a pohybové činnosti bude u žáků 1. ročníků minimálně o 30% vyšší než u žáků 5. ročníků.

Tato hypotéza se nepotvrdila, neboť zájem o pohybové a taneční činnosti ve volném čase je v 1. třídě (1. skupina) i 5. třídě (2. skupina) téměř vyrovnaný. V 1. třídě představuje 82% a v 5. třídě 84%, z toho plyne, že dokonce žáci 5. tříd vykazují vyšší procento zájmu o mimoškolní taneční a pohybové činnosti než žáci 1. tříd.

Rozmanitost volby mimoškolních aktivit je v současné době velmi závislá na možnostech, které poskytují základní školy nebo nejbližší vzdělávací instituce (např. ZUŠ, DDM a jiné). Častějším jevem bývá větší pestrost aktivit právě u dětí prvních ročníků ZŠ, vzhledem k tomu, že teprve hledají okruh svého zájmu, a tak nebývá výjimkou návštěva i několika zájmových kroužků se zcela odlišným zaměřením. Základní škola ve Slivenci nabízí v rámci mimoškolních aktivit v budově školy kroužky taneční, hudební, sportovní.

Druhá hypotéza, která předpokládala, že každé dítě bude navštěvovat určitý zájmový kroužek, ale taneční kroužky nebudou na 1. místě se potvrdila zčásti.

V 1. skupině byla návštěvnost zájmových kroužků 82% a ve skupině druhé 84%. Z toho vyplývá, že předpoklad, že každé dítě navštěvuje nějaký zájmový kroužek nebyl naplněn (v 1. třídě nenavštěvuje žádný kroužek 18% žáků a v 5. třídě 16% žáků).

Zajímavé je porovnání odpovědí žáků a odpovědí rodičů. Dle odevzdaných dotazníků od rodičů navštěvují všichni žáci některý zájmový kroužek. Vzhledem k tomu, že však nekoresponduje počet odevzdaných dotazníků od žáků s počtem odevzdaných dotazníků od rodičů lze se jen domnívat, že právě chybějící odevzdané dotazníky od rodičů reprezentovaly vzorek žáků, kteří nedochází do žádného kroužku.

V 1. skupině (tj. 1. třídě) se hypotéza nepotvrdila, protože taneční kroužky 1. místo obsadily (29%). Konkrétně z daného počtu žáků, kteří reprezentovali ty, kteří dochází do tanečního kroužku, se 55% z nich věnuje hip hopu, 27% aerobiku a 18% společenským tancům.

Ve 2. skupině (tj. 5. třídě) se hypotéza potvrdila. Nejvyšší procento zastupují sportovní kroužky (43%), taneční kroužky zauímají až 3. místo.

Třetí hypotéza, která předpokládala, že nejméně 70% dětí bude hodnotit hodiny Taneční a pohybové výchovy jako oblíbené se při součtu výsledků za 1. a 5. ročníky potvrdila (73%), avšak dle dílčích výsledků byly hodiny Taneční a pohybové výchovy žáky 1. ročníků v 90% hodnoceny jako oblíbené, avšak žáci 5. ročníků je za oblíbené označily pouze v 56%.

Procentuální pokles oblíbenosti mezi 1. a 2. skupinou lze celkem logicky dovodit ze složení jednotlivých skupin (u 2. skupiny- 5. třída převaha chlapců), ale zejména z věkové rozdílnosti. Pro žáky 1. tříd je vše nové mnohem více atraktivní a jejich touha po poznání je v tomto věku značná. U žáků 5. ročníků se předpokládá již určitá profilace, někteří z nich se

již delší dobu věnují například určitým specifickým sportovním nebo uměleckým aktivitám a TPV nepatří do okruhu jejich zájmu.

Čtvrtá hypotéza předpokládala, že počet základních škol, jejichž vedení bude mít názor, že hlavním problémem zavedení TPV bude kvalifikovanost pedagoga bude vyšší než počet základních škol, jejichž vedení bude mít opačný názor nebyla prokazatelně ověřena.

Ze 110 dotazníků, které byly rozeslány na ZŠ nejen na území hlavního města Prahy, ale i např. do Karlových Varů, Všenor, Černošic a jinde byla návratnost pouze 15 dotazníků.

Domnívám se, že nízké procento návratnosti bylo způsobeno zejména tím, že v současné době jsou ředitelé škol denně přehlceni různými e- maily, které se jich stále na něco dotazují. Není nutné připomínat, že mnoho vysokoškolských studentů, kteří píšou diplomové či bakalářské práce, volí nejčastěji právě tuto formu průzkumu. Proto jsem takto získané informace pokládala pouze za doplňující.

I přes tento velmi malý vzorek byl převážně řediteli škol za hlavní problém označena kvalifikovanost pedagoga (66%) a shodně na 2. místě vhodné prostory a zajištění korepetitora (33%) . Otázka finanční nebyla v žádném případě uvedena.

Pátá hypotéza předpokládala, že kritéria hodnocení hodin Taneční a pohybové výchovy budou stejná jako kritéria hodnocení hodin tělesné výchovy. Hypotéza se mi nepotvrdila.

Hlavním faktorem při hodnocení Taneční a pohybové výchovy je snaha a přístup nikoli výkon. Znamka z předmětu není proto nijak hmatatelně měřitelná podle časů či tabulek.

Uvědomuji si, že každý žák nemá dispozice pro taneční pohyb, ale smyslem TPV je přiblížit a získat děti pro myšlenku, že kultivovaný pohyb je součástí jejich života. Tímto způsobem aplikované hodnocení proto vyjadřuje pouze vztah k předmětu, ale neodráží skutečné výsledky. Tím v žádném případě nemyslím, aby žáci, kteří nejsou pohybově nadaní byli hodnoceni špatnými známkami. Jen se domnívám, že by měl být, stejně jako u jiných povinných předmětů, stanoven určitý výstupní ukazatel, který by měli splnit všichni žáci daného ročníku.

V dnešní době se stále častěji ozývají hlasy, které tvrdí, že pohybová aktivita dětí je celkově nedostačující. V mnoha případech je to jistě pravdivé tvrzení, přesto se domnívám, že

hlavní vina není vždy na straně dětí, naopak z vývojového hlediska je potřeba pohybu, v námi sledované období mladšího školního věku, dětem přirozeně dána.

Podle mého názoru je hlavním problémem současný životní styl. Pro dnešní děti představuje v mnoha směrech přetechnizovaný svět mnoho lákadel, která vzhledem k dostupnosti a téměř nulové fyzické námaze, jsou velkým konkurentem pohybovým aktivitám, které vyžadují fyzickou námahu, zodpovědnost a pravidelnou povinnost. Nelze říci, že to platí pro celou populaci dětí mladšího školního věku. Naopak právě toto vývojové období bývá prostoupeno různými aktivitami dětí, které teprve hledají, co je zaujme.

Dětství, kam nepochybně mladší školní věk patří, přináší nové zkušenosti a dovednosti, ale také vytváření prvních přátelství a vztahů k různým činnostem, mezi něž kladný vztah k pohybu nepochybně patří. Nezastupitelnou roli rodičů není asi nutné připomínat.

Taneční a pohybová výchova, která se v posledních letech vrátila, i když jen ve formě doplňujícího vzdělávacího oboru, do osnov základního školství splňuje v mnoha ohledech požadavky na rozvoj jedince v tomto období.

14 Závěr

Taneční a pohybová výchova není prozatím pevnou součástí školních vzdělávacích programů. Vzhledem k tomu, že je pouze doplňujícím oborem RVP TV, záleží vždy jen na rozhodnutí ředitele, zda tento předmět zařadí do výuky, ať již ve formě povinného, nepovinného či volitelného předmětu.

Výsledky průzkumu ukázaly, že Taneční a pohybová výchova jistě má své nezastupitelné místo ve vzdělávací soustavě. Její význam v rozvoji kultivovaného pohybu připouští nejen žáci, ale i samotní rodiče. Vzhledem k výsledkům lze předpokládat, že může být v mnoha případech i podporujícím a motivujícím činitelem pro další mimoškolní aktivity.

Dle mého názoru by možná bylo otázkou ke zvážení, zda zařazovat Taneční a pohybovou výchovu do celého pětiletého cyklu 1. stupně, protože nadšení mezi žáky 1. třídy a 5. třídy vykazovalo jistý propad, který logicky může vycházet z postupného vyzrání a profilování se nejen do rolí chlapců a dívek, ale i rozdílných zájmů. Jak jsem uvedla ve 2. skupině (5. třídě) dominovali chlapci, a tak pokud by byl poměr obrácený, tzn. převažovaly by ve skupině dívky, je možné, že by byl výsledek odlišný. V každém případě se domnívám, že pět let je dlouhá doba a stávající koncepce Taneční a pohybové výchovy předpokládá velkou podobnost činností ve všech ročnících. Myslím si, že na atraktivnosti by tomuto předmětu jistě prospělo možná nejen více herních činností, ale i určité zpopularizování prostřednictvím výuky základů různých tanců. Víím, že se výuka TPV nesmí v žádném případě omezit právě jen na výuku tanců, ale z hlediska motivace si myslím, že to není zanedbatelný prvek i vzhledem k vývojovým zvláštnostem, kterými prochází děti mladšího školního věku. Rozdělením pětiletého cyklu na dvě období má své opodstatnění i v ontogenezi. Proto bych činností v 1. (1.-3. třída) a 2. (4.-5. třída) období více odlišila.

Mezi dalšími motivujícími faktory by mohly být například např. každoroční vystoupení v rámci školních akademií, která by pro žáky představovala určitý cíl a vyvrcholení jejich celoroční snahy v rámci daného předmětu. Možností jak zlepšit a udělat zábavnější výuku by bylo jistě mnoho. To však není tématem této diplomové práce.

Velmi důležitým momentem pro získání podpory pro výuku Taneční a pohybové výchovy v základních školách je, aby o jejích cílech a zejména přínosu pro rozvoj žáka byla informována nejen pedagogická veřejnost (včetně ředitelů škol), ale zejména rodiče a žáci samotní.

Je nutné soustředit pozornost na vysvětlování a popularizaci toho, čím je Taneční a pohybová výchova specifická a jedinečná. Nejedná se totiž ani o „balet“, ani o „tanečky“, ale o rozvoj osobnosti žáka tanečně pohybovými prostředky, které vycházejí z přirozeného pohybu, nevyžadují speciální předpoklady a jsou proto dostupné celé populaci žáků.

Je důležité získat podporu i mezi rodiči, aby si uvědomili důležitost TPV a dokázali pochopit její přínos. K tomuto cíli si troufám říct, na základě bližšího prostudování dané problematiky, přítomnosti v hodinách TPV, vede dlouhá cesta, kterou ale může zkrátit dobrý pedagog TPV právě tím, že bude prostřednictvím např. ukázkových hodin rodiče názorně a nenásilnou cestou přesvědčovat o důležitosti a zejména nezastupitelnosti TPV v celkovém rozvoji a kultivaci pohybu žáka.

Při správné motivaci je možné vybudovat kladný vztah k tanečnímu pohybu již od mladšího školního věku a nemusí to být vždy jen výsada děvčat, která již z principu samozřejmě mají k této pohybové aktivitě blíže než chlapci.

Spoluprací s ostatními pedagogy lze nenásilně určité taneční prvky zařazovat i v rámci jiných vyučovacích předmětů např. v rámci hudební výchovy – taneční hry, rytmické a pohybové činnosti nebo tělesné výchovy. K větší propagaci jistě přispěje i průběžné zveřejňování a aktualizování informací o školách, kde již výuka probíhá, včetně zkušeností učitelů a reflexe výuky samotnými žáky i jejich rodiči. Pro rozvoj TPV je samozřejmě nezbytně nutný i dostatek odborných publikací, metodických materiálů, odborných konferencí k dané tematice. V dnešním internetovém světě jsou výrazným pomocníkem i různé metodické portály, diskusní fóra.

Hlavním cílem diplomové práce bylo shrnutí zkušeností a poznatků z pětiletého cyklu výuky předmětu Taneční a pohybová výchova. Studium dané problematiky, vyhodnocením dotazníků od žáků i rodičů, rozhovorem s vyučujícím pedagogem, zjištěním názorů ředitelů jednotlivých základních škol lze závěry shrnout následovně a navrhnout určitá doporučení ke zlepšení kvality a vnímání hodin výuky TPV :

Ze získaných informací vyplývá, že informovanost rodičů, ředitelů škol, i žáků samotných ohledně náplně a zejména přínosu hodin TPV je téměř mizivá. Proto se domnívám, že by bylo vhodné se zaměřit více na:

- informovanost nejen pedagogické veřejnosti (včetně ředitelů škol), ale zejména rodičů a žáků samotných

- soustředit pozornost na vysvětlování a popularizaci toho, čím je Taneční a pohybová výchova specifická a jedinečná

Dále ze získaných informací také vyplývá fakt, že většina rodičů i žáků nespátřuje v hodinách TPV hlubší smysl, protože mnohdy ani nejsou dostatečně seznámeni s náplní hodin TPV a očekávanými výstupy žáků. Domnívám se, že tento nedostatek by se dal celkem jednoduchým způsobem odstranit. Navrhovala bych toto řešení:

- v rámci školního prostředí využít například školních akademií k prezentování výsledků výuky, současně by tato školní akce pro žáky představovala určitý cíl a vyvrcholení jejich celoroční snahy v rámci daného předmětu a pro rodiče určitou zpětnou vazbu posunu žáka za daný školní rok

Dle dotazníkového šetření prováděného na základních školách byl zjištěno, že hlavním důvodem a překážkou v začlenění hodin TPV do ŠVP je otázka kvalifikovanosti pedagoga. Tento předmět může vyučovat pouze kvalifikovaný pedagog, nicméně v této chvíli není téměř žádná možnost, jak se kvalifikovaným pedagogem pro daný předmět stát. Domnívám se, že tedy jeden z dalších hlavních důvodů by mělo být:

- legislativně vyřešit otázku odborné přípravy kvalifikovaných pedagogů

Nejasná kritéria hodnocení hodin předmětu TPV jsou mnohdy jak pro rodiče, tak pro žáky samotné nejasná. Z rozhovoru vyplývá, že vyučující Radim Klásek, DiS. používá pouze škálu hodnocení 1 a 2 a hodnotí především snahu. Víím, že u uměleckých předmětů by snaha měla být důležitým faktorem při hodnocení, nicméně by to neměl být faktor jediný. Kdyby žáci věděli, že mají větší škálu hodnocení a musí splnit určité testy (hudebnosti, koordinace a jiné) na předmět by reagovali jinak. Věděli by, jaké jsou výstupní požadavky a k čemu slouží. K dosažení tohoto cíle si tróufám říci, že by bylo potřeba:

- zpřesnit a specifikovat kritéria hodnocení v hodinách TPV (např. koordinace, rytmická přesnost, testy hudebnosti, správné držení těla a jiné)

Ve výstupním dotazníkovém šetření se mi prokázalo, že žáci i rodiče vnímají přínos hodin TPV i v jiných předmětech, zejména v tělesné a hudební výchově. Nicméně se domnívám, že toto procento žáků, kteří toto pociťují, by se dalo zvýšit, kdybychom zaručili:

- spolupráci s pedagogy i v ostatních předmětech – zařazovat nenásilně prvky TPV i v rámci jiných vyučovacích předmětů např. v rámci hudební výchovy- taneční hry, rytmické a pohybové činnosti, využití Orffových nástrojů, nebo tělesné výchovy

Z rozhovoru, dotazníkového šetření a pozorování při hodinách TPV mi vyplynulo, že předmět je u většiny žáků oblíbený. Nicméně rozdíly mezi oblíbeností předmětu u žáků 1.ročníků a 5.ročníků jsou značné. Tato rozporuplnost mě zaujala natolik, že jsem se v jednotlivých ročnících dotazovala žáků a zjišťovala, proč si myslí, že tento faktor nastává. Zjistila jsem, že hodiny TPV jsou po celou dobu výuky na 1. stupni téměř totožné a žáci nezaznamenávají žádnou progresi/ gradaci. Od 1. až do 5.třídy cvičí téměř to samé. Proto se domnívám, že určitou variantou návratu zájmu žáků do hodin TPV by mohlo být:

- rozdělení pětiletého cyklu na dvě období. V 1. období (1.-3. třída), by hlavním cílem byla práce s tělem, pohybem, prostorem a vším, co do daného předmětu patří a následně ve 2. období (4.-5. třída) by výuka byla již více zaměřena na rozvoj tvořivosti, jednoduché improvizace a zejména seznámení se základními prvky různých forem tance a hudby (folklor, balet, moderna, hip-hop, street dance, společenské tance, latinsko- americké tance), vzhledem k danému cíli stanovit i přiměřenou hodinovou dotaci

Domnívám se, že smysl a hlavní cíl TPV je velmi dobrý. Zásadní problém, který dobrou myšlenku kultivovaného rozvoje mladého jedince v současné chvíli komplikuje je nedostatek kvalifikovaných pedagogů, kteří by mohli odborně vést vyučovací hodiny. Právě doposud nedořešená otázka možnosti získání aproby pro pedagogy TPV se stává jednou z hlavních překážek pro postupné celoplošné zavedení výuky TPV na základních školách.

Kultivovaný pohybový projev by měl být součástí rozvoje každého jedince, domnívám se, že správně metodicky vedená Taneční a pohybová výuka je dobrým základem pro splnění daného cíle.

15 Seznam použité literatury a internetové zdroje

- Balaš, R. *Tance 20. století*. Olomouc: Nakladatelství HANEX, 2003. ISBN 80-85783-40-1.
- Bláhová, E. *Pohyb, rytmus, výraz*. Brno: Práce, 1949.
- Blažíčková, E. *Metodika a didaktika taneční výchovy*. Praha: Konzervatoř Duncan Centre, 2005. ISBN 80-7290-166-4.
- Blažíčková, E., Lisnerová, R. a kol. *Taneční a pohybová výchova na 1. stupni základní školy*. Praha: Společnost pro taneční a muzickou výchovu, 2011. ISBN 978-80-905136-0-0.
- Cveklová, B. Význam vybraných uměleckých aktivit pro rozvoj osobnosti dítěte. In Smugalová, Zuzana. *Taneční výchova a kulturní kapitál*. Praha: NIPOS – ARTAMA, 2008. s.51-65. ISBN 978-80-7068-226-5.
- Frömel, K., Novosad, J., Svozil, J. *Pohybová aktivita a sportovní zájmy mládeže*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999.
- Galoway, J. *Děti v kondici*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2134-7.
- Gavora, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000.
- Hojtašová, J., Dvořáková, M. Tanec jako prostředek formování estetického vkusu. In Smugalová, Zuzana. *Taneční výchova a kulturní kapitál*. Praha: NIPOS – ARTAMA, 2008. s.65-72. ISBN 978-80-7068-226-5.
- Hošková, B., Matoušová, M. *Kapitoly z didaktiky zdravotní tělesné výchovy*. Praha: Karolinum, 2005.
- Jebavá, J. *Kapitoly z dějin tance a možnosti terapie*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-620-1
- Jeřábek, J., Tupý, J. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2005.
- Jeřábková, J. *Taneční příprava*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1986.
- Kaplan, A., Bartůněk, D., Neuman, J. *Skáče, běháme a hrajeme si na hřišti i pod střechou*. Praha: Portál, 2003.
- Keller, G., Thewaltová, B. *Jdeme do školy*. Praha: Nový život, 1994.
- Klégrová, J. *Máme doma prvňáčka*. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 80-204-1020-1

- Kröschlová, J. *Výrazový tanec*. Praha : IPOS-ARTAMA, 2002. ISBN 80-7068-106-3
- Kröschlová, J. *Nauka o pohybu*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1980.
- Kurková, L. *Dětská tvořivost v hudbě a pohybu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981.
- Kurková, L. *Tanec a hudba*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1987.
- Kurková, L. *Říkáme si, zpíváme si, hrajeme a tančíme*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1971.
- Lajnerová, M. Tanec školám – Taneční a pohybová výchova jako doplňující vzdělávací obor v Rámcových vzdělávacích programech Základního vzdělávání. In Smugalová, Zuzana. *Taneční výchova a kulturní kapitál*. Praha: NIPOS – ARTAMA, 2008. s.48-51. ISBN 978-80-7068-226-5.
- Langmeier, J., Krejčířová, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7178-437-0.
- Lázňovská, L. Kulturní kapitál a taneční výchova. In Smugalová, Zuzana. *Taneční výchova a kulturní kapitál*. Praha: NIPOS – ARTAMA, 2008. s. 5-9. ISBN 978-80-7068-226-5.
- Lössl, J. Taneční školství zblízka. In Smugalová, Zuzana. *Taneční výchova a kulturní kapitál*. Praha: NIPOS – ARTAMA, 2008. s. 24-32. ISBN 978-80-7068-226-5.
- Lössl, J. *Rytmická, pohybová a taneční výchova mladšího žactva*. Praha: NIPOS – ARTAMA, 2007. ISBN 978-80-7068-214-2
- Matějček, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1996.
- Matějček, Z., Pokorná, M. *Radosti a strasti*. Praha: H+H, 1998. ISBN 978-80-86022-21-8
- Měkota, K., Cuberek, R. *Pohybové dovednosti, činnosti, výkony*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007. ISBN 978-80-244-1728-8.
- Mužik, V., Krejčí, M. *Tělesná výchova a zdraví*. Olomouc: Hanex, 1997.
- Odstrčil, P. *Sportovní tanec*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0632-6.
- Palenčárová, J., Šebesta, K. *Aktivní naslouchání při vyučování-Rozvíjení komunikačních dovedností na I. stupni ZŠ*. Portál, 2006.

Payne, H. *Kreativní pohyb a tanec ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-213-0.

Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 978-80-262-0403-9.

Rychtecký, A., Fialová, I. *Didaktika školní tělesné výchovy*. Praha: Karolinum, 1995.

Sigmund, E. *Pohybová aktivita dětí a jejich integrace prostřednictvím 60 pohybových her*. Olomouc: Hanex, 2007.

Somr, M. *Úvod do metodologie a metod výzkumu*. České Budějovice: Tiskárna, 2006.

Vyoral, A. Taneční výchova v systému vzdělávání ČR. In Smugalová, Zuzana. *Taneční výchova a kulturní kapitál*. Praha: NIPOS – ARTAMA, 2008. s. 33-37. ISBN 978-80-7068-226-5.

Weikert, A. *Výchova dítěte*. Praha: Vašut, 2007.

Elektronické zdroje :

Výživa dětí (online). 2015 (cit. 2015-02-03) Dostupné z : <http://vyzivadeti.cz/zdrava-vyziva/>

Národní institut pro další vzdělávání (online). 2011 (cit. 2015-01-25) Dostupné z :
<http://www.nidv.cz/cs/priority/prioritni-temata-nidv-na-rok-2011/filmova-a-audiovizualni-vychova-a-tanečni-a-pohybova-vychova/tiskove-vystupy-tanec.ep/>

PASTOROVÁ, Markéta, et al. *Metodický portál RVP* (online). 2010 (cit. 2015-02-01).

Taneční a pohybová výchova- metodická podpora. Dostupné z :
<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/8017/TANECNI-A-POHYBOVA-VYCHOVA---METODICKA-PODPORA.html/>

Dostupné z : <http://www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu>

Dostupné z: <http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/fsps/ps09/tanec/web/pages/uvod.html>

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu – NIPOS (online). 2015 (cit. 2015-01-29). Dostupné z: <http://www.nipos-mk.cz/>

Podsekce : NIPOS – ARTAMA <http://www.nipos-mk.cz/?cat=26>

TPV na školách – výzva pro školy i taneční pedagogy. In: Vize tance (online). 7.11.2010 (cit. 2015-01.20). Dostupné z : <http://www.vizetance.cz/tov-na-skolach-vyzva-rpo-skoly-i-tanecni-pedagogy>

Dostupné z : http://www.ftvs.cuni.cz/eknihy/gymnastika/texty/g1_1.-2.lekce.pdf

16 Přílohy

16.1 Příloha č.1 Dotazník pro žáky 1. třídy ZŠ

A) Osobní údaje :

- 1) Adresa ZŠ :
- 2) Pohlaví : chlapec ☐ dívka ☐
- 3) Věk : let
- 4) Třída :

B) Vlastní dotazník

1) Baví tě výuka Taneční a pohybové výchovy (TPV) ?

- ☐ Ano
☐ Ne

2) Vyhledáváš taneční nebo i pohybové činnosti i ve volném čase ?

- ☐ Ano
☐ Ne, stačí mi pouze hodiny Tv a TPV ve škole

3) Navštěvuješ ve volném čase zájmový kroužek?

- ☐ Ano
☐ Ne

4) Pokud ano, jaký ?

- ☐ Sportovní
☐ Hudební
☐ Výtvarný
☐ Taneční
☐ Dramatický
☐ Jiný

5) Pokud navštěvuješ taneční kroužek, které oblasti tance (společenský tanec, balet, irský tanec, step) se věnuješ?

.....
.....

6) Těšíš se na hodiny TPV ?

- ☐ Ano
☐ Ne

Proč ?

7) Jak se cítíš po hodině TPV ?

Radost

Únavu

Smutek

Nudu

Jiné:.....

Děkuji za vyplnění dotazníku

16.2 Příloha č.2 Dotazník pro rodiče žáků 1. tříd ZŠ

Vážení rodiče,

jsem studentka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a mým diplomovým úkolem je Taneční a pohybová výchova na 1. st. ZŠ. Součástí práce je i výzkumná část, která má přinést informace a podklady k danému tématu. K tomuto účelu slouží níže uvedený anonymní dotazník a jeho výsledky budou zpracovány pouze v mé diplomové práci. Obracím se na Vás s prosbou o jeho vyplnění.

Předem děkuji za spolupráci a navrácení vyplněného dotazníku.

Karolína Kobyláková

A) Osobní údaje:

Pohlaví dítěte : chlapec ☐ dívka ☐

Věk dítěte : let

Třída:.....

B) Vlastní dotazník

1) Baví Vaše dítě výuka Taneční a pohybové výchovy (TPV) ?

☐ Ano

☐ Ne

2) Vyhledává Vaše dítě taneční nebo i pohybové činnosti i ve volném čase ?

☐ Ano

☐ Ne, stačí mu pouze hodiny tělesné výchovy a TPV ve škole

3) Navštěvuje Vaše dítě ve volném čase zájmový kroužek?

☐ Ano

☐ Ne

4) Pokud ano, jaký ?

☐ Sportovní

☐ Hudební

☐ Výtvarný

☐ Taneční

☐ Dramatický

☐ Jiný

5) Pokud navštěvuje Vaše dítě taneční kroužek, které oblasti tance (společenský tanec, balet, irský tanec, step) se věnuje?

.....

6) Souhlasíte se zařazením hodin TPV do výuky?

☐ Ano

☐ Ne

Proč?.....

.....

Děkuji za vyplnění dotazníku

16.3 Příloha č.3 Dotazník pro žáky 5. tříd ZŠ

Milí žáci,

již pátým rokem máte předmět Taneční a pohybová výchova. V následujícím dotazníku se pokuste ohlédnout zpět za roky výuky a zhodnotit, co se Vám na hodinách TPV líbilo, ale i co by se mělo změnit či upravit. Děkuji.

A) Osobní údaje :

- 1) Adresa ZŠ :
- 2) Pohlaví : chlapec ☐ dívka ☐
- 3) Věk : let
- 4) Třída :

B) Vlastní dotazník

Pokyny k vyplňování : Odpověď zaznamenej x do příslušného čtverečku. V případě slovních odpovědí запиš odpověď na řádek.

1) Výuka Taneční a pohybové výchovy (TPV) tě častěji

- ☐ Baví
- ☐ Nebaví

2) Vyhledáváš taneční nebo i pohybové činnosti i ve volném čase ?

- ☐ Ano
- ☐ Ne, stačí mi pouze hodiny Tv a TPV ve škole

3) Jsi spokojen/a s organizací TPV (činnosti v průběhu výuky, jednotlivá cvičení) ?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

4) Pokud ne, co bys změnil/a, co ti v hodinách TPV chybí ?

.....
.....

5) Motivovala tě TPV/ případně vyučující k mimoškolní taneční nebo pohybové aktivitě ?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

6) Navštěvuješ ve volném čase zájmový kroužek?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

7) Pokud ano, jaký ?

- ☐ Sportovní
- ☐ Hudební
- ☐ Výtvarný
- ☐ Taneční
- ☐ Dramatický
- ☐ Jiný

8) Pokud navštěvuješ taneční kroužek, které oblasti tance(společenský tanec , balet, irský tanec, step) se věnuješ?

.....

9) Zkus 1 – 2 větami popsat, co pro tebe tanec/ pohyb znamená ?

.....
.....

10) Myslíš si, že hodiny TPV ti pomohly v jiných předmětech ?

- ☐ Hudební výchova
☐ Tělesná výchova
☐ Jiné

11) Myslíš, že díky hodinám TPV se zlepšila tvoje tělesná kondice ?

- ☐ Ano
☐ Ne

12) Těšíš se na hodiny TPV ?

- ☐ Ano
☐ Ne

Proč ?

13) Co ti přináší výuka TPV ?

Radost
Smutek
Jiné:

Únavu
Nudu

14) Myslíš si, že výuka TPV by měla pokračovat i na 2. stupni ? Proč ?

.....
.....

15) Vyjádři několika slovy, co sis za 5 let výuky TPV z ní odnesl ?

.....
.....
.....

Děkuji za vyplnění dotazníku

16.4 Příloha č.4 Dotazník pro rodiče žáků 5. tříd ZŠ

Vážení rodiče,

jsem studentka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a mým diplomovým úkolem je Taneční a pohybová výchova na 1.st. ZŠ. Součástí práce je i výzkumná část, která má přinést informace a podklady k danému tématu. K tomuto účelu slouží níže uvedený anonymní dotazník a jeho výsledky budou zpracovány pouze v mé diplomové práci. Obracím se na Vás s prosbou o jeho vyplnění.

Předem děkuji za spolupráci a navrácení vyplněného dotazníku.

Karolína Kobyláková

A) Osobní údaje:

Pohlaví dítěte : chlapec ☐ dívka ☐

Věk dítěte : let

Třída :

B) Vlastní dotazník

1) Výuka Taneční a pohybové výchovy (TPV) Vaše dítě častěji:

- ☐ Baví
- ☐ Nebaví

2) Vyhledává Vaše dítě taneční nebo i pohybové činnosti i ve volném čase ?

- ☐ Ano
- ☐ Ne, stačí mu pouze hodiny tělesné výchovy a TPV ve škole

3) Jste spokojen/a s organizací hodin TPV?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

4) Co byste změnili na hodinách TPV?

- ☐ Nic
- ☐ Jiné

5) Navštívil/a jste v průběhu pěti let hodiny výuky TPV?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

6) Navštěvuje Vaše dítě ve volném čase zájmový kroužek?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

7) Pokud ano, jaký ?

- ☐ Sportovní
- ☐ Hudební
- ☐ Výtvarný
- ☐ Taneční
- ☐ Dramatický
- ☐ Jiný

8) Máte pocit, že hodiny TPV pomáhají Vašemu dítěti i v jiných předmětech?

- ☐ Hudební výchova
- ☐ Tělesná výchova
- ☐ Jiné předměty.....

9) Těší se Vaše dítě se na hodiny TPV ?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

Proč ?

10) Jaký pocit přináší výuka TPV Vašemu dítěti ? (váš názor)

Radost ☐	Únavu ☐
Smutek ☐	Nudu ☐
Stres ☐	Fantazie ☐
Volnost ☐	Povinnost ☐
Jiné:.....	

11) Myslíte si, že výuka TPV by měla pokračovat i na 2. stupni ZŠ ? Proč ?

.....
.....
.....

Děkuji za vyplnění dotazníku

16.5 Příloha č. 5 Dotazník pro vedení základních škol

Vážená paní ředitelko, vážený pane řediteli,

jsem studentkou Pedagogické fakulty UK. V rámci mého diplomového úkolu zaměřeného na Taneční a pohybovou výchovu na 1. stupni ZŠ se na Vás obracím s prosbou o vyplnění níže uvedeného krátkého dotazníku, který je doplňujícím materiálem k mému výzkumu.

Jeho výsledky budou zpracovány pouze v mé diplomové práci.

Předem děkuji za spolupráci a navrácení vyplněného dotazníku.

Karolína Kobyláková

A) Základní údaje :

Adresa ZŠ :

B) Vlastní dotazník

1) Zaujal Vás doplňující vzdělávací obor Taneční a pohybová výchova (TPV)?

☐ Ano

☐ Ne

2) Uvažovali jste o jeho zařazení do ŠVP ?

☐ Ano

☐ Ne

3) Myslíte si, že by žáci a rodiče uvítali výuku TPV ?

☐ Ano

☐ Ne

4) Pokud ho již máte zařazen v ŠVP, je veden v rámci povinných, nepovinných nebo volitelných předmětů?

☐ Povinné předměty

☐ Nepovinné předměty

☐ Volitelné předměty

5) Pokud již TPV vyučujete, co je hlavní náplní výuky?

☐ Pohybová cvičení zaměřená na celkový pohybový rozvoj

☐ Výuka základů společenských tanců

6) Je TPV zařazena do všech ročníků (1.- 5. roč.) nebo jen do některých ?

.....

7) Co se Vám zdá být potencionálním problémem nebo překážkou pro zavedení TPV do vyučovacího procesu ?

☐ Kvalifikovaný pedagog

☐ Korepetitor

☐ Vhodné prostory

☐ Nezáměr žáků a rodičů

☐ Jiné

8) Pokud máte TPV zařazenu ve svém ŠVP a vyučujete ji již několik let, jak zpětně hodnotíte její zavedení a přínos pro pohybový a taneční rozvoj dětí na 1. stupni ZŠ?

.....

Děkuji za vyplnění dotazníku

16.6 Příloha č.6 ŠVP – Taneční a pohybová výchova ZŠ Slivenec

TANEČNÍ A POHYBOVÁ VÝCHOVA

A/ Charakteristika předmětu

Obsahové vymezení

Taneční a pohybová výchova na prvním stupni seznamuje žáka s fyziologicky správným a zdravým způsobem držení těla a to jak v klidu, tak i v pohybu. Formou hry předává znalosti o těle a jeho fungování a přiměřeným zatížením svalové aparatury koriguje zdravý rozvoj všech svalových oblastí. Propojuje citové a emoční zkušenosti s tělesným zážitkem a učí citlivosti vůči svému okolí a sobě samému, zároveň představuje možnost vyjádřit se a neverbálně komunikovat se svým okolím. Posiluje sociální cítění a soudržnost se skupinou, společností. Podporuje a rozvíjí fantasií. Seznamuje žáka i s jinými druhy umění (např. výtvarné umění, hudba) a učí aktivní kooperaci s danými podněty.

Časové a organizační vymezení

Na prvním stupni se taneční a pohybová výchova vyučuje s dotací 1 vyučovací hodiny týdně. Výuka probíhá v tělocvičně nebo sále dostatečně prostorném a přizpůsobené potřebám pro pohybové aktivity (vybaveném i drobným náčiním). Děti pracují za podpory hudebního doprovodu zajištěného korepetitorem.

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvíjení klíčových kompetencí žáků:

zařazujeme a vybíráme do hodiny takové hry a pohybová cvičení, kterými žák rozvíjí své motorické schopnosti a zlepšuje svou fyzickou kondici, trénuje koordinaci pohybu – KK pracovní

s využitím hudebního doprovodu žáky cvičíme v rozpoznávání a dodržování rytmu, v dovednosti opakovat či vytvořit (tleskáním luskáním, bubnováním) přítomný rytmus (rytmickou strukturu), v dovednosti reagovat na změny dynamiky (forte, piano) – KK k řešení problémů, KK komunikativní

zadáváme úkoly takovým způsobem, aby odpovídaly pohybovým možnostem žáků a aby je žáci byli nuceni řešit osobitě, kreativně, za pomoci vlastní fantazie – KK k řešení problémů

umožňujeme žákům pracovat ve skupině různého typu (volná skupina, kruh, řada, zástup, dvojice, trojice...) v držení i bez držení, čímž se utužují vztahy ve skupině, učí se práci v kolektivu, respektu a souhře – KK sociální a personální, KK komunikativní

<p>Vyučovací předmět: Taneční a pohybová výchova</p> <p>Ročník: první</p>	
Ročníkové výstupy a učivo	Průřezová témata
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>zná a správně předvede základní polohy těla</i> (leh, sed, stoj) • <i>kontroluje rozložení ramen, nepřetěžuje páteřní lordózu či kyfózu</i> • <i>rozpoznává strany, orientuje se a ví, kde je před, vzad, vnímá vzdálenosti</i> • <i>je schopen rychlého i pomalého pohybu, pohybově zpracovává základní dynamické stupně</i> (piano, mezzoforte, forte) • <i>na základě individuálních možností a schopností zvládá základní způsoby pohybu z místa</i> (chůze, běh, cval, poskočný a dvojposkočný krok) • <i>spolupracuje s hudbou a jednoduchou písní, udrží její tempo, respektuje začátek a konec skladby</i> • <i>disciplinovaně pracuje s náčiním, využívá jeho charakteristické vlastnosti</i> • <i>vysvětlí pravidla her</i> (pohybové hry, rozpočítávadla) <i>a respektuje je</i> 	

<p>Vyučovací předmět: Taneční a pohybová výchova</p> <p>Ročník: druhý</p>	
Ročníkové výstupy a učivo	Průřezová témata
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>zná základní pravidla držení těla a řídí se jimi</i> • <i>spolupracuje s partnerem, vnímá jej a navazuje k němu vztah</i> (kruh, řada, pohyb ve dvojici) • <i>dokáže vlastním způsobem jednoduše pohybově zpracovat hudební či tematické zadání</i> • <i>používá náčiní k pohybu</i> (míč, šátek, švihadlo), <i>respektuje a využívá jejich specifika</i> 	

<p>Vyučovací předmět: Taneční a pohybová výchova</p> <p>Ročník: třetí</p>	
Ročníkové výstupy a učivo	Průřezová témata
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vnímá základní půdorysné dráhy pohybu (pohyb po přímkách, kruzích, půlkruzích, oválech, osmičkách), umí je zpracovávat a vytvářet • na základě jednoduchého zadání je schopen krátké improvizace • aktivně vnímá hudební doprovod a reaguje na změny tempa a rytmu (presto, allegro, andante, lento) • vnímá melodii hudby, dokáže ji zpracovat a vyjádřit pohybem • respektuje hudební frázování 	
<p>Vyučovací předmět: Taneční a pohybová výchova</p> <p>Ročník: čtvrtý</p>	
Ročníkové výstupy a učivo	Průřezová témata
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> • navazuje vztahy se spolužáky v malé skupině a spolupracuje s nimi v souhře s hudbou (pohyb po prostoru s využitím známých kroků - chůze, běh, poskok apod. a to v různých formách držení - za ruce, za ramena, držení zkřížené i bez držení) • rozezná v pohybu přízvučné a nepřízvučné doby, vnímá a rozeznává dvoudobý, třídobý a čtyřdobý takt • doprovodí lidové písně vlastním doprovodem (tleskání, luskání, zpěv) • využívá hrudník a paže ke komunikaci s hudbou a se spolužáky (klony hrudníku, rotace trupu, malování křivek v prostoru pažemi) • vnímá prostor horizontálně a vertikálně a dle toho se v něm pohybuje (skoky do výšky a dálky, podlézání a přelézání formou cvičení a pohybových improvizací, pohyb ve snížení a výponu) 	

Vyučovací předmět: Taneční a pohybová výchova Ročník: pátý	
Ročníkové výstupy a učivo	Průřezová témata
Žák: <ul style="list-style-type: none"> • <i>navazuje vztahy se spolužáky ve středně velké skupině (5-7 žáků), spolupracuje s nimi v souhře s hudbou, vnímá skupinu a navazuje k ní vztah</i> (souřadný, dominantní, submisivní) • <i>pohybuje se po prostoru v různých drahách, které dokáže proměňovat</i> (výskoky či snížení, různě ostré změny směrů), <i>vnímá vztahy k prostoru</i> (dostředivost, odstředivost) • <i>zpracuje a předvede švihový pohyb</i> (švihy nohou na zemi, švihy pažemi ve stoje) <i>i pohyb vedený, dokáže je rozlišit a dynamicky různě s nimi pracovat</i> • <i>udrží správné držení těla ve smyslu statickém</i> (rozličné lehy, stoje, sedy) <i>i kinetickém</i> (pohyb po prostoru v různých formách) 	

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta
M. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Evidenční list žadatelů o nahlédnutí do listinné podoby práce

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				